

Merikarvian köyhäinhoito vuosina 1906 – 1927

Pro gradu -tutkielma

Kirsti Alho-Niemi

Suomen ja Pohjoismaiden historia

Helsingin yliopisto

Marraskuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Ei koulutusohjelmaa	
Opintosuunta – Studieriktning – Study Track Suomen ja Pohjoismaiden historia			
Tekijä – Författare – Author Kirsti Alho-Niemi			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Merikarvian köyhäinhoito vuosina 1906 - 1927			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro Gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year 11/2020	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 83
<p>Tiivistelmä – Referat – Abstract</p> <p>Paikallishallinto ja siihen liittyvä köyhäinhoito kokivat merkittävän muutoksen 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä, kun ne siirrettiin seurakunnilta kunnille. Siihen asti köyhät eli vaivaiset nähtiin yhtenä ryhmänä, josta paikallisyhteisön piti huolehtia. Vähitellen käsitykset eriytyivät: turvattomat lapset, vammaiset, mielisaira, köyhät ja vanhukset alettiin nähdä omina ryhminään omine erilaisine tarpeineen. Köyhistä huolehtimista ohjaamaan ja valvomaan perustettiin 1888 vaivashoidontarkastelijan virka. Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen sitä, miten nämä lainsäädännön, organisaatioiden ja asenteiden muutokset näkyvät Merikarvian, Pohjanlahden rannikolla sijaitsevan suhteellisen teollistuneen maalaiskunnan köyhäinhoidossa. Tarkastelen sitä, miten köyhistä huolehtiminen muuttui, mistä herätteet toiminnan muutoksiin tulivat, ketkä olivat paikalliset toimijat ja kenen ehdoilla köyhistä ja muista avuntarvitsijoista huolehdittiin.</p> <p>Tutkielmani lähdeaineisto koostuu Merikarvian kunnanarkistossa talletettavista kuntakokouksen, kunnallislautakunnan ja kunnanvaltuuston pöytäkirjoista vuosilta 1906 – 1927. Lisäksi olen käyttänyt lähteenä kyseisinä vuosina pääasiassa Porissa ilmestyneitä sanomalehtiä sekä maalaiskuntien kunnallishallintoa ja köyhäinhoitoa sääteleviä lakeja, asetuksia ja ohjeita 1800-luvun loppupuoliskolta 1920-luvulle.</p> <p>Merikarvian kunta perustettiin kirkonkokouksessa 1867. Sen ylin päättävä elin oli kuntakokous, joka toimi vuoden 1918 loppuun. Kunnallislautakunta valmisteli kuntakokouksessa päätettävät asiat ja vastasi niiden toimeenpanosta. Vuodesta 1912 Merikarvialla toimi kunnanvaltuusto, jonka jäsenet kuntakokous valitsi. Kuntakokouksen ja valtuuston rinnakkaisesta toiminnasta aiheutui toimivaltaristiriitoja. Kunnan toimielimissä toimi pääasiassa talollisia, yrittäjiä, virkamiehiä, opettajia ja itsenäisiä ammatinharjoittajia kuten käsityöläisiä ja kalastajia. Köyhäinhoidon kohteena olevilla ei veroja maksamattomina ollut edustusta kunnan elimissä. Ristiriitoja syntyi paitsi oikeiston ja sosialidemokraattien välillä myös kirkonkylän ”eliitin” ja kylien talollisten välillä. Vuonna 1919 kunnallinen päätösvalta siirtyi vuosien 1917 ja 1919 kunnallislakien mukaisesti yleisellä äänioikeudella valitulle kunnanvaltuustolle.</p> <p>Tarkastelujakson alussa Merikarvialla olivat toiminnassa vaivaispiirit, jotka pyrkivät omalta osaltaan minimoimaan kustannuksensa, mistä aiheutui piirien välistä kitkaa ja kuntalaisten eriarvoisuutta. Piirijako purettiin vuoden 1909 alussa ja köyhäinhoidosta vastaamaan perustettiin vaivashoitohallitus. Vaivashoidontarkastajan patistamana Merikarvialle perustettiin vuonna 1910 vaivaistalo, jota varten ostettiin rakennuksineen kaksi tilaa. Vaivaistalossa pyrittiin ankan ohjesäännön alaisuudessa ja puutteellisissa olosuhteissa hoitamaan kaikki köyhäinhoitoa tarvitsevat lapsia lukuun ottamatta. Tilanne kriisiytyi parissa vuodessa, ja porilaisen Sosialidemokraatti-sanomalehden raportoitua epäkohdista vaivaistalon johto ja vaivashoitohallitus nostivat kunnianloukkauksenteen lehden toimittajaa ja reportteria vastaan. Oikeus hylkäsi kanteen, koska lehtikirjoitukset voitiin osoittaa todenmukaisiksi. Vaivashoidontarkastajan ja nimismiehen asioihin puuttuminen paransivat jossain määrin vaivaistalon tilannetta. Tämän jälkeen kuntakokous päätti piirijakoon palaamisesta ja vaivaistalon sulkemisesta. Talolliset kannattivat piirijakoon palaamista säästöjen, työväestö vaivaistalon epäkohtien takia. Läänin kuvernööri ei näihin sinänsä lainmukaisiin toimiin suostunut, joten piirijakoon ei palattu. Kuvernööri ja vaivashoidontarkastaja vaativat lopulta sakan uhalla uuden kunnalliskodin rakentamista Merikarvialle, mutta hanke viivästyi maailmansodan ja sisällissodan takia sekä kunnan pyrkiessä siirtämään rakentamista eteenpäin. Harjun tilalle valmistui ajanmukainen kunnalliskoti vuonna 1924. Harjuun rakennettiin aiemmin perheissä ja vaivaistalossa hoidettuja mielisairaita varten mielisairasosasto, joka valmistui vuonna 1926.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords kunnallishallinto, köyhäinhoito, vaivashoito, köyhäintalot, Merikarvia			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston keskustakirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällys

1 Johdanto	1
1.1 Tausta ja tutkimuskysymykset.....	1
1.2 Aikaisempi tutkimus	3
1.3 Lähteet.....	6
2 Tutkimuksen taustaa	7
2.1 Merikarvian väestö ja elinkeinoelämä.....	7
2.2 Yhteiskunnalliset suhteet ja poliittinen järjestäytyminen Merikarvialla.....	10
2.3 Kunnallislainsäädännön muutokset 1865 – 1919 ja vaikutukset Merikarvian kunnallishallintoon	12
2.4 Muutokset köyhäinhoidon lainsäädännössä ja huono-osaisiin kohdistuvissa asenteissa	16
3 Köyhäinhoito Merikarvialla keisariajalta vuoteen 1927	21
3.3 Köyhäinhoidon organisatorinen kehitys Merikarvialla.....	21
3.4 Muutokset mielisairaiden hoidossa.....	26
3.5 Kunnanlääkäri ja sairaiden hoito	28
3.6 Elätehoidosta vaivaistaloon, vaivaistalosta kunnalliskotiin.....	33
3.7 Köyhien avustamiseen tarkoitetut lahjoitusrahastot	43
3.8 Köyhistä huolehtimista poikkeusoloissa.....	45
4 Köyhäinhoitoasioiden käsittely Merikarvian kunnallislautakunnassa, kuntakokouksessa ja kunnanvaltuustossa.....	51
4.1 Merikarvian kunnallislautakunnan vastuut ja tehtävät köyhäinhoidossa.....	51
4.2 Merikarvain kuntakokouksen rooli köyhäinhoidossa	54
4.3 Merikarvian kunnanvaltuuston tehtävät köyhäinhoitoa koskien	55
4.4 Merikarvian köyhäinhoito talousarvioiden valossa.....	57
5 Johtopäätökset	71
Lähteet ja kirjallisuus	78

1 Johdanto

1.1 Tausta ja tutkimuskysymykset

Suomen suuriruhtinaskunnassa köyhäinhoito (vaivaishoito) kuului seurakuntien velvollisuuksiin, kunnes 1860-luvulla kunnat erotettiin seurakunnista, ja köyhäinhoito siirtyi kuntien vastuulle. Valtiollinen yleinen ja yhtäläinen äänioikeus astui voimaan vuonna 1906 edellisen vuoden yleislakon jälkeen. Kunnallishallinnossa yleistä äänioikeutta ei onnistuttu toteuttamaan, sillä lainsäädäntötyö ei edistynyt venäläistämiskauden, ns. toisen sortokauden 1908 – 1917 aikana, koska Venäjän keisari Nikolai II ei hyväksynyt Suomen eduskunnan asiasta tekemiä päätöksiä. Kunnallislainsäädännön uudistus onnistui vasta Venäjän vuoden vallankumousten jälkeen juuri ennen Suomen itsenäisyysjulistusta 6.12.1917. Kunnallislakeihin tehtiin muutoksia kahdesti vielä vuonna 1919, minkä jälkeen myös kunnallinen itsehallinto perustui yleiseen ja yhtäläiseen äänioikeuteen.

Köyhäinhoidosta annettiin 1800-luvun jälkipuoliskolla kaksi keisarillista asetusta (1852 ja 1879). Vuonna 1922 säädettiin itsenäisen Suomen ensimmäinen köyhäinhoitolaki. Etenkin sivistyneistön asenteet vähäosaisista huolehtimiseen alkoivat muuttua 1800-luvun lopulla, ja 1880-luvulla alettiin vähitellen puhua köyhäinhoidosta vaivaishoidon sijasta, joskin termi köyhäinhoito vakiinnutettiin lopullisesti vasta vuoden 1922 köyhäinhoitolaissa. Perinteiset vaivaishoidon muodot ruotuhoito, elätehoito, mikä tarkoitti maalaistaloihin ja muihin yksityiskoteihin sijoittamista, sekä vaivaistalot alkoivat korvautua kunnalliskodeilla, lastenkodeilla, työlaitoksilla, mielisairaaloilla ja vammaisten opetukseen keskittyvillä oppilaitoksilla. Nopeinta tämä kehitys oli suurissa kaupungeissa.

Teppo Kröger¹ on esittänyt mielestäni vankkoja perusteluita sille, miksi historiallisia muutoksia sosiaalipolitiikassa tulisi tutkia myös paikallisella tasolla. Ensinnäkin muutosprosessit suomalaisessa yhteiskunnassa ovat olleet eriaikaisia ja pirstaleisia. Lähinnä metsäteollisuuden kehityksen seurauksena Suomeen muodostui maaseudun keskelle pieniä teollisuusyhteisöjä suurten monipuolisten teollisuuskeskusten ollessa harvalukuisia. Tutkimuksessa tulisi ottaa huomioon maan eri osien ja yhdyskuntatyyppien erot. Toiseksi sosiaalipalvelut olivat ja ovat edelleen pääosin itsehallinnollisten kuntien järjestämiä, jolloin periaatteessa niihin kohdistuvan valtion valvonnan ja ohjauksen tulisi olla mahdollisimman vähäistä. Käytännössä Suomessa valtio on kuitenkin pyrkinyt ohjaamaan kuntien toimintaa muun muassa hallintotasojen suhteiden määrittelyllä, lainsäädännöllä, rahoitusjärjestelyillä ja keskusvallan hallinnollisilla toimenpiteillä. Kunnilla on kuitenkin ollut

¹ Kröger, s. 68 – 75.

suhteellisen laaja toimintavapaus. Yhteisestä lainsäädännöstä riippumatta yhteiskunnalliset muutokset ovat edenneet eri paikkakunnilla erilaisella nopeudella, mihin ovat vaikuttaneet kunnalliset intressit. Joissakin kunnissa aloitteet sosiaalipalvelujen kehittämiseen ovat valtion ja kunnallisen itsehallinnon lisäksi tulleet yksityiseltä puolelta kuten suuryrityksiltä ja järjestöiltä. Sosiaalipalvelujen muotoutumisen selittämisessä on tärkeää valtion politiikan tutkimisen rinnalla analysoida sosiaalihuoltoa koskevaa paikallista päätöksentekoa ja toimeenpanoa.

Krögerin määritelmän mukaan sosiaalipalvelujen paikallishistoria on luonteeltaan tapaustutkimusta. Paikallisten sosiaalipalvelujen tutkimus on ollut suhteellisen vähäistä. Paikallishistorioissa sosiaalipalvelujen kehittyminen on usein kuitattu melko suppealla esityksellä. Varsinaiset sosiaalihuollon paikallishistoriat on laadittu ainakin Helsingissä (1977), Jyväskylässä (1990), Raumalla (1990) sekä Lahdessa ja Hollolassa (1993). Sosiaalipalvelujen kehitystä käsittelevät paikalliset tapaustutkimukset voivat tuottaa aineistoa tieteelliselle keskustelulle koskien suomalaisen hyvinvointivaltion kehitystä. Tapaustutkimus on pääosin kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, mutta siinä saatetaan käyttää myös kvantitatiivisia menettelyitä. Paikallisyhteisö muodostaa kehyksen, jossa sosiaalisia ilmiöitä voi tutkia yksityiskohtaisemmin. Tapaustutkimuksissa lähteenä voidaan käyttää esimerkiksi kunnallista ja valtion hallinnon asiakirja-aineistoa, kirjeenvaihtoa, paikallishistorioita, tutkimusraportteja ja muistelmia.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena selvittää niitä muutoksia, joita kunnallisen köyhäinhoidon käytännöissä tapahtui maalaiskunnissa köyhäinhoitolainsäädännön muutosten, valtion viranomaisten toimenpiteiden sekä köyhiä, vammaisia ja sairaita koskevien asenteiden muuttumisen seurauksena sekä Venäjän vallan viimeisellä vuosikymmenellä sekä Suomen itsenäistymisen jälkeen. Esimerkkikuntana käytän Merikarviaa, Satakunnan rannikolla sijaitsevaa nykyään pientä n. 3000 asukkaan maalaiskuntaa, jossa 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa oli n. 7000 asukasta. Tarkastelen, miten nämä muutokset näkyivät Merikarvian kunnan köyhäinhoitokäytännöissä ja –ratkaisuissa ja mistä aloitteet niiden toteuttamiseen tulivat. Pyrin myös selvittämään, ketkä olivat toimijoita Merikarvian köyhäinhoidossa ja näkyivätkö eri osapuolten tavoitteet sitä koskevissa päätöksissä. Tarkastelen myös, näkyivätkö köyhiin ja vammaisiin kohdistuvien asenteiden muutokset Merikarvian köyhäinhoidon toiminnassa. Selvitän myös, ketkä avustettavien lisäksi hyötyivät tai pyrkivät hyötymään köyhäinhoidossa liikkuvasta rahasta, tapahtuiko väärinkäytöksiä ja miten niihin suhtauduttiin. Tarkastelujakso ulottuu vuodesta 1906 vuoteen 1927. Ajanjaksoon sisältyy Suomen sisällissota 1918 tammikuun lopulta toukokuulle. En keskity sisällissodan sotatapahtumiin, vaan pyrin selvittämään miten köyhäinhoito Merikarvialla toimi normaali- ja poikkeusaikoina, jollainen

sisällissodan lisäksi oli ensimmäisen maailmansodan aika kokonaisuudessaan. Sisällissodan seuraukset tosin näkyivät kunnan sosiaalityössä 1920- ja vielä 1930-luvulla.

Tutkimustani varten selvitän Merikarvian kunnallisissa luottamuselimissä ja niissä toimineissa henkilöissä tapahtuneita muutoksia, sekä poliittisen järjestäytymisen etenemistä paikkakunnalla tarkasteluajanjaksolla. Tutkimukseni on paikallishistoriaa, jonka näkökulma on sosiaalishistoriallinen. Kyseessä on siis sosiaalishistoriallinen paikallinen tapaustutkimus. Tutkimusmetodini on pääasiassa kvalitatiivinen. Tarkoituksena on täydentää ja laajentaa aikaisemman tutkimuksen perusteella muodostunutta kuvaa Merikarvian kunnallishallinnosta ja kunnan sosiaalihuollosta tutkimukseni kattamana ajanjaksona.

1.2 Aikaisempi tutkimus

Valtakunnallisella tasolla kattava esitys sosiaalilainsäädännön ja siinä ohessa kunnallislainsäädännön kehityksestä on esitetty *Suomalaisen sosiaalisen turvan historiassa*. Siinä Panu Pulma² käsittelee vaivaishoitoa suuriruhtinaskunnan ajalla noin vuoteen 1870 asti. Jouko Jaakkolan³ esitys kattaa ajanjakson vuodesta 1870 Suomen itsenäistymiseen joulukuussa 1917. Veikko Piirainen⁴ on käsitellyt väitöskirjassaan Savon ja Pohjois-Karjalan maaseudun vaivaishoitoa 1800-luvun jälkipuolella. Kyösti Urponen⁵ käsittelee sosiaaliturvan muutoksia itsenäistymisestä toisen maailmansodan puhkeamiseen vuonna 1939. Pekka Louhelainen⁶ on käsitellyt suomalaisen sosiaaliturvan kehitystä autonomian ajalta toisen maailmansodan alkuun. Pirkko-Liisa Rauhalan⁷ tutkimus käsittelee sosiaalipalveluiden kuten päivähoiton ja vanhusten ja lapsiperheiden kotipalveluiden kehitystä Suomessa. Hän selvittää myös suomalaisen sosiaaliturvan kehitystä 1900-luvun alusta 1940-luvun lopulle. Johanna Annola⁸ on tutkinut köyhäintalon johtajattaren ammatin muotoutumista sekä sitä, miten valtiovalta pyrki tätä muotoutumista ohjaamaan. Marjo Vanhanen⁹ on historian pro gradu –tutkielmassaan käsitellyt valtion vaikutusta vaivaishoidon järjestämiseen kunnissa 1880-luvulta 1910-luvulle esimerkkikuntana Keuruu.

Minna Harjula¹⁰ selvittää väitöskirjassaan sitä, miten 1800-luvun lopulta lähtien vammaiset, mielisairaat ja kaatumatautiset alkoivat erottua omiksi ryhmikseen aiemmin yhtenä ryhmänä

² Pulma 1994, s. 51 – 70.

³ Jaakkola 1994, s. 71 – 162.

⁴ Piirainen 1958.

⁵ Urponen 1994, s. 174 – 203.

⁶ Louhelainen, 1984, s. 38 – 76.

⁷ Rauhala 1996.

⁸ Annola 2013, s. 192 – 205.

⁹ Vanhanen 2013.

¹⁰ Harjula 1996.

nähdyistä ja käsitellyistä vaivaisista tai köyhistä, ja miten heihin kohdistetut toimenpiteet, palvelut ja koulutus alkoivat erilaistua. Taina Rintala¹¹ esittää väitöskirjassaan, miten vanhuskuva on muuttunut edeltävien 150 vuoden aikana ja miten se on näkynyt vanhustenhuollon kehityksessä. Hän on käyttänyt tutkimusaineistona viranomaisten tuottamia dokumentteja kuten komiteamietintöjä, senaatin ja hallituksen esityksiä, lakeja, asetuksia sekä niiden perusteella laadittuja viranomaismääräyksiä ja viranomaisohjeita.

Martti Santavuori¹² kuvaa *Merikarvian historiassa* kunnan ensi askeleita hallinnon ja vaivaishoidon toteuttamisessa sen perustamisesta vuonna 1868 1900-luvun alkuvuosiin. K. V. Lehtojoki¹³ on käsitellyt Merikarvian kunnalliselämän kehitystä vuodesta 1865 vuoteen 1940. *Merikarvialaisten historiassa* Anni Ruohomäki¹⁴ käsittelee Merikarvian kunnallishallintoa ja köyhäinhoitoa kunnan perustamisesta 1868 nykypäivään painotuksen ollessa itsenäistymistä edeltävässä ajassa. Myöhemmistä tapahtumista hän kuvaa tarkemmin vuonna 1924 valmistuneen kunnalliskodin rakentamista ja toimintaa. Lähteenä Ruohomäki on käyttänyt Merikarvian kuntakokouksen, kunnallisvaltuuston, kunnallislautakunnan ja vaivaishoitohallituksen, myöhemmin köyhäinhuoltohallituksen/-lautakunnan pöytäkirjoja. Lehtikirjoituksista hän on käyttänyt Santakunnan Kansassa julkaistuja. Lauri Hakosalo¹⁵ käsittelee Merikarvian kunnalliselämää lähinnä valtuuston toiminnan ja kunnanvaltuutettujen näkökulmasta.

Merikarvialaisten historia -projektiin liittyen Turun yliopiston Historian, kulttuurin ja taiteentutkimuksen laitoksen Kulttuurintuotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelmassa on tehty ainakin kolme Merikarvian historiaa käsittelevää pro gradu -tutkielmaa, joista kaksi käsittelee myös omaan tutkimukseeni tarkastelujaksoa. Hanna Paasikoski¹⁶ on selvittänyt Merikarvian sivistys- ja yhdistyselämää vuosina 1882 – 2013. Tanja-Annika Aronen¹⁷ on tutkinut Merikarvian kirkollista elämää ja hengellistä kulttuuria vuosina 1880 – 1940. Aronen¹⁸ on myös osallistunut seurakuntaelämää kuvaavan jakson kirjoittamiseen *Merikarvialaisten historiaan*. Lauri Antolan¹⁹ Pro gradu -tutkielman aiheena on vuoden 1918 sisällissota Merikarvialla. Mikrohistoriallinen tutkimus, jonka tärkeimpiä lähteitä ovat päiväkirjat ja haastattelut, käsittelee sisällissodan lisäksi myös sitä

¹¹ Rintala 2003.

¹² Santavuori 1961, s. 487 – 508.

¹³ Lehtojoki 1952, s. 226- 247.

¹⁴ Ruohomäki 2017, s. 158 – 172.

¹⁵ Hakosalo 2005.

¹⁶ Paasikoski 2017.

¹⁷ Aronen 2016.

¹⁸ Seppälä, Aronen, Sivula 2017, s. 123 – 155, Aronen, 2017, s. 156 – 157.

¹⁹ Antola 2017.

edeltäviä ja seuranneita tapahtumia. Riina Haanpää²⁰ on kirjoittanut sisällissodasta *Merikarvialaisten historiaan*.

Turun yliopistossa toteutettiin 1970-luvun alussa kylätutkimusprojekti, jossa yhtenä tutkimuskohteena oli Merikarvian kirkonkylä. Ulla Heino²¹ on laatinut tilastollisen selvityksen Merikarvian kirkonkylän, joka koostuu Ylikylästä, Alakylästä ja Pappilankylästä, väestökehityksestä 1870 – 1970. Tuulikki Haanpää²² on käsitellyt Merikarvian kirkonkylän asutusta, elinkeinoelämää ja sosiaalista elämää Turun yliopiston kylätutkimusprojektin kansatieteellisessä osatutkimuksessa. Hänen tutkimuksensa kohteena olivat kirkonkylän keskusta eli sen tiheimmin asutut alueet Ylikylästä ja Pappilankylästä. Ismo Heervä²³ tarkasteli tutkimuksessaan Merikarvian kirkonkylän talouden ja elinkeinojen kehitystä vuosina 1860 – 1940.

Paikallishistorioissa Merikarvian kunnallishallinnon ja köyhäinhoidon kehitystä ennen Suomen itsenäistymistä on käsitelty suhteellisen laajasti. Sen sijaan Suomen itsenäistymisen jälkeisen ajan osalta vuonna 2017 ilmestyneessä *Merikarvialaisten historiassa* on köyhäinhoitoa koskien keskitytty lähinnä vuonna 1924 Merikarvian Tuorilaan Harjun tilalle valmistuneen kunnalliskodin rakentamiseen ja sen myöhempiin vaiheisiin. Pyrin muodostamaan mahdollisimman kattavan kuvan Merikarvian köyhäinhoidon kehityksestä, käytännöistä ja resursseista sekä siitä, miten kunnan huono-osaisia kohdeltiin ja miten tämä kohtelu tutkimukseni kohteena olevana ajanjaksona muuttui. Professori emeritus Seppo Hentilä toteaa 70-vuotishaastattelussaan, että on tullut siihen tulokseen, että 1920- ja 1930-lukujen Suomen historia tulisi kirjoittaa merkittävältä osin uudestaan.²⁴ Toisin sanoen, näiden vuosikymmenten historia ei ole kiinnostanut tutkijoita siinä määrin kuin Suomen itsenäistyminen ja sisällissota tai toisen maailmansodan aikaiset tapahtumat. *Merikarvialaisten historiassa* korostuu Merikarvian talollisten, yrittäjien ja virkamiesten ääni, mikä osin johtune maassamuutosta, jossa erityisesti työväestön ja muiden vähäosaisten jälkeläiset ovat lähteneet työn perässä pois paikkakunnalta. Mielestäni on syytä tutkia Merikarvian kunnallishallintoa ja sosiaalihuoltoa, jotta saataisiin selville, millainen oli heikoimmassa asemassa olevien kuntalaisten osa ja miten heitä kohdeltiin.

²⁰ Haanpää, R. 2017, s. 227 – 267.

²¹ Heino 1971.

²² Haanpää, T. 1974.

²³ Heervä 1974.

²⁴ Helsingin Sanomat 9.4.2018, s. B 14.

1.3 Lähteet

Tärkeimpänä lähteenä ovat Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat vuosilta 1906 – 1918, kunnanvaltuuston pöytäkirjat vuosilta 1912 – 1927 sekä nykyistä kunnanhallitusta vastaavan kunnallislautakunnan pöytäkirjat vuosilta 1907 – 1927 siltä osin, kun niissä käsitellään köyhäinhoidon järjestämistä ja toteuttamista. Nämä pääosin käsin kirjoitetut pöytäkirjat ovat vapaasti nähtävillä Merikarvian kunnan arkistossa. Niitä ei ole mikrofilmattu eikä niistä ole olemassa kopioita tai muita tallenteita. Ne on sijoitettu kunnantalon kellarikerroksessa sijaitsevaan arkistoholviin. Vuonna 1909 toimintansa aloittaneen vaivaishoitohallituksen sekä sen myöhemmin korvanneiden köyhäinhoitolautakunnan ja huoltolautakunnan pöytäkirjoihin tutustuminen vaatisi arkistonkäyttölupaa. Aineistojen luvanvaraisuutta perustellaan yksityisyyden suojalla. Vaivaishoito-/köyhäinhoitolautakunnan pöytäkirjoihin tutustuminen olisi myös kasvattanut läpikäytävän asiakirja-aineiston määrää merkittävästi, joten päätin, että en lähde hakemaan arkistonkäyttölupaa kyseiseen aineistoon, vaikka se vähentää tutkimukseni yksityiskohtaisuutta. Koska ennen vuotta 1909 Merikarvian kunnallislautakunta toimi myös vaivaishoitohallituksena, voi sen käsittelemistä asioista ennen ja jälkeen varsinaisen vaivaishoitohallituksen perustamisen päätellä, millaisia asioita vaivaishoitohallitus käsittelee. En myöskään aio esittää yksityiskohtaista tietoa yksilöihin kohdistuneista köyhäinhoidon toimista enkä nimetä niiden kohteena olleita henkilöitä.

Merikarvian kunnan pöytäkirjoihin on koko niiden kattamana aikana kirjattu usein vain tehdyt päätökset ilman niitä edeltäviä keskusteluja, joten olen pyrkinyt löytämään tietoa Merikarvian köyhäinhoidosta käydystä keskustelusta tärkeimpien köyhäinhoitoa koskevien päätösten ja tapahtumien yhteydessä satakuntalaisissa sanomalehdissä julkaistujen kirjoitusten avulla. Porissa vuosina 1906 – 1927 ilmestyneistä sanomalehdistä olen kerännyt aineistoa koskien Merikarvian kunnan kunnallispolitiikkaa ja köyhäinhoitoa porvarillisista sanomalehdistä Satakunta, Satakunnan Sanomat ja Satakunnan Kansa ja sosialidemokraattisista sanomalehdistä Sosialidemokraatti ja Uusi Aika.²⁵ Lehtikirjoitusaineiston kokoamiseen olen käyttänyt Kansalliskirjaston digitaalista sanomalehtiarkistoa.

²⁵ Suomalaisen puolueen äänenkannattaja Satakunta ilmestyi Porissa 1873 – 1917, nuorsuomalainen Satakunnan Sanomat 1906 – 1917. Vuoden 1917 em. lehdet yhdistyivät ja alkoivat ilmestyä vuoden 1918 alusta nimellä Satakunnan Kansa, jolla nimellä lehti ilmestyy edelleen. Sosialidemokraatti ilmestyi Porissa 1906 – 1918. Vuonna 1919 sen seuraajaksi perustettiin Uusi Aika, joka lakkautettiin kesäkuussa 2019.

2 Tutkimuksen taustaa

2.1 Merikarvian väestö ja elinkeinoelämä

Merikarvia on Pohjois-Satakunnassa Selkämeren rannikolla sijaitseva maalaiskunta. Sen väkiluku kasvoi vuoden 1850 4088:sta vuoden 1898 6947:ään. Huonekuntia oli vuonna 1890 1401, joista taloja 194 ja torppia 357, joten muiden (itselliset, käsityöläiset, kalastajat) kuin maataloudesta elantonsa saavien (talolliset, torpparit) huonekuntien määrä oli jälkimmäisiin verrattuna noin puolitoistakertainen. Vuonna 1845 talojen määrä Merikarvailla oli ollut 72,1 % torppien määrästä ja vuoteen 1890 mennessä torppia oli suhteessa taloihin lähes kaksinkertainen määrä.²⁶ Vuonna 1915 kunnan väkiluku oli henkikirjojen mukaan 8025. Väkiluku melkein kaksinkertaistui vuodesta 1860 vuoteen 1915. Talollisia tällöin oli 357, torppia 128, itsellisiä 518, mäkitupalaisia ja palstatilallisia 667, sekä irtolaisia 426.²⁷

Merikarvian maaperä soveltuu huonosti maanviljelykseen, sillä maaperä on karua ja pellot pieniä ja kivisiä. Merikarvialla maatalouden rinnalle tuli jo 1800-luvulla muita elinkeinoja kuten kalastus, kauppa, käsityö sekä puu- ja sahateollisuus. Vuonna 1901 maanviljelyksestä elantonsa hankki 553 ruokakuntaa eli 2722 asukasta ja teollisuudesta 496 ruokakuntaa eli 1894 henkilöä. Merikarvialla teollisuudessa työskentelevien osuus oli 1900-luvun alussa 28,7 %, kun osuus koko maan väestöstä oli 11,1 %. Merikarvia oli tällöin Suomen 16. teollistunein maalaiskunta. Maatalouden osuus oli 41,2 %. Kalastuksesta elantonsa ansaitsi 187 ruokakuntaa eli 854 henkilöä, kaupankäynnistä 41 ruokakuntaa eli 153 henkilöä. Ruokakuntia, joilla ei ollut vakinaista elinkeinoa tai elinkeino oli tuntematon, oli 134 eli 856 henkilöä.²⁸

Suurimmillaan Merikarvian väkiluku oli 1920-luvulla: vuonna 1924 8733, vuonna 1930 8300.²⁹ Väkiluvun voimakas lasku alkoi sotavuosien jälkeen ja on jatkunut nykypäivään asti: asukkaita oli vuonna 1970 5065³⁰, 28.2.2017 3169.³¹

Merikarvian kirkonkylä on 1800-luvun jälkipuolelta lähtien ollut kunnan hallinnollinen, taloudellinen ja kaupallinen keskus. Kirkonkylä ei ole yksi hallinnollinen yksikkö, vaan se koostuu Ylikylästä, Alakylästä ja Pappilankylästä, joka käsittää aiemmin pappilalle kuuluneet tilukset ja nautinta-alueet. Ylikylä ja Alakylä ovat täysin kiinni toisissaan, mutta Alakylä on selvästi Ylikylää maatalousvaltaisempi, sillä sen alueella Merikarvianjoen ympärillä sijaitsee pitäjän paras

²⁶ Santavuori 1961, s. 397 – 399.

²⁷ Louekari 2017, s. 54.

²⁸ Louekari 2017, s. 51 – 54.

²⁹ Suomen kunnat: Merikarvia.

³⁰ Haanpää, T. 1974, s. 5.

³¹ Merikarvia: Tilastotietoja.

maatalousmaa. Kirkko ja vuonna 1893 rakennettu kunnanhuoneeksi kutsuttu kunnantalo³² sijaitsevat Ylikylässä. Vuonna 1900 Ylikylässä ja Pappilankylässä oli 30 maalaistaloa, jotka sijaitsivat pääasiassa tiheänä ryhmänä Merikarvianjoen ja Tuorilaan johtavan tien välissä. Brändön satamaan, joksi Merikarvian satamaa (Krookkaa) 1900-luvun alkuvuosikymmeninä kutsuttiin, ja talonpoikaistalojen pohjoispuolelle lähelle Tuorilan tietä muodostui itsellisasutusta.³³

Kirkonkylän kehitys nopeutui 1870-luvulta lähtien. Siihen asti se oli ollut vain tavallinen rannikon maalaiskylä, jonka pääelinkeinona oli maatalous ja tärkein sivuelinkeino kalastus. Pyyntimenetelmien kehityksen ansiosta kalastuksesta tuli itsenäinen ammatti. Virallisesti Merikarvialla ilmoitettiin vuonna 1895 olleen 350 kalastajaperhettä. Ensimmäisen maailmansodan aikana venekuntia arvioidaan olleen noin 200. Saaliiden kasvaessa kaikkea ei enää kyetty saattamaan markkinoille tuoreena, vaan silakoita alettiin suolata, mitä varten tarvittiin puuastioita, joita kalastajat aluksi valmistivat itse.³⁴ Ammattimainen astianvalmistus, joka keskittyi Ylikylään, alkoi 1890. Astioita vietiin muualle kuten Ahvenanmaalle. Teollinen astianvalmistus alkoi 1910, kun A. Mäkivaara ja J. Merimaa perustivat omat tehtaansa. Johan Arvid Salmen 1910-luvulla Ylikylään perustama kala-astiatehdas oli Suomen ja ehkä myös Pohjoismaiden suurin. Astioiden valmistajien määrä kasvoi niin, että ennen toista maailmansotaa Ylikylässä oli noin 15 valmistajaa, joiden palveluksessa oli vähintään neljä työntekijää.³⁵ 1800-luvun lopulta 1900-luvun puoliväliin kalastajat suolasivat itse silakat, jotka eivät menneet heti kaupaksi. Ensimmäiset suolaamot perustettiin Ylikylään 1905 tai 1906. Niitä oli myös Kasalassa ja Köörilässä. 1920- ja 1930-luvuilla Satamassa oli kolme suurta ja viidestä kuuteen pientä suolaamo. SOK:illa oli Satamaan 1916 perustetun lisäksi suolaamo myös Köörilässä. Satamaan perustettiin OTK:n ja Satakunnan Osuuskaupan suolaamot 1920-luvun alussa.³⁶

Puun ja puujalosteiden kysynnän kasvu 1800-luvun loppupuolella vauhditti Merikarvian talouselämää. Merikarvialta oli viety halkoja Tukholmaan satojen vuosien ajan. 1840-luvulla halkojen viennin merkitys väheni sahatavaran viennin kasvaessa. Merikarvialle rakennettiin useita talonpoikaissahoja. Raakapuun viennistä merkittäväintä oli kaivospuun ja propsin vienti, joka alkoi vuoden 1900 tienoilla. 1920-luvulta lähtien tärkeimmät puujalosteet olivat sahatavara ja puuastiat. Ensimmäinen suursaha Ylikylässä oli J.W. Norrgårdin omistama Jukolan saha, joka lienee perustettu 1890-luvulla. Sahalla oli noin sata työntekijää. Toiminta loppui Norrgårdin kuoltua ja jatkui

³² Santavuori 1961, s. 489 – 491.

³³ Haanpää, T. 1974, s. 6 – 8.

³⁴ Heervä 1974, s.30, 62.

³⁵ Heervä 1974, s. 40 – 43.

³⁶ Heervä 1974, s. 27 – 28.

pienemmällä volyymilla 1919. Kala-astioiden valmistus Jukolassa alkoi 1928 ja toiminta loppui teollisessa mittakaavassa 1930-luvun lopulla. Noin vuonna 1920 perustettiin Tapion saha, jonka omistivat Fredrik Kouhi ja Jalmari Ahde sekä kaksi ulkopaikkakuntalaista. Sen toiminta loppui laman alkaessa 1930.³⁷

Merikarvian kirkonkylässä oli neljä laivanrakennuspaikka, kolme Satamassa ja yksi Alakylässä. Krimin sodan jälkeen Ylikylässä rakennettiin noin 15 suurta puista purjelaivaa. 1900-luvulla rakennettiin vain proomuja ja kaljaaseja, joita 1920-luvulla ja 1930-luvun alussa tehtiin Brändössä noin 20. Laivanrakennuksen loputtua veneenrakennuksen merkitys kasvoi kalastuksen lisääntyessä ja moottoriveneiden tullessa käyttöön 1920-luvulla. Veneenrakennuksesta tuli ammattimaista 1800-luvun lopulla. Kalastajaveneitä tehtiin koko pitäjään ja sen ulkopuolellekin.³⁸

Satama muodosti muusta Ylikylästä poikkeavan alueen, jonka kuitenkin oli kirkonkylälle tärkeä. Satama suolaamoinen oli kalastuksen keskus. Se oli ensi sijassa vientisatama, jonka kautta vietiin pääasiassa suolattua kalaa, puutavaraa ja astiateollisuuden tuotteita. Koska maantiet olivat huonot, kauppatarvikkeita tuotiin laivoilla Porista 1920-luvun lopulle asti. Satamassa asui ennen ensimmäistä maailmansotaa noin 40 yhteensä noin 70:stä vakituista satamatyöläistä. Kesäisin satamaan tuli syrjäkyliltä tilapäistyövoimaa.³⁹

Kauppoja sai perustaa maaseudulle vuodesta 1870 kuntakokouksen luvalla. Ylikylässä oli tällöin kaksi kauppaa, ja niiden määrä lisääntyi nopeasti niin, että 1900-luvun alkuun mennessä kylässä oli ainakin yhdeksän kauppaa. Ylikylään yritettiin perustaa vuonna 1877 kauppala sen kaupan ja sataman vilkkauteen vedoten. Hanke kaatui porilaisten kauppiaiden vastustukseen. Useimmat kaupat olivat maalaiskauppoja, joiden tuotevalikoima oli laaja. Maaseutukauppiaat myös myivät maalaistuotteita kaupunkien toreilla suoraan kuluttajille. Satakunnan Osuuskaupalla ja Työväen osuusliike Kansalla oli myymälät sekä kirkolla että satamassa noin vuodesta 1910 alkaen. Ylikylään perustettiin apteekki vuonna 1871, kirjakauppa 1904, ja 1920-luvulla kemikalio, parturiliike ja elokuvateatteri. Sähkö Ylikylään saatiin 1910-luvun lopulla aluksi teollisuuden käyttöön. Ylikylässä toimi enimmillään kaksi leipomoa. Kirkolla toimi neljä kahvilaa ja satamassa yksi. Nahkureita ja kelloseppiä oli molempia kaksi. Merikarvian Säästöpankki aloitti toimintansa 1909 ja Kansallis-Osake-Pankin paikalliskonttori 1916.⁴⁰

³⁷ Heervä 1974, s. 33 – 38.

³⁸ Heervä 1974, s. 46 – 47.

³⁹ Heervä 1974, s. 48 – 51.

⁴⁰ Heervä 1974, s. 54 – 59.

2.2 Yhteiskunnalliset suhteet ja poliittinen järjestäytyminen Merikarvialla

1900-luvun alussa ennen vuoden 1918 sisällissotaa Merikarvian väestöstä suurin osa oli työ- ja tilatonta väestöä, joiden ääni kuului heikosti kunnan hallinnossa. Kanssakäyminen talollisten, viranhaltijoiden ja muiden ”säätyläisten” sekä toisaalta alempiin yhteiskuntaluokkiin kuuluvien välillä oli vähäistä, ja näiden ryhmien välillä vallitsi jyrkkä vastakkainasettelu. Kalastajien asema yhteisössä poikkesi muista alemmista sosiaaliryhmistä, sillä he olivat suhteellisen hyvätulaisia. Kalastajan ammatti myös edellytti investoimista veneisiin ja muihin kalastusvälineisiin.⁴¹

Merikarvian työväki järjestäytyi vasta vuonna 1905. Merikarvian eteläisimmän rannikkokylän, Kööriksen työväenyhdistys perustettiin 1.12.1905, ja se liittyi heti sosialidemokraattiseen puolueeseen. Merikarvian työväenyhdistys perustettiin 3.12.1905, ja se liittyi puolueeseen 18.4.1906.⁴² Aluksi työväenyhdistys toimi kunnantalolla, mutta vuonna 1916 se sai käyttöönsä oman työväentalon. Sisällissodan jälkeen työväentalo takavarikoitiin eikä läänin maaherra suostunut huhtikuussa 1919 Merikarvian työväenyhdistyksen anomukseen talon saamisesta takaisin yhdistyksen hallintaan. Työväenyhdistykseen perustettiin 1.4.1912 maanvuokraosasto, johon perustamiskokouksessa liittyi 12 jäsentä. Vilkkaimmin työväenyhdistyksessä toimi 28.11.1912 perustettu nuoriso-osasto, joka kokoontui viikoittain keskustelemaan ja kuuntelemaan luennoitsijoita. Nuoriso-osasto järjesti iltamia ja huviretkiä. Perustamiskokouksessa nuoriso-osastoon liittyi 28 jäsentä, mutta seuraavana vuonna jäseniä oli jo 84. Vuonna 1920 nuoriso-osasto ilmoitettiin yhdistysrekisteriin, mutta sen toiminta lakkautettiin 1923. Varsinaisen työväenyhdistyksen toiminta vilkastui vasta sisällissodan jälkeen. Sen toiminta oli samantapaista kuin nuoriso-osastolla aiemmin. Ainakin vuonna 1919 Tuorilassa toimi oma työväenyhdistys.⁴³

Merikarvialle perustettiin suojeluskunta 8.9.1917. Perustajina oli paikallisia maanviljelijöitä, liikemiehiä ja virkamiehiä paikkakunnan nimismies mukaan lukien. Suojeluskunnan vastapainoksi perustettiin punakaarti Kööriksessä marraskuussa 1917. Kööriksessä toimi A. Ahlström Osakeyhtiön Haminaholman saha, joten kylä oli Merikarvialla Ylikylän ja Sataman lisäksi toinen työväen keskittymä. Vuoden 1917 lopulla punakaartiin liittyi Merikarvialla kymmeniä henkilöitä, jotka olivat pääosin sahatyöläisiä, torppareita, satamatyöntekijöitä, kauppa-apulaisia ja hätätyöntekijöitä. Houkuttimena oli myös punakaartin maksama palkka. Sisällissodan alettua suojeluskunta riisui aseista Tuorilaan sijoitetut venäläissotilaat. Siitä, mitä heille tapahtui, vallitsee ristiriitaisia käsityksiä. Merikarvia pysyi pääosin valkoisten hallussa koko sisällissodan ajan. Punaiset hyökkäsivät Porista

⁴¹ Antola 2017.

⁴² Santavuori 1961, s. 559 – 560.

⁴³ Haanpää, T. 1974, s. 88; Satakunnan Kansa 10.4.1919, no. 83 s. 3; Sosialidemokraatti 11.4.1912, no. 39 s. 3; Sosialidemokraatti 3.12.1912, no. 136 s. 4.

lähtien kohti Merikarviaa. Merkittävimmät taistelut, jotka käytiin Pohjansahassa, Haminaholmassa ja Pirttijärvellä, päättyivät valkoisten voittoon. Sotatoimet Merikarvialla päättyivät 25.2.1918 Pohjansahan taisteluun. Merikarviallakin sisällissotaan liittyi molemminpuolinen terrori. Punaisten puolella sisällissotaan osallistuneita teloitettiin oikeuden päätöksellä ja ilman. Suuri joukko joutui vankileireille, jossa osa menehtyi nälkään, tauteihin ja teloituksiin. Merikarvian suojeluskunta pyrki valtakunnallisen ohjeistuksen mukaan puhdistamaan yhteisöstä epäluotettavaksi todetut punaiset. Kesäkuussa 1918 Merikarvialle nimitettiin arvointilautakunta arvioimaan punakaartilaiden aiheuttamia vahinkoja. Merikarvian suojeluskunnan esikunta vastusti punavankien vapauttamista.⁴⁴

Sisällissodan jälkeen yhteisön jakautuneisuus säilyi ja jopa syveni. Merikarvialla sosialidemokraatit otettiin mukaan kunnan toimintoihin hyvin pian sodan jälkeen. Silti eriseuraisuus näkyi paitsi suojeluskunnassa ja työväenyhdistyksessä myös porvarien ja työväestön urheiluseuroissa ja osuuskaupoissa. Suojeluskuntaan kuulumista ei pidetty työväenyhdistyksessä eikä ammattiosastoissa sopivana niiden jäsenille. Kunnallisissa luottamustoimissa toimivien väärinkäytöksiä pyrittiin kyseistä puoluetta lähellä olevissa lehdissä peittelemään, kun vastapuolen lehdissä ne esitettiin jopa sensaatiohakuisesti. Kahtiajako säilyi ihmisten mielissä pitkään, eivätkä 1930-luvun oikeistotuulet sitä mitenkään lievittäneet. Kamppailua käytiin myös Merikarvian työväenyhdistyksen sisällä sosialidemokraattien ja kommunistien välillä.⁴⁵

1900-luvun alusta 1970-luvun alkuun suurin osa Merikarvian kunnan luottamustoimiin valituista oli ollut kirkonkylästä siten, että noin 27 % oli Alakylästä ja lähes kaikki loput Ylikylästä ja Pappilankylästä. Myös seurakunnan luottamustoimissa alakyläläisiä oli samana aikana ollut 27,5 % ja kirkonkylän ulkopuolisista kylistä vain pari. Myös Merikarvian Säästöpankin ja Osuuskassan hallintoon osallistuneista suurin osa oli kirkonkylän alueelta. Luottamustoimet kasaantuivat tietyille henkilöille ja suvulle. Kunnallisissa luottamustehtävissä toimivat pitkään opettaja Otto (O. A.) Levänen (1910-luvulta 1950-luvulle) sekä työläiset Toivo Kuusinen ja Hanna Alho (1920-luvulta 1960-luvulle). Maanviljelijä-liikemies Fredrik (F. F.) Kouhi toimi 1900 – 1930-luvuilla kunnan, seurakunnan, pankkien, urheiluseuran ja nuorisoseuran luottamustehtävissä. Myös hänen poikansa tehtailija Kosti Kouhi toimi monissa luottamustehtävissä. Opettaja Akseli Granqvist (myöhemmin Hakosalo) toimi 1900-luvulta 1920-luvulle kunnan, seurakunnan, säästöpankin, urheiluseuran ja nuorisoseuran hallintoelimissä. Merkittäviä vaikuttajia Merikarvian kunnalliselämässä olivat myös

⁴⁴ Haanpää, R. 2017, s. 231 – 257; Uusi Aika 27.1.1921, no. 20 s. 3; Satakunnan Kansa 6.6.1918, no. 69 s. 4; Satakunnan Kansa 21.10.1918, no. 194 s. 2.

⁴⁵ Haanpää, R. 2017, s. 263 – 264; Antola 2017; Uusi Aika 5.2.1921, no. 28 s. 3; Uusi Aika 15.9.1921, no. 210 s. 3; Uusi Aika 1.7.1922, no. 145 s. 4.

rovasti ja ruustinna Wegelius. Rovasti Henrik Eliel (H. E.) Wegelius toimi pitkään kunnanvaltuuston jäsenenä ja myös sen puheenjohtajana. Ruustinna Mathilda Elisabeth (Thilda) Wegelius oli Merikarvian köyhäinhuoltolautakunnan ensimmäinen naisjäsen sekä lastenkodin johtokunnan jäsen toimien aktiivisesti myös seurakunnassa ja järjestöissä. Kanttori Frans Niklas (F. N.) Santavuori toimi pitkään kunnallislautakunnan ja köyhäinhuoltohallituksen esimiehenä, järjestötehtävissä sekä Satakunnan Kansan kirjeenvaihtajana ja asiamiehenä. Merikarvialla monien eri organisaatioiden luottamustehtävissä toimineet ovat yleensä kuuluneet ylimpiin sosiaaliryhmiin, jotka ovat olleet luottamustoimissa ylliedustettuna. Alemmista sosiaaliryhmistä luottamustoimiin valituista suurin osa on toiminut niissä vain yhden tai kaksi kautta. Poikkeus tästä on edellä mainittujen Kuusisen ja Alhon lisäksi kalastaja Herman Mäkitalo. Työväenyhdistyksessä luottamustehtävien kasaantumista joillekin suvuille ei ole tapahtunut.⁴⁶

2.3 Kunnallislainsäädännön muutokset 1865 – 1919 ja vaikutukset Merikarvian kunnallishallintoon

Venäjän keisari ja Suomen suuriruhtinas Aleksanteri II vahvisti 6.2.1865 *Asetuksen kunnallishallinnosta maalla*, jolla Suomen kunnallishallinto erotettiin kirkollisesta hallinnosta. Kunnan päättäväksi elimeksi tuli kuntakokous, johon osallistumiseen olivat oikeutettuja ne kunnan asukkaat, jotka olivat Suomen kansalaisia ja hallitsivat itseään ja omaisuuttaan sekä maksoivat kunnallisia veroja. Osallistumisesta suljettiin kunnallisista veroista velkaa olevat, veronmaksukyvyttömät, toisen isännyyden alaiset kuten aviovaimot ja palvelusväki sekä irtolaiset, rikoksesta tuomitut ja kansalaisluottamuksen menettäneet.⁴⁷ Kuntaan oli mahdollista valita myös valtuusmiehet eli valtuusto, mutta sen toimivaltaa erityisesti kunnan taloutta koskevissa asioissa rajoitettiin merkittävästi.⁴⁸ Kuntakokouksen päätöksiä valmistelemaan ja toimeenpanemaan tuli valita kunnallislautakunta, johon kuului esimies, varaesimies sekä vähintään viisi jäsentä.⁴⁹

Japanille hävityn sodan jälkeen Venäjän tsaari Nikolai II joutui vuonna 1905 yleislakon jälkeen myöntymään perustuslain säätämiseen Venäjälle. Myös Suomessa osoitettiin mieltä keisarivaltaa vastaan. Venäjän yleislakko levisi Suomeen 30.10.1905. Näiden tapahtumien seurauksena keisari vahvisti 20.7.1906 Suomen uuden vaalilain ja valtiopäiväjärjestyksen, jotka perustuivat yleiseen ja yhtäläiseen äänioikeuteen ja vaalikelpoisuuteen. Keisarilla säilyi oikeus Suomen valtiopäivien

⁴⁶ Haanpää, T. 1974, s. 105 – 108; Satakunnan Kansa 4.1.1923, no. 2 s. 3; Satakunnan kansa 1.11.1919, no. 251 s. 3; Satakunnan Kansa 31.10.1924, no. 252 s. 4; Satakunnan Kansa 18.10.1927, no. 240 s. 4; Uusi Aika 15.9.1921, no 210 s. 3.

⁴⁷ Asetus kunnallishallituksesta maalla 1865, 1 – 12 §.

⁴⁸ Ibid, 30 – 31 §.

⁴⁹ Ibid. 39 – 41 §.

hajottamiseen. Tämän jälkeen kunnallinen äänioikeus poikkesi merkittävästi valtiollisesta, minkä saattoi havaita vertaamalla eduskuntavaalien tuloksia kunnallisiin vaalituloksiin. Yleisen äänioikeuden laajentamista myös kuntiin pidettiin tärkeänä, mutta sitä ei saatu totutettua konservatiivien vallan kasvaessa Venäjällä ja ns. toisen sortokauden alettua Suomessa. Vuonna 1908 eduskunta hyväksyi esitykset asetuksiksi maalaiskuntien ja kaupunkien hallinnosta, mutta venäläistynyt senaatti ehdotti asetusten hylkäämistä, ja keisari Nikolai II jätti ne vahvistamatta. Ehdotukset perustuivat pääosin yhtäläiseen äänioikeuteen, joka olisi koskenut 21 vuotta täyttäneitä sukupuoleen katsomatta. *Keisarillisen Majesteetin Armollinen asetus* 15.6.1898 oli antanut kunnille mahdollisuuden antaa kuntakokoukselle kuuluvia tehtäviä kuntakokouksessa valittujen valtuusmiesten tehtäväksi. Venäjän vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen huhtikuussa sosialidemokraatit tekivät eduskuntaesityksen uusista kunnallislakeista ja esitys hyväksyttiin 14.7.1917. Venäjän väliaikainen hallitus hajotti eduskunnan ja lait jäivät vahvistamatta. Lokakuun vallankumouksen ja Suomen yleislakon jälkeen marraskuussa 1917 Suomen kunnallinen itsehallinto uudistettiin antamalla neljä lakia, jotka olivat kaupunkien kunnallislaki, maalaiskuntain kunnallislaki, kunnallinen vaalilaki ja laki kansanäänestyksestä. Näiden lakien mukaan äänioikeus oli 20-vuotiailla paitsi holhouksen alaisilla, kansalaisluottamusta vailla olevilla ja vaalirikkomuksiin syyllistyneillä. Lakien toimeenpano viivästyi talvella ja keväällä 1918 käydyn kansalaissodan takia. Senaatti päätti kunnallisvaalien yleiseksi ajankohdaksi 15.1.1919. Sisällissodan voittajat vaativat muutoksia kunnallislakeihin ja muutokset kunnallislakeihin ja kunnalliseen vaalilakiin hyväksyttiin helmikuussa 1919. Kunnallinen äänioikeus edellytti kunnallisverojen maksamista ja äänioikeusikäraja nostettiin 24 vuoteen. Sosiaalidemokraattien palattua eduskuntaan he vaativat kunnallislakien muuttamista ja Maalaisliitto kannatti muutosta. Muutokset hyväksyttiin 20.6.1919 ja presidentti K. J. Ståhlberg vahvisti ne 15.8.1919. Äänioikeus ei muutosten jälkeen riippunut verovelvollisuudesta. Verojen maksamatta jättäminen johti äänioikeuden menetykseen, ellei se johtunut varattomuudesta. Äänioikeusikärajaksi tuli 21 vuotta.⁵⁰

Vuoden 1865 keisarillisen asetuksen mukaan seurakunnista erotettu kunnallishallinto tuli järjestää kolmen vuoden kuluessa asetuksen antamisesta. Merikarvian kunnan perustamista käsiteltiin ensimmäisen kerran kirkonkokouksessa 12.10.1867. Kokouksessa päätettiin anoa kuvernööriltä kunnan perustamiseen lykkäystä kymmeneksi vuodeksi. Kuvernööri myöntyi vain yhden vuoden lykkäykseen, ja Merikarvian kunta päätettiin perustaa kirkonkokouksessa 8.11.1868. Kokouksessa valittiin kuntakokouksen esimieheksi tehtaanomistaja Anders (Antti) Ahlström ja varaesimieheksi talollinen Johan Norrgård. Kunnallislautakunnan esimieheksi valittiin kirkkoväärti Juhan Kuggi ja

⁵⁰ Virrankoski 2001, s. 595 – 599; Katajisto 2018, s. 23 – 33.

varaesimieheksi talollinen Johan Ahlström. Kunnallislautakuntaan valittiin jäsenet ja heille varamiehet. Valitut olivat enimmäkseen talollisia, mutta joukossa olivat kaksi torpparia ja kirkonvartija. Ensimmäinen kuntakokous Merikarvialla pidettiin 1.12.1868. Kuntakokoukseen oli osallistumisoikeus myös kunnassa toimivilla kotimaisilla yhtiöillä. Kuntakokouksessa 24.3.1869 päätettiin aloittaa kunnallinen verotus. Maksajina olivat ”säätypersoonat” suostumus pohjalta.⁵¹

Vuoden 1898 maalaiskuntien kunnallishallintoa koskeva asetus helpotti kunnanvaltuustojen perustamista. Asetuksen mukaan valtuusto piti perustaa, jos kahdessa perättäisessä kuntakokouksessa 2/3 äänestykseen osallistuvien äänimäärästä sitä kannatti. Merikarvian kuntakokouksessa asiaa käsiteltiin ensimmäisen kerran 28.4.1911, jolloin asetuksen antamisesta oli kulunut jo toistakymmentä vuotta. Mieskohtaisessa äänestyksessä valtuuston perustamista kannatti 18 ja vastusti 24. Osa kokoukseen osallistuneista vaati verotukseen perustuvaa äänestystä, jossa valtuuston perustamista kannattaneet voittivat äänin 2766 puolesta 277 vastaan. Myös toisessa äänestyksessä 29.9.1911 perustamisen kannattajat voittivat verotuksen perustuvassa äänestyksessä äänin 1162 puolesta ja 241 vastaan: valtuusto päätettiin perustaa ja sen toiminta aloittaa vuoden 1912 alusta. Myös valtuutettujen lukumäärästä syntyi kuntakokouksessa kiivas keskustelu. Äänestyksen jälkeen valtuutettujen lukumääräksi tuli 33. Kaikki edustettuna olleet puolueet, nuorsuomalaiset, vanhasuomalaiset ja sosialidemokraatit saivat valtuustoon 11 edustajaa. Valtuusto valittiin kolmeksi vuodeksi siten, että vuosittain siitä kolmasosa oli erovuorossa. Palkkioita ja matkakuluja valtuutetuille ja valtuuston puheenjohtajalle päätettiin olla maksamatta.⁵²

Merikarvian ensimmäinen kunnanvaltuuston kokous pidettiin 30.1.1912. Valtuuston puheenjohtajaksi valittiin opettaja Juho Julius (J. J.) Pakkala ja varapuheenjohtajaksi opettaja Akseli Hakosalo. Kuntakokous säilyi kunnan ylimpänä päättävänä elimenä vuosien 1917/1919 kunnallislakien voimaantuloon asti. Kuntakokous erotti kunnanvaltuustosta 22.4.1918 poliittisista syistä kaikki 11 sen sosiaalidemokraattista jäsentä ja korvasi heidät porvarillisia puolueita edustavilla. Viimeinen varsinainen kuntakokous pidettiin 8.1.1919. Jatkossa kuntakokouksiin, jotka eivät enää toimineet kunnan päättävänä elimenä, olivat oikeutettuja osallistumaan kunnassa maata omistavat. Ensimmäiset yleiseen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuvat kunnallisvaalit Merikarvialla järjestettiin 15.1.1919. Valituksi tuli prokuristi Elin Pettersson, Merikarvian ensimmäinen naisvaltuutettu. Hän toimi kunnanvaltuustossa vuosina 1919 – 1922.⁵³ Vaalit perustuivat

⁵¹ Ruohomäki 2017, s. 158 – 159; Hakosalo 2006, s. 16 – 25.

⁵² Santavuori 1961, s. 486 – 496; Hakosalo 2006, s. 25 – 39; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 28.4.1911, 2 §; 29.9.1911, 11 §; 28.11.1911, 5 §; 30.9.1912, 14 §.

⁵³ Ruohomäki 2017, s. 159 – 161; Santavuori 1961, s. 486 – 487; Hakosalo 2006, s. 16 – 26.

numeroituihin tunnuksettomiin listoihin. Merikarvialla valittiin 24 valtuutettua ja heille listakohtaiset varavaltuutetut. Valtuuston puheenjohtajalle ja valtuutetuille alettiin nyt maksaa palkkioita. Valtuustokausi oli kolme vuotta ja vuosittain kolmasosa valtuutetuista oli erovuorossa.

Tunnuksettomista listoista huolimatta vaalilautakunta totesi vuoden 1919 täydennysvaalissa sosialidemokraattien saaneen 854 ääntä ja porvareiden 489 vastaten viittä ja kolmea valtuustopaikkaa. Vuoden 1919 täydennysvaalien jälkeen Merikarvian kunnanvaltuustossa oli 15 sosialistia ja 9 porvaria, seuraavien täydennysvaalien jälkeen, joissa porvarit esiintyivät neljällä vaalilistalla, 14 sosialistia ja 10 porvaria. Satakunnan Kansassa todettiin porvarillisten ryhmien menettäneen vuoden 1919 kunnallisvaaleissa ainakin yhden valtuustopaikan hajauttamalla ehdokkaansa neljälle eri vaalilistalle. Perusteeksi tälle hajauttamiselle porvarilliset ryhmät sanoivat uskovansa sen lisäävän äänestysintoa varsinkin kunnan sivukylissä. Satakunnan Kansan mielipidekirjoituksessa nimimerkillä kirjoittanut totesi, että porvarien menestystä kunnallisvaaleissa haittasivat ristiriidat Ylikylän porvarillisen eliitin ja syrjäkyläisten maanviljelijöiden välillä. Raportoidessaan vuoden 1919 kunnallisvaalien tuloksista Satakunnan Kansa mainitsi nimeltä vain valituiksi tulleet porvarilliset valtuutetut äänimäärineen. Elin Pettersson valittiin uudelleen valtuustoon, ja uutena valittiin sosialidemokraatti Hanna Fredman (myöhemmin Alho), jonka ensimmäinen valtuustokausi kesti 1920 - 1922. Kunnallislautakunnan varajäseneksi Hanna Fredman valittiin kaudelle 1923 – 1925 ja nimellä Alho kunnallislautakunnan varsinaiseksi jäseneksi kaudelle 1926 – 1928. 1920-luvun loppupuolella Merikarvian valtuustossa ei ollut naisvaltuutettuja, vaan heitä oli vain varavaltuutettuina, kunnes Helmi Lundgren valittiin valtuustoon kaudeksi 1929 – 1931. Kunnallislain muutoksella 21.2.1925 Suomen kunnanvaltuustoissa siirryttiin vuoden 1926 alusta koko valtuuston kolmivuotisiin vaalikausiin. Satakunnan Kansassa todettiin, että useissa Satakunnan kunnissa tieto uuteen vaalitapaan siirtymisestä oli vähentänyt porvarillisten äänestäjien äänestysintoa vuoden 1924 kunnallisvaaleissa aiheuttaen lehden mielestä turhia vaalitappioita. Merikarvialla lisäsyynä porvarien vaalitappioon oli kahden listan asettaminen. Satakunnan Kansassa kehoitettiin joulukuussa 1925 porvarillisia äänestäjiä vaaliurnille, jotta päätävältä kunnassa säilyisi niillä, jotka maksavat kuntaan eniten veroja. Vaalitulos: 10 porvarillista ja 9 sosialidemokraattista valtuutettua todettiin mielihyvällä samassa lehdessä.⁵⁴

⁵⁴ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 22.9.1922, 7 §; 22.9.1925, 2 §; Hakosalo 2006, s. 36 – 60; Satakunnan Kansa 8.1.1919, no. 31 s. 4; Satakunnan Kansa 4.3.1919, no. 51 s. 4; Satakunnan Kansa 5.11.1919 no. 255 s. 3; Satakunnan Kansa 30.11.1919 no. 276 s. 4; Satakunnan Kansa 6.12.1919 no. 281A s. 3; Satakunnan Kansa 28.11.1920, no. 248 s. 4; Satakunnan Kansa 7.12.1920, no. 282 s. 2; Satakunnan Kansa 5.11.1920, no. 255 s. 3; Satakunnan Kansa 30.11.1920, no. 276 s. 4; Satakunnan Kansa 7.12.1923, no. 282 s. 3; Satakunnan Kansa 10.12.1924, no. 284 s. 4 – 5. Satakunnan Kansa 1.12.1925, no. 276 s. 6; Satakunnan Kansa 12.12.1925, no. 286 s. 5; Suomen Sosialidemokraatti 8.12.1919, no. 282 s. 2.

2.4 Muutokset köyhäinhoidon lainsäädännössä ja huono-osaisiin kohdistuvissa asenteissa

Johan Vilhelm Snellman esitti lehtikirjoituksessaan 1850-luvulla, että suomalainen köyhyys vaivasi erityisesti maaseudun itsellisväestöä ja aiheutui lähinnä maatalouden takapajuisuudesta. Ratkaisuja tilanteeseen hän ei esittänyt. 1800-luvun alkupuolella oli voimassa Ruotsin vallan aikainen köyhäinhoitolainsäädäntö, jota täydentäviä säännöksiä oli sisällytetty vuosien 1817 ja 1822 kerjuun estämistä koskeviin kuulutuksiin.⁵⁵ Suomen Suuriruhtinaskunnan ensimmäinen vaivaishoitoasetus annettiin vuonna 1852 jo ennen kuntien erottamista seurakunnista. Valtiopäiväsäätyjen mielestä asetus edellytti avustusten antamista liian monille, joten ne laativat uuden vuonna 1879 voimaan tulleen vaivaishoitoasetuksen. Sillä kumottiin kuulutukset kerjuun estämisestä sekä vuoden 1852 vaivaishoitoasetus. Asetuksen mukaan kuntien velvollisuutena oli orpolasten ja työkyvyttömien avustaminen, mutta vaikeuksiin joutuneiden työkykyisten avustaminen oli harkinnanvaraista ja heille myönnetty avustukset voitiin periä myöhemmin takaisin. Vaivaishoidon käytäntöjä olivat avustukset, ruotuhoito ja orpolasten sekä köyhien vanhusten sijoittaminen taloihin yleensä pienintä pyydettyä korvausta vastaan, ns. elätehoito. Ruotuhoito tarkoitti kunnan jakamista kylien tai niiden osien muodostamiin ruotuihin, joista kukin vastasi sen alueella olevien köyhäinhoitoa tarvitsevien elatuksesta. Ruotuhoidosta luopumisen jälkeen kunta saattoi toimia yhtenä vaivaishoitoyhdyskuntana tai se voitiin jakaa vaivaishoitopiireihin. Asetuksen mukaan vaivaishoitoa maalaiskunnissa hallinnoi kunnallislautakunta tai erillinen vaivaishoitohallitus. Vaivaishoitopiireillä piti olla omat vaivaishoitohallituksensa.⁵⁶ Kuntien äänivaltaisten naisjäsenten kelpoisuudesta tulla valituksi vaivaishoitohallitukseen, jos sellaisena ei toiminut kunnallislautakunta, säädettiin asetuksella vuonna 1889.⁵⁷

Vielä 1800-luvun jälkipuoliskolla termi vaivainen tarkoitti kaikkia köyhäinhoidon tarpeessa olevia huono-osaisuuden syihin katsomatta. Vuoden 1852 asetuksessa ”waiwaistenholhouksesta” vaivaistenhoito määrättiin yhteiskunnan velvollisuudeksi ja siinä määriteltiin Suomessa ensimmäisen kerran yhteiskunnan velvollisuudet ja huollon kohteena olevien oikeudet. Siinä myös määriteltiin yhteiskunnan apuun oikeutetut ryhmät.⁵⁸ Asetuksessa ’vaivaisiksi’ luokiteltiin:

⁵⁵ Louhelainen 1984.

⁵⁶ Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus yleisestä waiwaishoidosta Suomen Suuriruhtinaanmassa 17.3.1979; Virrankoski 2001, s. 555- 556.

⁵⁷ Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus naisen walitsemisesta jäseneksi waiwaishoitohallitukseen 6.8.1889.

⁵⁸ Harjula 1996, s. 25.

1. hourut ja mielettömät
2. ruumiilta vialliset, vanhastuneet ja raajarikkoiset, jotka tarvitsevat muiden hoitoa ja holhousta eivätkä taida itse jonkin kaltaisella työllä mitään hankkia eläkkeekseen
3. muut vanhat, kivulloset eli ruumiin vialla vaivatut persoonat, jotka eivät tarvitse alallista hoitoa ja enemmän tai vähemmän työhön kykenevät
4. sellaiset, jotka (...) kohdanneen kovan onnen taikka taudin vuoksi sillä kertaa ovat tilapäisen avun tarpeessa
5. turvattomat, vielä ei kuuttatoista vuotta vanhat lapset, jotka kaipaavat tarpeellista hoitoa.

Vuoden 1879 uusi asetus⁵⁹ vastasi kattavuudeltaan muuten vuoden 1852 asetusta, mutta jätti kohdan 4 tilapäisapua tarvitsevien avustamisen kunnille vapaaehtoiseksi. Vaivaisiksi tulkittiin siis turvattomat lapset, vammaiset, pitkäaikaissairaat ja vanhukset. Huoltoa tarvitsevia lapsia ei yleensä nimitetty vaivaisiksi. Vaivaisuus tarkoitti köyhäinavun tarvetta. Sana 'vaivainen' merkitsi suurin piirtein samaa kuin 'köyhä'. Käsitteet alkoivat erota toisistaan 1800-luvun lopulla, jolloin vuonna 1879 säädetyin elinkeinovapauden ja palveluspakon poistamisen jälkeen vaivaishoidon piiriin alkoi hakeutua henkilöitä, joiden avuntarve ei johtunut vajavaisuudesta vaan esimerkiksi työttömyydestä. Vaivaishoidon sijasta alettiin puhua köyhäinhoidosta, mikä tuli viralliseksi käsitteeksi vuoden 1922 köyhäinhoitolaisissa, joka tuli voimaan seuraavana vuonna. Aikaisemmin yhtenäisenä ryhmänä nähdystä 'vaivaisissa' alettiin nyt erottaa erilaisia tukea tarvitsevia ryhmiä kuten turvattomat lapset, sairaat, mielisairaat, vanhukset ja työtä vieroksuvat, joiden ongelmat ja hoidon tarpeet olivat erilaisia.⁶⁰ Jo vaivaishoidontarkastelijan johtosääntö 1893 edellytti hoidokkien luokittelua ja sitä, että heille järjestetään heidän tarpeidensa mukaista hoitoa.⁶¹

Kuntien vaivaishoidon ohjausta ja tarkastusta varten perustettiin 1888 vaivaishoidon tarkastelijan virka, joka vuonna 1893 vakinaistettiin ja jonka ohjesääntö uudistettiin. Ohjesäännössä korostettiin lasten oikeutta lain heille suomiin etuihin sekä heidän sijoittamistaan vaivaistaloissa omille osastoilleen. Vajaamieliset ja sairaat tuli hoitaa asianmukaisesti, ja miehet ja naiset sekä terveet ja sairaat sijoittaa eri tiloihin. Työstä kieltäytyvät oli toimitettava pakkotyölaitoksiin. Vaivaisten kaltoin kohtelu ja pahoinpitely tuli rangaista asianmukaisesti ja valtion tai yksityisten vaivaishoitoon myöntämät rahat piti käyttää oikeaan tarkoitukseen.⁶² Ensimmäiseksi vaivaishoidon tarkastajaksi nimitettiin rautatieinsinööri (myöhemmin hovineuvos) Gustav Adolf (G. A.) Helsingius (1855 –

⁵⁹ Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus Yhteisestä waiwaisten holhouksesta Suomen Isoruhtinaskunnassa 22.3.1852.

⁶⁰ Harjula 1996, s. 26 – 27.

⁶¹ Keisarillisen Majesteetin Armollinen Johtosääntö waiwaishoidon Tarkastelijalle 16.8.1893/22 § 1.

⁶² Keisarillisen Majesteetin Armollinen Julistus waiwaishoidon tarkastelusta Suomessa 16.8.1893; Keisarillisen Majesteetin Armollinen Johtosääntö waiwaishoidon tarkastelijalle 16.8.1893.

1934), joka toimi tehtävässä 1888 - 1915. Uransa alkuvuosina Helsingius pyrki edistämään vaivaistalojen rakentamista kuntiin ja kuntien vaivaishoito-ohjesääntöjen uudistamista hänen vuonna 1887 laatimansa malliohjesäännön mukaiseksi. Köyhäintalojen johtajia nimitettäessä virkaan valittavasta tuli pyytää vaivaishoidon tarkastajan suositus. Helsingiuksen mielestä naiset olivat 'äidillisen' luonteensa takia sopivia köyhäintalojen johtajiksi, joten hän antoi usein heille etusijan suosituksissaan. Toisaalta naispuolisten köyhäintalon johtajien palkat olivat alemmat kuin miespuolisten, mikä osaltaan edesauttoi naisten valitsemista kyseisiin virkoihin.⁶³

Tarve hoidokkien luokitteluun johtui osittain ongelmista, joita eri ryhmien hoito samassa vaivaistalossa aiheutti. Toisaalta luokittelu heijasti aikakauden ihannetta, joka ilmeni muun muassa kasvien luokittelussa ja sairauksien diagnostiikassa. Vuodesta 1893 alkaen köyhäinhoitotilastoissa vaivaisiksi luokiteltiin ainoastaan pysyvästi vialliset puutteenalaiset henkilöt, so. vammaiset köyhät. Samalla alettiin kiinnittämän huomiota erilaisiin vammoihin ja niistä yhteiskunnalle aiheutuviin kustannuksiin. Tilastoissa luokka mieleltään vialliset kattoi sekä tylsäjärkiset eli vähämieliset sekä mielipuolet eli mielenvikaiset, mutta erikseen nykykäsitteillä melisairaat ja henkisesti kehitysvammaiset alettiin tilastoida vasta vuodesta 1922 lähtien. Köyhäinhoidon kannalta tarvetta mieleltään heikkojen luokitteluun tuskin oli, sillä molemmat ryhmät tarvitsivat pitkäaikaishoitoa. Vaivaishoidontarkastaja G. A. Helsingius totesi vuonna 1892, että vähämieliset eivät tarvinneet lääkäriapua, mutta varsinaiset melisairaat tarvitsivat. Köyhäinhoidon virkailijoidenkin käsitykset mielenvikaisuudesta olivat hämäreitä. Vielä vuonna 1918 köyhäinhoidon ylitarkastaja Väinö Juusela katsoi tylsämielisyyden ja melisairauden erottamisen riippuvan subjektiivisista käsityksistä.⁶⁴

Valtakunnallisen vaivaishoidontarkastajan lisäksi Suomen suuriruhtinaskunnassa toimi kolme vaivaishoidonneuvojaa tai piiritarkastajaa. Heidän tehtävistään oli säädetty Armollisella Julistuksella 17.2.1902. Neuvojain tehtävänä oli antaa kunnille, niiden vaivaishoitohallituksille, köyhäinhoitolaitosten johtajille ja muille kunnallishallinnossa toimiville sekä hyväntekeväisyysyhdistyksille neuvoja ja ohjeita tarkoituksenmukaisesta köyhäinhoidosta. Vuonna 1915 lounaispiirissä, johon kuuluivat Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen läänit, neuvojana toimi everstiluutnantti Axel Nilsson (1854 – 1927). Kaakkoispiirissä, johon kuuluivat Viipurin, Mikkelin ja Kuopion läänit sekä Kajaanin kihlakunta Oulun läänistä, neuvojana toimi myöhemmin kansanedustajana ja ministerinä toiminut Bruno Sarlin (1878 – 1951, vaivaishoidonneuvonajana 1906 – 1918)⁶⁵. Pohjoispiirissä, johon

⁶³ Harjula 2000; Annola 2020, 23 – 24.

⁶⁴ Harjula 1996, 27 – 29.

⁶⁵ Kansanedustajat: Bruno Sarlin.

kuuluivat Vaasan lääni ja loput Oulun läänistä, neuvojana toimi Frans Malmberg (1871 – 1925, köyhäinhoidon neuvoja 1907 – 1925)^{66,67}

Suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä kehittyi muihin teollistuneisiin maihin verrattuna myöhään, mikä johtui muita myöhemmin alkaneesta teollistumisesta, maatalouden suuresta tuotanto-osuudesta sekä Suomen asemasta Venäjän suuriruhtinaskuntana. Autonomian ajan lopulla poliittisissa liikkeissä keskusteltiin vilkkaasti sosiaalipoliittisista kysymyksistä, mutta käytännön toimenpiteitä ei saatu aikaan. Valtiopäivillä 1907 – 1914 ehdotettiin useita sosiaalilainsäädännön uudistuksia, mutta poliittiset olot, so. toinen venäläistämiskausi estivät uudistusten toteuttamisen ja ensimmäinen maailmansota lopetti kaikki uudistukset. Kunnallista päivähoitojärjestelmää ehdotettiin vuoden 1909 valtiopäivillä, ensimmäinen säädös siitä annettiin 1927, mutta lopullisesti se toteutui vasta 1973. Sairasvakuutuslaki, jota ehdotettiin vuosien 1913 ja 1914 valtiopäivillä, toteutui vasta 1960-luvulla.⁶⁸

1880-luvulta lähtien alettiin yleisesti puhua vaivaishoidon sijasta köyhäinhoidosta, mutta käsitteitä käytettiin vielä 1910-luvulla rinnakkain. Itsenäisen Suomen köyhäinhoitolaki säädettiin vuonna 1922. Sen mukaan kuntien tuli auttaa kaikkia niitä varattomia, jotka eivät voineet muuten hankkia toimeentuloaan. Samalla kunnanlääkärit määrättiin ilmoittamaan havaitsemastaan köyhäinhoidon tarpeesta, ja papiston oikeus osallistua köyhäinhoitokokouksiin poistettiin.⁶⁹ Vuoden 1922 köyhäinhoito-laissa⁷⁰ kunnallisen köyhäinhoidon tavoitteena oli avustettavien tilanteen tarkka selvittäminen ja valvonta. Toisaalta avun piiriin pääsevien määrää laajennettiin ja avuntarvitsijoiden inhimillistä kohtelua korostettiin. Jos henkilö ei kyennyt elättämään itseään tai elatusvelvolliset eivät elatuksesta huolehtineet, kotikunnan tuli se järjestää. Kunnalla oli oikeus periä tästä aiheutuvat kulut mahdollisuuksien mukaan elatusvelvollisilta tai avunsaajalta itseltään. Köyhäinhoitolaki yhtenäisti ja lisäsi köyhäinhoidon hallintoa ja toimintaa kunnissa. Sosiaaliministeriö aloitti kuntien köyhäinhoitovirkailijoiden kurssitukset heidän ammatillistumisekseen. Vaikka laissa ensisijaista oli avohuolto, toiminta alkoi suuntautua laitoshoitoon kunnalliskodeissa. Kunnat velvoitettiin perustamaan kunnalliskoti tai hankkimaan osuus kunnalliskodista vuoden 1932 loppuun mennessä. Vuonna 1921 avustettavista oli laitoshoidossa noin kolmannes, vuonna 1937 puolet. 1920-luvulta alkoi huoltolaitosten vähittäinen eriytyminen kunnalliskodeiksi, joissa oli erilliset saira- ja mielisairasosastot, työlaitoksi, lastenkodeiksi ja vajaamielislaitoksiksi. 1920-luvulta lähtien valtio

⁶⁶ Ylioppilasmatrikkeli 1853 – 1899: Malmberg Frans Alfred.

⁶⁷ Suomen virallinen tilasto XXI B, s. 4; Keisarillisen Majesteetin Armollinen Julistus waiwaishoidon tarkastelusta Suomessa. 16.8.1893.

⁶⁸ Rauhala 1996, s. 88- 89.

⁶⁹ Harjula 1996.

⁷⁰ Köyhäinhoitolaki 1922/145.

osallistui kuntien sosiaalitoimen rahoitukseen. Ensimmäiseksi valtionapua kunnille maksettiin lastentarhoista ja vajaamielislaitoksista vuonna 1927.⁷¹

⁷¹ Rauhala 1996, s. 90 – 91.

3 Köyhäinhoito Merikarvialla keisariajalta vuoteen 1927

3.3 Köyhäinhoidon organisatorinen kehitys Merikarvialla

Ennen vuotta 1868 Merikarvialla vaivaisten, so. mielisairaiden, kaatumatautisten ja vammaisten, hoitoon sijoittamisesta vastasi seurakunta. Käytännössä tästä vastasivat köyhäinruodut, joita vuonna 1853 oli Merikarvian seurakunnassa 16. Köyhille ja työttömille, joita ei voitu sijoittaa, annettiin tilapäisiä avustuksia. Kunnallishallintoon siirryttäessä käytännöt jatkuivat aluksi entisellään, ja mielisairaita ja vajaamielisiä kuljetettiin ylläpidettävänä talosta toiseen. Nälkävuosien jälkeen vuonna 1869 kunta pyrki järjestämään työtä varattomille teettämällä heillä kattopäreitä ja pyttyjä, joiden hinta maksettiin tekijöille jauhoina. Jauhot oli lahjoittanut tehtailija Antti Ahlström, joka ajoittain teki myös rahalahjoituksia köyhäinhoitoa varten. Vuonna 1871 edellytettiin valtiolle henkirahaa maksavien maksavan kunnan vaivauskassaan, miehet 60 penniä ja naiset 40 penniä. Vajaalta 400 hengeltä maksut jäivät kuitenkin rästiin. Vuonna 1885 ruotujakoon tehtiin muutoksia, ja ruotujen käyttöön tuli omia rahavaroja, joista puolet koottiin henkilöluvun ja puolet manttaaliluvun perusteella. Vaivaishoidon tarkastajan kehotuksesta keskusteltiin vaivaistalon rakentamisesta kuntaan, mutta se päätettiin olla rakentamatta. Vammaisia päätettiin vuonna 1897 olla lähettämättä heille tarkoitettuihin erityiskouluihin. Vuonna 1895 päätettiin varattomien sairaiden lääkkeitä ja hoito maksaa kunnan vaivauskassasta.⁷²

Kun senaatti 1891 määräsi kuntien köyhäinhoidon ohjesäännöt tarkastettavaksi, myös Merikarvian vuonna joutui uusimaan vaivaisohjesääntönsä vaivaishoidontarkastajan malliohjesäännön mukaiseksi. Senaatti oli kieltänyt ohjesäännöt, jotka sallivat köyhien ja vammaisten julkiset huutokaupat. Kuvernööri hyväksyi Merikarvian uuden ohjesäännön 1896. Kunta oli edelleen jaettu 16 piirikuntaan, joilla oli omat vaivaishoitohallituksensa ja vaivaismaksuihin perustuva rahoituksensa. Lisäksi kunnalla oli kunnallislautakunnan hallinnoima vaivaishoito. Ruotuhoidosta luovuttiin, ja ohjesäännön mukaisia avustusmuotoja olivat laitoshoido, elätehoito ja avustukset. Turvattomat alaikäiset oli sijoitettava elätehoitoon, josta oli tehtävä kirjallinen sopimus.⁷³

Vaivaishoidon piirijako aiheutti jatkuvaa kitkaa vaivaishoitopiirien välillä. Vaivaishoidon piireille aiheuttama rasite oli epätasainen. Piirit pyrkivät estämään niihin asumaan asettumista henkilöiltä, jotka tarvitsivat tai tulisivat mahdollisesti tarvitsemaan vaivaishoitoa. Piirikohtaisen kotipaikkaoikeuden epäämiseksi köyhiltä heitä oli ajettu asunnoistaan vuodenvaihteessa, ja talonomistajia oli kielletty ottamasta köyhiä asumaan, mikä oli lainvastaista. Piirit riitelivät

⁷² Santavuori 1961, s. 493 - 496.

⁷³ Ruohomäki 2017, s. 161 - 162.

kotipaikkaoikeuksista ja henki- ja väenkirjoituksissa rettelöitiin. Kiistoja käsiteltiin lähes jokaisessa kunnallislautakunnan kokouksessa. Piirien kieltäytyessä maksamasta vaivaisavustuksia niitä maksettiin kunnan yhteisestä vaivauskassasta, josta maksetut avustukset tuli hakea takaisin kyseiseltä piiriltä, mikä osoittautui niin hankalaksi, että sitä ei aina edes yritetty. Kunnan tilintarkastajat huomauttivat, että tätä käytäntöä tuli noudattaa. Kuntakokous jätti toimet kunnallislautakunnan vastuulle. Vaivaishoitopiirit minimoivat kustannuksiaan, eikä elänteelle annettuja lapsia lähetetty kouluun tai vammaisia heille tarkoitettuihin oppilaitoksiin.⁷⁴

Kunnan vaivaishoito-ohjesäännön muutosta laatimaan asetetun komitean esitystä käsiteltiin kuntakokouksissa vuodenvaihteessa 1905/1906. Komitean näkemys oli, että kaikki köyhäinhoitoa tarvitsevat olisi tullut ottaa kunnan yhteisen vaivaishoidon vastuulle ja piirijako purkaa, mutta koska tämä oli osoittautunut mahdottomaksi saada läpi kuntakokouksessa, sitä ei ehdotettu. Muutosehdotukset koskivat alaikäisten sijoittamista elänteelle mahdollisimman pitkäaikaisesti (ohjesäännön 14 §), vaivaishoidon elättämien alaikäisten ja vammaisten koulutusta (20 §), piirikuntajaon muuttamista ottaen huomioon sen, että kyliä ei jaeta eri piireihin (23 §), yhteisen vaivaishoidon vastuualueita (24 §) sekä piirikuntien vaivaishoidon tehtäviä ja hallintoa (27 § ja 28 §). Lasten ja vammaisten koulutusta koskeva muutos hyväksyttiin yksimielisesti ja piirikuntien hallinto äänestyksen jälkeen. Piirijakoa ei käsitelty, koska kokouksessa ei ollut paikalla riittävää edustusta. Pyrkimys pitkäaikaissijoituksiin ja piirikuntien tehtäviä koskevat muutosehdotukset hylättiin. Päätöksen mukaan jokaiseen piirikuntaan, joiden jaosta ei siis vielä päätetty, tuli asettaa vaivaishoitohallitus, jonka tehtäviin kuuluu kantaa ja hoitaa piirikunnan vaivaishoitovarat, sijoittaa elänteelle piirikunnan hoidokkaat piirikuntakokouksen tekemää kustannusarviota noudattaen, jakaa piirikokouksen kustannusarviossa määräämät avustukset sekä laatia piirikokoukselle toimintakertomus ja tilit, jotka esitetään kunnallislautakunnalle ennen seuraavan vuoden tammikuun loppua. Piirikunnan vaivaishoitohallitukseen tuli kuulumaan esimies, kolme jäsentä ja kolme varajäsentä. Piirin vaivaishoitovarojen kanto tuli suorittaa vuosittain helmikuussa. Piirikuntakokous tuli kokoontumaan kunnallislautakunnan määräämän henkilön kutsusta ja toimiessa puheenjohtajana kahdesti vuodessa: tammikuussa hyväksymään piirin vaivaishoitohallituksen laatima toimintakertomus ja tilit sekä marraskuussa laatimaan seuraavan vuoden kustannusarvio ja suorittamaan vaivaishoitohallituksen ja tilintarkastajain vaali. Ylimääräisiä kokouksia tuli järjestää

⁷⁴ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 29.12.1905 ja 8.1.1906, 6 §.

tarpeen mukaan. Piirikokouksissa kunnallislautakunnan määräämällä puheenjohtajalla ei ollut äänivaltaa, jollei hän ollut kyseisen piirikunnan jäsen.⁷⁵

Samassa vuodenvaihteen 1905/1906 kokouksessa käsiteltiin myös kunnallislautakunnan asettaman komitean ehdotusta siirtolaisuuden vaivaishoidolle aiheuttamien rasitusten vähentämiseksi. Ehdotettiin, että siirtolaiseksi lähteneen tulisi vastata vaimonsa ja lastensa hoidosta paluuseensa, kuolemaansa tai 64 vuoden ikään asti ja suorittaa omansa ja perheensä verot ja vaivaiskassamaksut viideltä vuodelta lähtövuotta lukuun ottamatta. Kuntakokous hylkäsi ehdotuksen yksimielisesti kansalaisvapautta rajoittavana.⁷⁶

Koska aiemmat vaivaishoidon ohjesääntömuutokset eivät tuoneet ratkaisua piirijaosta aiheutuneisiin ongelmiin, alettiin suunnitella ohjesäännön uudistamista siten, että kunta muodostaisi yhden vaivaishoitopiirin. Kuntakokous hylkäsi 18.11.1907 kunnallislautakunnan esimiehin ehdotuksen, että kunnallinen vaivaishoito poistettaisiin kunnallislautakunnan tehtävistä ja annettaisiin erillisen vaivaishoitohallituksen tehtäväksi. Merikarvian kuntakokous päätti, että vaivaishoitohallitusta ei perusteta, ennen kuin piirijako on poistettu. Kuntakokous antoi samalla kunnallislautakunnan tehtäväksi laatia esityksen piirijaon kumoamiseksi ja vaivaishoitohallituksen perustamiseksi, mitä tehtävää suorittamaan kunnallislautakunta asetti 20.12.1907 komitean. Kuntakokouksessa 30.12.1907 käsiteltiin kunnallislautakunnan ehdotusta vaivaishiirijaon kumoamisesta ja vaivaishoitohallituksen perustamisesta. Piirijako päätettiin purkaa 1.1.1909 alkaen ja uutta vaivaishoito-ohjesääntöä laatimaan valittiin komitea. Vaivaishoitohallituksen perustamiseen ei suostuttu. Komitean ehdotus kunnan vaivaishoito-ohjesäännöksi hyväksyttiin muuttamattomana kuntakokouksessa 20.7.1908. Ohjesäännön hyväksyttäminen läänin kuvernöörillä annettiin Akseli Hakosalon tehtäväksi. Samalla päätettiin alkaa valmistelu vaivaistalon perustamiseksi Merikarvialle, mitä varten nimitettiin komitea, jonka tuli antaa ehdotuksensa 1.9.1908 mennessä.⁷⁷

Kuntakokouksessa 18.12.1908 perustettiin kuntaan vaivaishoitohallitus ja valittiin sille esimies, varaesimies sekä jäsenet ja varajäsenet. Kunnallislautakunta oli ehdottanut 23.10.1908 vaivaishoitohallituksen esimieheksi isännöitsijä F. F. Kouhia ja varalle A. Mäkivaaraa. Kuntakokouksen esimiehen kehotuksesta kunnallislautakunta nimesi 17.12.1908 ehdokkaansa

⁷⁵ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 29.12.1905 & 8.1.1906, 7 §; 30.4.1906, 3 §; Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 5.1.1906, 1 §; 2.3.1906, 1 §; 11.3.1906, 1 §; 12.4.1906, 4 §; 3.8.1906, 1 §; 24.8.1906, 4 §; 5.10.1906, 1 §; 2.11.1906, 5 §; 14.12.1906, 2 §; 1.3.1907, 2 §, 4 §, 6 §; 5.5.1907, 2 §, 6 §; 7.6.1907, 4 §; 5.7.1907, 2 §, 5 §; 6.9.1907, 2 §; 29.9.1907, 1 §; 12.10.1907, 3 §; 14.11.1907, 2 §, 3 §; Satakunta 4.1.1906, no. 1 s. 2.

⁷⁶ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirja 29.12.1905 & 8.1.1906, 8 §.

⁷⁷ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 18.11.1907, 3 §; 30.12.1907, 3 §; Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 20.12.1907, 6 §.

vaivaishoitohallituksen esimieheksi ja jäseniksi. Kouhia ehdotettiin edelleen esimieheksi, mutta varaesimieheksi ehdotettiin nyt rakennusmestari I. Kalevaa. Jäseniksi ehdotetut kahdeksan henkilöä, jotka olivat enimmäkseen talollisia, edustivat aikaisempia vaivaishoitopiirejä. Kuntakokous valitsi 18.12.1908 vaivaishoitohallituksen esimieheksi kanttori F. N. Santavuoren ja varaesimieheksi maanviljelijä F. F. Kouhin. Kuntakokous määräsi vaivaishoitohallituksen esimiehen palkkioksi 250 mk vuodessa ja jäsenten palkkioksi saman kuin kunnallislautakunnan jäsenillä, 2 mk 50 p kokoukselta paitsi Ala- ja Ylikylässä (kirkonkylä) asuville 75 p kokoukselta. Kuntakokouksessa valittiin myös vaivaishoidon tarkastajaksi kunnallislautakunnan ehdottama kirkonisäntä Frans Eerik (F. E.) Rosnell sekä lastenvalvojaksi samoin kunnallislautakunnan ehdottama diakonissa Sanni Vesanen. Lastentarkastajan palkkiosta kunnallislautakunnan tuli tehdä ehdotus. Elokuussa 1910 kuntakokous hyväksyi lastentarkastajan palkkioksi 50 mk vuodessa. Läänin kuvernöörin kunnan vaivaisohjesääntöön vaatimat muutokset hyväksyttiin. Maaliskuussa 1909 kuntakokous päätti, että vaivaishoitopiirien omaisuudesta päättäminen ja velkojen hoitaminen jätettiin piirien omaksi huoleksi. Syksyllä 1912 Porissa ilmestynyt Sosialidemokraatti kertoi epäilyistä, että elätehoidossa olevia lapsia oli pahoinpidelty Merikarvialla. Joulukuussa 1912 vuoden alussa toimintansa aloittanut kunnanvaltuusto käsitteli vaivaishoitohallituksen ehdotusta lastenkaitsijoiden asettamista valvomaan elätteelle annettujen lasten oloja. Valtuusto päätti, että vaivaishoitohallituksen jäsenten on toimittava lastenkaitsijoina ilman erillistä korvausta eikä vaivaishoitohallitus saa asettaa näihin tehtäviin muita henkilöitä. Joulukuussa 1915 kunnanvaltuusto päätti perustaa köyhäinhoitoon kaitsijajärjestelmän, johon kuuluvien kaitsijoiden valinta jätettiin köyhäinhoitohallituksen oikeudeksi.⁷⁸

Merikarvian kunnan tilintarkastajat havaitsivat lokakuussa 1914 kunnan maanviljelysrahaston tileissä kaksi väärennettyä velkakirjaa. Maanviljelysrahaston johtokunnan puheenjohtaja kanttori F. N. Santavuori tunnusti laatineensa kyseiset velkakirjat ja nostaneensa rahat. Myös muissa Santavuoren vastuulla olevissa kunnan raha-asioissa havaittiin epäselvyyksiä. Merikarvian kunnanvaltuusto päätti olla ryhtymättä oikeustoimiin Santavuorta vastaan, mutta ilmoitti marraskuussa 1914 kuntakokoukselle erottaneensa kanttori F. N. Santavuoren kaikista kunnallisista luottamustoimista mukaan lukien köyhäinhoitohallituksen esimiehen ja kunnanvaltuuston jäsenen tehtävät. Valtuusto määräsi vaivaishoitohallituksen esimiehenä toimimaan sen varaesimiehen J. E. Pontelan. Näin toimiessaan valtuusto oli ylittänyt asiassa valtuutensa. K. V. Dahlroos selitti tuoneensa asian kuntakokoukselle, koska ei halunnut antaa kuvaa, että puoltaisi väärinkäytöksiä. Valtuuston

⁷⁸ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 20.7.1908, 2 - 3 §; 18.12.1908, 5 - 6 §, 11 §; 17.3.1909 2 §; 2.8.1910, 4 §; Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 23.10.1908, 7 §; 17.12.1908, 11 - 13 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 27.12.1912, 5§; 29.12.1915, 5 §; Satakunnan Sanomat 18.2.1912, no. 19 s. 3; Satakunnan Sanomat 29.12.1912, no. 150 s. 3; Sosialidemokraatti 28.9.1912, no. 108 s. 2; Sosialidemokraatti 1.10.1912, no. 109 s. 4.

marraskuun 1914 kokouksessa todettiin, että vaivaishoitohallitus oli ryhtynyt toimiin tilien vajauksen kattavan F. N. Santavuoren 937 mk 5 p:n velkakirjan hyväksymiseksi. Kokouksessa ei tehty päätöstä asiasta, vaan kokousta päätettiin jatkaa 28.11.1914, jolloin vaivaishoitohallituksen valtuuttamat henkilöt olisivat ehtineet hyväksyä tai hylätä velkakirjan. Velkakirja ja vaivaishoitohallituksen kokouspöytäkirja oli tuotava valtuuston nähtäväksi. Vaivaishoitohallituksen varapuheenjohtaja Pontela ilmoitti peruuttavansa allekirjoituksensa kyseisessä pöytäkirjassa. Santavuoren asiaa ei voitu käsitellä aiotusti, sillä kokouksessa ei ollut paikalla tarvittavaa kahta kolmasosaa valtuutetuista. Opettaja Pakkala ja muutama muu valtuuston jäsen pyysi pöytäkirjaan merkittäväksi lausuman, jonka mukaan valtuuston ei tullut enää käsitellä asiaa, koska vaivaishoitohallitus oli ottanut hoitaakseen Santavuoren velan kunnalle ja siinä tapauksessa, että se ei saisi velkaa perittyä Santavuorelta, velka perittäisiin vaivaishoitohallitukselta. Valtuuston kokous ei suostunut valitsemaan pöytäkirjantarkastajia. Joulukuun 1914 valtuuston kokouksessa F. N. Santavuori oli paikalla ja maksoi velkansa korkoineen. Valtuusto hyväksyi myöhästyneen suorituksen, päätti olla ryhtymättä toimiin häntä vastaan ja antaa hänelle kunnan hallussa olleet väärennetyt velkakirjat takaisin. Marraskuussa 1914 kuntakokous valitsi köyhäinhoitohallituksen esimieheksi J. Viertolan. Joulukuussa 1914 kuntakokous päätti siirtää osan köyhäinhoitohallituksen esimiehen kirjallisista tehtävistä kunnankirjurille. Köyhäinhoitohallituksen esimiehen vuosipalkaksi määrättiin 200 mk.⁷⁹

Läänin kuvernööri hyväksyi 1909 Merikarvian uuden vaivaishoito-ohjesäännön, jonka mukaan kunta muodosti yhden vaivaishoitopiirin. Vaivaishoitohallituksen jokaisella jäsenellä oli vastuu tietystä kunnan alueesta. Ohjesäännön mukaan oli nimettävä lastentarkastaja, jonka piti tarkastaa elänteelle sijoitettujen lasten olosuhteet puolivuositain. Uusi avustusmuoto oli elänteelle ottaminen vaivaistaloon. Vaivaishoidontarkastajan ohjesääntö kielsi yli kolmivuotiaiden lasten pitämisen vaivaistalossa, jossa ei ollut erillistä lastenosastoa, joten Merikarvialla vaivaistaloon otettujen lapset piti sijoittaa yksityistalouksiin elätehoitoon. Suomen itsenäistymisen jälkeen kunnan köyhäinhoitoa varten laadittiin uusi ohjesääntö, jonka valtuusto hyväksyi helmikuussa 1923 ehdotukseen tehdyin pienin muutoksin. Ohjesääntö lähetettiin Turun ja Porin läänin maaherran hyväksyttäväksi. Maaherran välipäätöksessä edellytettiin ohjesäännön muuttamista sosiaaliministeriön köyhäinhoidon ylitarkastajan laatiman ehdotuksen mukaiseksi. Valtuusto päätti hyväksyä muutokset ja maaherra

⁷⁹ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirja 14.11.1914, Huomautus; 30.12.1914, 3 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 26.10.1914; 23.11.1914, 4 §; 28.11.1914, 1 §; 28.12.1914, 8 §; Satakunnan Sanomat 28.10.1914, no. 124 s. 2; 30.10.1914, no. 125 s. 3; 1.11.1914 no. 126 s. 3; Suomen Sosialidemokraatti 29.10.1914, no. 121 s. 2.

hyväksyi muutetun ohjesäännön, josta kunnan tuli lähettää viisi kopiota maaherranvirastoon. Valtuusto päätti painattaa ohjesääntöä 200 kappaletta.⁸⁰

3.4 Muutokset mielisairaiden hoidossa

Syksyllä 1906 vaivaishoidon tarkastaja lähetti kuntaan kirjeen, jossa hän piti mielisairaiden hoidossa ensisijaisena heidän sijoittamistaan perhehoitoon lääkärin valvonnassa kunnissa, joissa ei ollut sairashuonetta. Tarkastaja totesi, että mielisairaajat usein sijoitettiin köyhiin perheisiin, joissa tiedot ja taidot mielisairaista huolehtimisesta olivat puutteelliset. Lisäksi hoidon valvonta oli vähäistä. Tarkastajan mielestä mielisairaita oli mahdollista hoitaa asiallisesti myös laitosten ulkopuolella, vaikka jotkut mielisairaajat vaativat laitoshoidoa. Valvotussa perhehoidossa lääkäri teki tarkastuskäyntejä mielisairaiden sijoituspaikkoihin antaen ohjeita sairaanhoidosta, ruuasta ja työnteosta. Lääkärin tuli myös päättää mielisairaiden sijoituksista, jotta heitä ei sijoiteta hoitoon mahdollisimman pienellä korvauksella paikkoihin, joissa heitä ei kyetä hoitamaan kunnolla. Tarkastajan mukaan valvottu perhehoito oli edullisin tapa hoitaa mielisairaita, vaikka lääkärin valvontakäynneistä aiheutuisi kustannuksia ja hoitopalkkiot olisivat vähän korkeampia. Lääkäri ei kuitenkaan voisi ottaa mielisairaiden hoidosta kokonaisvastuuta, vaan kuntaan olisi nimitettävä mielisairaiden perhehoitovaliokunta. Kunnallislautakunta nimitti komitean valmistelemaan kuntakokoukselle ehdotusta vaivaishoitopiirin vastuulla olevien mielisairaiden hoidon parantamisesta. Kunnallislautakunnan nimittämä komitea ehdotti, että mielisairaiden hoito toteutettaisiin Merikarvialla vuoden 1907 alusta järjestettynä perhehoitona, kuntaan perustettaisiin perhehoitovaliokunta, vaivaishoitopiirit saisivat sijoittaa mielisairaita vain perhehoitovaliokunnan hyväksymiin perheisiin, ja lääkärin tulisi käydä kunkin mielisairaahan luona neljästi vuodessa. Yhteinen vaivaiskassa maksaisi lääkärinpalkkiot ja matkakulut, perhesijoituksen kuluista vastaisi kyseinen vaivaishiipi. Perhehoitovaliokunta tekisi ehdotukset mielisairaalaan lähettämisestä. Kuntakokous käsitteli komitean laatimaa ehdotusta ja päätti jättää mielisairaiden perhehoidon kunnallislautakunnan vastuulle tarvittavien varojen tullessa yleisestä vaivaiskassasta. Menettely päätettiin ottaa käytäntöön vuoden 1907 alusta. Kuntakokouksen päätöksen jälkeen kunnallislautakunta päätti mielisairaiden perhehoidon järjestämisen yksityiskohdista. Hoidon toteuttamista varten päätettiin perustaa mielisairaiden perhehoitovaliokunta, jonka vastuulla oli mielisairaiden sijoittaminen sopiviin perheisiin sekä tarkastuskäynnit kunkin mielisairaahan luokse vähintään neljästi vuodessa, mistä valiokunnan jäsenille tuli maksettavaksi päiväraha ja matkakorvaukset. Valiokunnalla oli oikeus tarvittaessa kutsua lääkäri mielisairaahan luo. Valiokunnan tehtäväksi tuli päättää mielisairaalaan

⁸⁰ Ruohomäki 2017, s. 162 – 163; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 10.2.1923, 4 – 5 §; 10.2.1923, 21 §; 29.3.1923, 11 – 12 §; 5.5.1923, 13 – 14 §.

lähettämisestä. Kaikki sopimukset tehtäisiin jatkossa kirjallisena ja valiokunnalla olisi oikeus vaihtaa sijoituspaikkaa tarvittaessa kesken sopimuskauden. Päätös merkitsi lääkärin tehtävien vähentämistä komitean alkuperäiseen ehdotukseen verrattuna ja perhehoitovaliokunnan aseman korostumista.⁸¹

Vuoden 1908 joulukuussa kunnallislautakunnan käsiteltiin Pomarkun ja muutamien muiden naapurikuntien ehdotusta yhteisen mielisairaalan perustamisesta. Kunnallislautakunnan alustava näkemys asiasta oli myönteinen ja kuntakokous nimesi kuntien yhteistä piirimielisairaala edistävään kuntakokoukseen edustajat. Kuntakokouksessa huhtikuussa kokoukselle luettiin Pohjois-Satakunnan kuntien edustajien piirimielisairaalan perustamiskokouksen pöytäkirja ja esitettiin lasku hankkeen siihenastisista kustannuksista. Hanke ei kuitenkaan edennyt. Kunnan mielisairaat hoidettiin 1917 edelleen pääosin perhehoidossa, ja kunnallislautakunta ehdotti kunnanvaltuustolle käytännön jatkamista sen kohonneista kustannuksista huolimatta. Tavoitteena oli myöhemmin rakentaa mielisairaita varten oma rakennus Harjun tilalle, joka oli hankittu uutta köyhäintaloa varten. Maaliskuussa 1917 kunnanvaltuustolle luettiin tohtori E. Palmenin kirjelmä mielisairaiden hoidon järjestämisestä, mistä ehdotusta laatimaan valittiin komitea, johon kuuluivat F. Kouhi, V. Laiho, V. Murto, F. Kulkki ja tohtori Palmen. Elokuussa 1919 kunnanvaltuusto totesi, että mielisairaiden hoito köyhäintaloon kuuluvassa Erkkilän talossa vaati pikaista parannusta, eikä perhehoitovaliokunta ollut ryhtynyt asiassa toimenpiteisiin. Valtuusto päätti lakkauttaa perhehoitovaliokunnan ja siirtää mielisairaat köyhäinhoitohallituksen vastuulle. Valtuusto valitsi komitean laatimaan ehdotusta mielisairaiden hoidon parantamisesta.⁸²

Vuoden 1922 lopulla kunnanvaltuusto harkitsi liittymistä osakkaaksi Tyrvään kunnan mielisairaalaan ja päätti hankkia asiasta lisätietoja. Asia ei edennyt ja joulukuussa 1924 kunnanvaltuusto päätti perustaa mielisairaskysymystä käsittelevän komitean. Komitea ehdotti mielisairaalan rakentamista Harjun tilalle. Päätettiin rakentaa mielisairaala vähintään 25 hoidettavalle kunnalliskodin välittömään läheisyyteen. Komitean tuli hankkia piirustukset sekä laatia asemakaava kunnalliskodin alueelle. Valtuusto perui päätöksensä mielisairasosaston 25 sairaansijasta, ja päätti rakennuksen toteutuksesta 20-paikkaisena kunnan omistamien vanhempien rakennuspiirustusten mukaisesti. Mielisairasosasto valmistui ja vastaanotettiin joulukuussa 1926, ja otettiin käyttöön vuoden 1927 alussa. Merikarvian kunnanvaltuuston päätöksen mukaan mielisairasosaston johtajaksi tuli valita mies.

⁸¹ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirja 29.9.1906, 1 §; Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat, 5.10.1906; 2.11.1906; Kunnallislautakunnan valitseman komitean pöytäkirja, 23.10.1906.

⁸² Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 17.12.1908, 9 §; 13.3.1917, 4 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 18.12.1908, 9 §; 28.4.1911, 6§; 24.3.1917, 3 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 16.8.1919, 18 §.

Hoitopäivämaksuksi päätettiin 15 – 20 mk päivässä. Siikaisten kunta tiedusteli mahdollisuutta hankkia käyttöönsä kolme paikkaa mielisairasosastolla.⁸³

3.5 Kunnanlääkäri ja sairaiden hoito

Vuonna 1908 nimitettiin komitea laatimaan kunnan terveydenhoito-ohjesääntöä. Kokouksessaan syyskuussa 1908 kunnallislautakunta valitsi komiteaan pois muuttaneen tohtori A. Törnströmin tilalle tohtori O. W. Forstadiuksen ja komitean kokoonkutsujaksi kanttori F. N. Santavuoren. Komitean työskentelyä kiirehdyttiin.⁸⁴ Kokouksessaan helmikuussa 1910 kunnallislautakunta valitsi keskuudestaan komitean laatimaan ohjesääntöä kunnanlääkäriin toimintaa varten. Komitean ehdotusta käsiteltiin kuntakokouksessa kesäkuussa 1910. Ohjesääntö käsitteli kunnanlääkäriin velvollisuuksia antaa lääkäriapua vaivaisapua nauttiville ja vaivaistalon asukkaille sekä lääkäriin matkakorvauksia. Ohjesääntö hyväksyttiin kunnallislautakunnassa vähäisin muutoksin, ja se päätettiin esittää hyväksyttäväksi kunnanlääkäri O. W. Forstadiukselle. Jos hän ei olisi sitä hyväksynyt, se tulisi voimaan kunnanlääkäriin vaihtuessa. Kuntakokous hyväksyi kunnanlääkäriin ohjesäännön lopullisesti elokuussa 1911 ja valitsi kuntakokouksen puheenjohtajan J. Pakkalan hakemaan ohjesäännölle läänin kuvernöörin vahvistuksen. Ohjesääntö velvoitti kunnanlääkäriin käymään kunnan vaivaistalolla kuukausittain ja johtajattaren hänet sinne sairastapauksissa kutsuessa. Samalla kunnanlääkäriin tuli valvoa vaivaistalon olosuhteita ja tarvittaessa niiden puutteista huomauttaa johtajattarta ja vaivaishoitohallitusta.⁸⁵

Valittaessa uutta kunnanlääkäriä lokakuussa 1911 selvisi, että toinen kahdesta ehdokkaasta vaati ohjesäännön muuttamista ja kunnanlääkäriin palkan korottamista, mihin kuntakokous ei suostunut. Kuntakokous valitsi Merikarvian ja Siikaisten yhteiseen kunnanlääkäriin virkaan E. J. Suihkon ja päätti ilmoittaa asiasta Lääkintöhallitukselle anoen Suihkon nimittämistä virkaan. Kunnanlääkäriin palkkaa korotettiin jo samassa kuussa ja ohjesääntöön tehtiin hänen ehdottamansa muutokset. Siinä tapauksessa, että kunnanlääkäriin palkkaukseen tarkoitettu valtionapu loppuisi, Suihko ehdotti valtionavun määrän korvaamista kunnan varoista. Kuntakokous päätti olla ryhtymättä toimenpiteisiin, ennen kuin päätös senaatille tehtyyn avustushakemukseen on saatu. Tammikuussa 1912 vasta perustettu kunnanvaltuusto päätti, että kunta ei korvaa kunnanlääkäriin valtionpalkan menetystä ajalta 1. – 7.11.1911, mikä johtui nimityksen viivästymisestä mutta ei aiheutunut kunnan

⁸³ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 18.12.1922, 6 §; 15.1.1923, 9 §; 10.2.1923, 3 §; 24.2.1923, 2 §; 30.12.1924, 9 §; 12.5.1925, 6 §; 22.8.1925, 6 §; 22.9.1925, 4 §; 31.10.1925, 6 §; 21.12.1925, 4 - 7 §; 6.12.1926, 7 §, 23 §; 14.12.1926, 9 – 10 §; 29.12.1926, 9 §; 19.2.1927, 4 §; Satakunnan Kansa 22.2.1925, no. 43 s. 4; Satakunnan Kansa 14.5.1925, no. 108 s. 4; Satakunnan Kansa 25.8.1925, no. 192 s. 4; Satakunnan Kansa 27.5.1926, no. 166 s. 3; Satakunnan Kansa 7.11.1926, no. 256 s. 3.; Satakunnan Kansa 20.2.1927, no. 42 s. 3.

⁸⁴ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 20.9.1908, 10 §.

⁸⁵ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 12.2.1910, 9 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirja 3.6.1910, 2 §.

toimista. Valtuusto perusti komitean järjestämään kunnan köyhäinapua saavien lääkärinapua. Kunnanlääkäri Suihko oli komitean jäsen. Huhtikuussa 1912 valtuusto hyväksyi komitean ehdotuksen köyhäinapua saavien lääkärinavusta. Kunnanlääkärin tuli tutkia ja määrätä hoito ilmaiseksi vaivaistalossa oleville ja niille, jotka esittävät vaivaishoitohallituksen esimiehen antaman sairaslapun. Siteistä, lääkkeistä ja leikkausinstrumenttien käytöstä vaivaiskassa maksaa lääkärille laskun mukaan. Käynneistä vaivaistalossa ja kirkonkylässä asuvien vaivaisapua saavien luona ei makseta matkakorvauksia. Yli kaksi tuntia kestävästä matkoista maksetaan korvausta jokaiselta kaksi tuntia ylittävältä tunnilta, maksimissaan 25 mk. Lääkärin kyydit kustantaisi kunta. Kunnanlääkärin palkkaa päätettiin nostaa lokakuussa 1913 1600 mk:sta vuodessa 2500 mk:aan, josta Siikaisten kunnan tulisi maksaa 500 mk. Päätettiin pyytää valtionavun korotusta vastaavasti ja maksaa lääkärin palkka kunnan varoista, jos valtionapu loppuu. Kunnanlääkäri Suihkon irtisanouduttua, kunnanvaltuustolle ilmoitettiin syyskuussa 1913, että Noormarkun kunnanlääkäri E. Nylander oli suostunut pitämään Merikarvilla yhden vastaanoton kuukaudessa 40 markan kertakorvausta vastaan, kunnes uusi kunnanlääkäri on saatu valittua. Valtuusto esitti toiveen, että Nylahder voisi pitää vastaanoton Merikarvialla kahdesti kuussa.⁸⁶

Marraskuussa 1917 valtuusto päätti kunnallislautakunnan esimiehen A. Hakosalon ehdotuksesta, että matkoista köyhien kuntalaisten luokse maksetaan kilometrikorvausta 75 p/km. Maaliskuussa 1919 kunnanlääkärin palkkaan lisättiin 1500 mk:n kalliinajanlisä, jolloin vuosipalkaksi tuli 4000 mk. Kunnanlääkäri Mikkonen irtisanoutui vuoden 1920 alussa siirtyäkseen kunnanlääkäriksi Paavolaan. Koska hän oli antanut ymmärtää, että olisi ollut valmis jäämään Merikarvialle, jos saisi siellä samat edut kuin Paavolassa, valtuusto päätti nostaa hänen rahapalkkansa 8000 mk:aan vuodessa, minkä lisäksi hän saisi mahdolliset valtioavut. Lisäksi hänelle myönnettiin vapaa asunto, vesi ja sähkö. Kunnanlääkärin jäämistä Merikarvialle pyytämään valittiin komitea. Tohtori Mikkonen päätti jäädä Merikarvian kunnanlääkäriksi. Valtuusto päätti yksimielisesti asunnon rakentamisesta lääkäriä varten. Kunnanvaltuusto hyväksyi lääkärin asuintalon sijoituspaikan Erkkilän tilan mailla ja talon rakennuspiirustukset joulukuussa 1920 äänin 9 – 5. Tammikuussa 1921 valtuusto asetti viisihenkisen rakennuskomitean, johon valittujen jäsenten lisäksi kuului kunnanlääkäri A. Mikkonen. Valtuusto käsitteli lääkärin nykyisen asunnon vuokrakysymystä pyrkien löytämään hänen tilapäiseksi asunnokseen vuokraltaan halvemman vaihtoehdon, mutta päätyi jatkamaan aikaisempaa vuokrasopimusta. Valtuusto päätti hakea valtioneuvostolta 5000 mk:aa vuodessa lisää valtionapua

⁸⁶ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 3.8.1911, 7 §; 8.10.1911, 2 §; 23.10.1911, 4 - 5 §; 11.10.1913, 3 - 4 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 31.1.1912, 2 §, 8 §; 4.4.1912, 2 §; 30.9.1913, 12 §; Satakunnan Sanomat 10.4.1912, no. 40 s. 3.

lääkäristä aiheutuviin kustannuksiin. Maaliskuussa 1921 kunnanvaltuusto päätti, että rakennusmateriaalit lääkärin asuntorakennusta varten hankkii kunta. Rakentamisesta pyydetään urakkatarjouksia. Kaikki urakkasopimukset tuli alistaa kunnanvaltuuston hyväksyttäväksi. Valtuusto hyväksyi huhtikuussa 1921 J. Pärlundin ja J. Siltasen 40 000 mk:n tarjouksen, johon ei sisällynyt muurien rakentamista.⁸⁷

Marraskuussa 1918 kunnallislautakunnalle esitettiin kunnanlääkäri Mikkolan ehdotus ohjesäännöstä lääkärinavun antamisesta köyhille. Kunnallislautakunta päätti puoltaa ehdotusta ja antaa asian kunnanvaltuuston päätettäväksi. Valtuusto hylkäsi muutosehdotuksen äänin 7 – 3. Seuraavassa kokouksessa muutosehdotus esiteltiin uudelleen kunnanlääkärin saatekirjeen kera, jolloin muutokset hyväksyttiin yksimielisesti. Maaliskuussa 1919 kunnanvaltuusto valitsi jälleen komitean laatimaan kunnanlääkäriohjesääntöä. Kunnanlääkäri A. Mikkola ei ollut jäsenenä komiteassa, ennen kuin hänet valittiin siihen syyskuussa 1919. Uusi lääkäriohjesääntö hyväksyttiin joulukuussa 1920. Ohjesäännön vahvistamista hakemaan valittiin kunnallislautakunnan esimies. Kesällä 1921 valtuusto päätti kuolettaa aikaisemman lääkäriohjesäännön ja hyväksyä uusitun ohjesäännön. Kunnalliskodin yhteyteen rakennetun mielisairasosaston valmistuttua vuoden 1926 lopulla valtuusto valitsi kunnallislautakunnan ja köyhäinhoitolautakunnan puheenjohtajat neuvottelemaan kunnanlääkärin kanssa mielisairasosastolla annettavasta lääkärinavusta. Lokakuussa 1927 valtuusto käsitteli maaherran kiertokirjettä koskien terveydenhoitolautakunnan asettamista kuntaan. Valtuusto valitsi kyseiseksi lautakunnaksi kunnallislautakunnan täydennettynä kunnanlääkärillä.⁸⁸

Edesmennyt rouva Aini Norrgård oli aiemmin kuolleen miehensä tahdon ja kirjallisen määräyksen mukaan jättänyt testamentissaan 25 000 mk Merikarvian kunnalle sairashuoneen perustamista varten. Pääoman korot rouva Norrgård oli testamentannut neiti Elin Petterssonille hänen elinajakseen, mikä teki pääoman käyttämisen tarkoitukseensa mahdottomaksi neiti Petterssonin eläessä.⁸⁹ Kuntakokous käsitteli marraskuussa 1910 sairashuoneen perustamista Merikarvialle. Tarkoitusta varten olivat yksityishenkilöt keränneet 6500 mk, joka oli käytettävissä, jos kunta rakentaa sairashuoneen kolmen vuoden kuluessa. Asia päätettiin jättää kunnallislautakunnan valmisteltavaksi. Joulukuun 1910 kokouksessaan kunnallislautakunta valitsi keskuudestaan komitean tarkoitusta varten.⁹⁰ Syyskuussa

⁸⁷ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 3.11.1917, 6 §; 24.3.1919, 2 §; 9.2.1920, 2 §; 28.2.1920, 4 §; 3.4.1920, 5 §; 16.12.1920, 12 – 13 §; 30.12.1920, 8 §; 18.1.1921, 9 §; 18.1.1921, 13 §; 5.3.1921, 2 §; 20.4.1921, 2 §, 6 §; 16 §; Satakunnan Kansa 10.2.1920, no. 32 s. 4.

⁸⁸ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 17.11.1918, 1 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 16.12.1918, 9 §; 27.12.1918, 1 §; 24.3.1919, 3 §; 6.9.1919, 12 §; 16.12.1920, 11 §; 5.3.1921, 15 §; 23.7.1921, 3 §; 19.3.1927, 15 §; 29.10.1927, 18 §.

⁸⁹ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirja 8.10.1909, 5 §.

⁹⁰ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat, 1.12.1910, 11 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 22.11.1910, 4 §; 20.7.1912, 3 §.

1911 kunnallislautakunta päätti sijoittaa kunnalle sairashuonetta varten tarkoitetun 25 000 mk:n rahaston lainattavaksi. Sijoituspäätöstä yhdessä neiti Petterssonin kanssa tekemään valittiin kunnan rahastonhoitaja K. E. Vesanen ja apteekkari A. Huhtinen. Sairashuonevaliokunta ehdotti huhtikuussa 1912 sairasasuntolan perustamista kuntaan. Sairasasuntolan käyttöönottoon ja ylläpitoon käytettäisiin sairaalaa varten kerätyn pääoman korkoja. Koska kunnalla ei ollut oikeutta käyttää rahastoa, valiokunnan tehtäväksi annettiin selvittää, suostuuko rahaston hoitokunta luovuttamaan varoja tähän tarkoitukseen. Valiokunnantuli laatia sairasasuntolan perustamisesta kustannusarvio. Joulukuussa 1912 kunnanvaltuusto päätti perustaa kuntaan väliaikaisen sairasasuntolan ja myönsi sen perustamiskustannuksiin 900 mk. Valtuusto valitsi sairashuonevaliokuntaan lisäjäseniksi ruustinna M. Wegeliuksen, apteekkarin rouva L. Huhtisen ja tohtorinna Suihkon. Valtuusto antoi sairashuonevalikonnalle luvan käyttää sairasasuntolan kuluihin sairashuonerahaston korkoja 300 mk. Maaliskuussa 1913 kunnanvaltuusto hyväksyi sairashuonevaliokunnan laatiman sairastupaohjesäännön. Samalla valittiin sairashuoneen johtokunta, jonka jäseniksi tulivat rouvat L. Huhtinen ja H. Toukola, rovasti H. E. Wegelius ja maanviljelijä F. F. Kouhi, sekä varajäseniksi nahkurit K. E. Vesanen ja V. Salin. Väliaikaisen johtokunnan toimikausi päätettiin lopettaa, kun sairaala on saatu käyttökuntoon.⁹¹

Maaliskuussa 1914 Merikarvian kunnanvaltuusto käsitteli sairashuoneohjesääntöön tehtäviä muutoksia. Muutoksia hyväksyttiin vain ohjesäännön 5 pykälään, joka käsitteli kunnan sairashuoneella toimivan sairaanhoitajattaren palkkaa ja muita työsuhte-etuja. Hoitajattaren palkaksi määrättiin 60 mk kuukaudessa. Lisäksi hänelle kuului vapaa asunto, lämpö, valo sekä kunnan määrittämä summa kuukaudessa palvelijan palkkaamiseen. Hän voi myös sopia potilaiden ruuasta huolehtimisesta kohtuullista korvausta vastaan. Sairastuvan johtokunnan ehdottamat muutokset ohjesääntöön tarkastettiin ja hyväksyttiin kunnanvaltuuston kokouksessa huhtikuussa 1914. Ohjesäännössä esitettiin sairastuvan johtokunnan jäsenten valinta, tehtävät ja vastuut, sairastuvan toiminta ja perittävät maksut sekä lääkärin vastuut. Joulukuussa 1914 valtuusto hyväksyi sairastupaohjesääntöön muutoksen, jonka mukaan Siikaisten kunnan asukkailta perittäisiin sama hoitopäivämaksu kuin merikarvialaisilta, jos Siikainen osallistuu sairastuvan ylläpitokustannuksiin. Joulukuussa 1915 kunnanvaltuusto hyväksyi sairastupaohjesääntöön muutoksen, jonka mukaan sairastuvan johtokunnalla oli oikeus korottaa erikoistapauksissa päivämaksua 25 p:llä.⁹²

⁹¹ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat, 12.11.1911, 10 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirja 28.11.1911, 7 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 4.4.1912, 4 §; 10.5.1912, 2 §; 27.12.1912, 7 §; 20.3.1913, 2 §; Satakunnan Sanomat 10.4.1912, no. 40 s. 3; Satakunnan Sanomat 29.12.1912, no. 150 s. 3.

⁹² Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat, 3.3.1914, 2 §; 3.4.1914, 5 §; 16.3.1915, 2 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 29.12.1915, 2 §.

Tammikuussa 1917 kunnanvaltuusto päätti äänin 8 – 6 valita komitean pohtimaan oman talon hankkimista sairashuoneelle. Komitean jäseniksi tulivat kunnanlääkäri tohtori Palmen, opettaja A. Hakosalo ja rovasti H. E. Wegelius. Syyskuussa valtuusto päätti, että sairastuvan toimintaa jatketaan kunnanlääkäri Palmenin irtisanoutumisesta huolimatta. Keväällä 1918 sairastuvan toiminta päätettiin keskeyttää tilapäisesti elintarvikepulan takia. Rovasti Wegeliuksen ehdotus palkkion maksamisesta seurakunnan diakonissalle kiertävänä sairaanhoitajana toimimisesta hylättiin.⁹³ Vuoden lopulla kunnallislautakunta päätti sairashuoneen johtokunnan esityksestä käynnistää sairashuoneen toiminnan uudelleen ja etsiä sille sopivat tilat. Valtuusto päätti äänin 6 – 4 perustaa kuntaan kiertävän sairaanhoitajan toimen ja hakea sitä varten valtionapua. Kunnanlääkäri A. Mikkonen kiirehti syksyllä 1919 sairashuoneen toiminnan käynnistämistä. Valtuusto valitsi asiaa valmistelemaan komitean. Jo seuraavassa kokouksessa valtuusto päätti sairaalan rakentamisesta ja hyväksyi valmistelukomitean laatimat alustavat rakennussuunnitelmat. Rakentamista varten valittiin rakennuskomitea. Joulukuussa valtuusto hyväksyi kuvaamataidonopettaja Aihe Lastun laatimat sairaalan piirustukset sekä kustannusarvion 63 000 mk. Sairaalan paikaksi päätettiin Frans Salmen omistama Myllypelto ja hyväksyttiin Salmen kanssa tehty maanvaihtosopimus. Valtuusto päätti rakennusmateriaalien hankkimisesta sairaalan rakentamista varten sekä lisäpuiden ottamisesta kunnan omistaman Erkkilän talon metsästä. Sairaalan rakentamiskustannuksiin päätettiin käyttää J. W. Norrgårdin testamenttaamat 25 000 mk ja tarkoitusta varten yksityisiltä kerätty 600 mk. Keväällä 1920 kunnallislautakunta totesi, että suunnitteilla oleva uusi sairaalarakennus oli kustannettava verovaroilla, koska sairashuonerahaston lahjakirjan mukaan rahaston pääomaa ei voinut siihen käyttää. Tammikuussa 1921 kunnanvaltuusto päätti hakea valtionavustusta sairashuoneen sisustukseen ja varusteisiin, sekä vuotuista valtionapua sairashuoneen ylläpitoon. Lääkintöhallitus myönsi sairaalan perustamiskustannuksiin 4800 mk ja vuotuisiin ylläpitokustannuksiin 3600 mk. Maaliskuussa valtuusto hyväksyi sairashuoneen potilasmaksut. Sairashuoneen uuden ohjesäännön hyväksymisen yhteydessä helmikuussa 1926 perustettiin sairaalaan toinen hoitajan virka.⁹⁴

Elokuussa 1912 kuntakokous päätti, että kulkutautitapauksissa kunta maksaa varattomien lääkärinpalkkiot. Kulkutautien torjuntaa ja lääkärinavun hankkimista varten perustettiin terveyslautakunta, johon jäsenet valittiin edustamaan Merikarvian eri kyliä. Terveyslautakunta perustettiin kolmeksi vuodeksi ja se velvoitettiin laatimaan itselleen ohjesääntö. 1915 puhkesi koleraepidemia, jolloin läänin kuvernööri edellytti kolerasairaaloiden perustamista kuntiin tai hoidon

⁹³ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 31.1.1917, 8 §; 24.9.1917, 3 §; 11.5.1918, 5 §.

⁹⁴ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 4.10.1918; 24.3.1920, 2 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 16.12.1918, 11 §; 6.9.1919, 11 §; 29.9.1919, 7 §; 30.12.1919, 8 – 9 §; 28.2.1920, 3 §; 3.4.1920, 4 §; 18.1.1921, 8 §; 5.3.1921, 13 §; 28.5.1921, 18 §; Satakunnan Kansa 28.2.1926, no. 48 s. 4.

järjestämistä muuten. Merikarvian kunnallislautakunta päätti olla perustamatta kolerasairaala, koska kunnassa oli sairaala. Kuntalaiset velvoitettiin ilmoittamaan epäillyistä koleratapauksista kunnanlääkärille tai kunnallislautakunnan jäsenille. Joulukuussa 1915 kunnassa todettiin myös tulirokkoa, minkä takia kunnanlääkäri katsoi tarpeelliseksi keskeyttää kiertokoulun ja eläinkaupan kolmeksi viikoksi. Lääkärin ohjeiden ja määräysten noudattamista valvomaan valittiin tilallinen Edvart Heman.⁹⁵ Kesällä 1918 kunnallislautakunta velvoitti kulkutautien levitessä esimiehensä, kunnanlääkärin ja sairastupakomitean perustamaan tilapäisen sairaalan. Syyskuussa kunnanvaltuusto päätti kunnanlääkärin ehdotuksesta perustaa kulkutautisairaalan.⁹⁶ Keväällä 1926 kulkutautisairaala tuli jälleen ajankohtaiseksi ja se päätettiin perustaa aiemmin köyhäintalona toimineeseen Holmströmin taloon. Hoitajattareksi nimitettiin neiti Alma Kuggi.⁹⁷

Syksyllä 1913 kuntakokous käsitteli Satakuntalaisen ylioppilaskunnan ehdotusta, että satakuntalaiset kunnat antaisivat perustettavan keuhkotautisairaalan hyväksi kymmenen vuoden ajan vuosittain 15 penniä kutakin kunnassa edellisenä vuonna henkikirjoitettua kohden. Kuntakokous katsoi ehdotuksen kunnalle liian raskaaksi ja päätti myöntää keuhkotautisairaallalle 500 mk vuodessa kymmenen vuoden ajan, jos kunnalle varataan vähintään yksi potilaspaikka sairaalassa. Maaliskuussa 1923 kunnanvaltuusto päätti avustaa Satakunnan keuhkotautiparantolaa 1,50 mk:lla vuodessa henkikirjoitettua asukasta kohti. Keväällä 1925 kunnanvaltuusto torjui Tuberkuloosin vastustamisyhdistyksen ehdotuksen tuberkuloosihoitajan palkkaamisesta kuntaan liikoihin kustannuksiin vedoten.⁹⁸

3.6 Elätehoidosta vaivaistaloon, vaivaistalosta kunnalliskotiin

Merikarvialla 1860-luvulla toiminut vaivaistalo oli lakkautettu nälkävuonna 1868 liian kalliina. Lapset sijoitettiin elätehoitoon ja aikuiset määrättiin ruotujen huollettaviksi. Keskustelu vaivaistalon uudelleen perustamisesta alkoi 1891, mutta asia päätettiin tuolloin lykätä myöhempään ajankohtaan. Kuntakokouksen tehtyä päätöksen vaivaistalon perustamisesta 20.7.1908 sen nimittämän komitean ehdotusta käytännön menettelystä vaivaistalon hankkimiseksi käsiteltiin kuntakokouksessa 25.9.1908. Ennen kuntakokousta asiaa käsiteltiin kunnallislautakunnassa, joka ehdotti Nuorisoseuran talon ja kanttori Santavuoren omistaman Kuggi-Holmströmin talon hankkimista vaivaistaloa varten. Kunnallislautakunta kannattanut vaivaistalon sijoittamista vuokratiloihin. Kuntakokous päätti hankkia vaivaistalon kunnan omistukseen, ja komitean tehtäväksi annettiin tarjolla olevien tilojen

⁹⁵ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 25.9.1915, 4 §; 16.12.1915, 2 §.

⁹⁶ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 27.6.1918; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 28.9.1918, 6 §.

⁹⁷ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 13.8.1912, 4 §; 15.3.1926, 2 §.

⁹⁸ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirja 11.11.1913, 3 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 29.3.1923, 3 §; Satakunnan Kansa 14.5.1925, no. 108 s. 4.

arviointi. Kaupasta päätettiin 6.11.1908, mutta seuraavassa kokouksessa todettiin, että myyjä oli perunut kaupan. Nyt vaivaistaloa varten päätettiin ostaa Alakylästä kaksi rakennusta, kanttori F. N. Santavuoren omistama Holmströmin talo ja Merikarvian nuorisoseuran omistama Suvantola. Vaivaistalon rahoitusta varten kuntakokous päätti anoa kuvernööriltä lupaa 40 000 mk:n valtion kuoletuslainan ottamiseen. Näin kunnallislautakunnan ehdotus asiasta toteutui. Toiminta oli tarkoitus aloittaa 1909. Talokaupoista valitettiin, mutta kuvernööri hylkäsi valituksen määräten valittajan korvaamaan kunnan kuluja 20 mk. Uudisrakennuksen sijasta kuntakokous päätti korjauttaa olemassa olevat rakennukset. Korjaustyöt tuli aloittaa, kun vaivaistalolle oli palkattu johtajatar, jotta hänen näkemyksensä tulisivat huomioon otetuiksi. Kuntakokous päätti ottaa Kansallisosakepankista 5000 mk:n lainan osan kauppasummasta maksamiseksi. Se valitsi vaivaistalon väliaikaiseksi isännöitsijäksi maanviljelijä V. Rikalaisen. Vaivaistalo otettiin käyttöön tammikuussa 1910. Lokakuussa 1911 kuntakokous päätti, että vaivaistalon isännöitsijälle ei seuraavan vuoden alusta makseta palkkaa vaan kohtuullinen palkkio laskujen perusteella. Rikalainen luopui tehtävästä ja hänen tilalleen valittiin maanviljelijä J. Rantala. Tammikuussa 1912 Merikarvian kunnanvaltuusto valitsi köyhäintalon johtajattareksi köyhäinhoitohallituksen suosituksesta Kristiina Tornikosken, joka oli hoitanut tehtävää väliaikaisesti. Huhtikuussa valtuusto hylkäsi F. F. Kouhin ehdotuksen puhelimen hankkimiseksi köyhäintalolle.⁹⁹

Vaivaistalo osoittautui nopeasti ahtaaksi. Jo vuonna 1911 vaivaishoitohallitus ehdotti lisärakennuksen siirtämistä vaivaistalon tontille, mitä kuntakokous ei hyväksynyt vaan vaati vaivaishoitohallitusta perustelemaan ehdotustaan tai pohtimaan kokonaan uuden rakennuksen rakentamista. Marraskuussa 1911 kuntakokous hyväksyi vaivaishoitohallituksen ehdotuksen F. Manksbackan asuinrakennuksen siirtämisestä vaivaistalon tontille ja jätti tehtävän vaivaishoitohallituksen toteutettavaksi. Vanhusten ja vailla elättäjää olevien lisäksi vaivaistaloon sijoitettiin muun muassa vammaisia, mielisairaita ja kehitysvammaisia. Eri avuntarvitsijaryhmien yhteisasuminen aiheutti jatkuvasti ongelmia. Tarkastaja Nilsson totesi 1913, että Merikarvian vaivaistalo oli epäsiisti, siellä oli syöpäläisiä ja johtajatar Selma Koski ei ollut tehtäviensä tasalla. Vaivaishoidon tarkastaja G. A. Helsingius totesi samana vuonna, että vastoin ohjeita lapsia majoitettiin ulkorakennuksessa, sairaat ja terveet asuivat samoissa tiloissa, rakennukset olivat huonokuntoisia ja tiloissa oli syöpäläisiä. Tarkastaja pyysi kuvernööriä määräämään Merikarvian vaivaishoitohallituksen korjaamaan puutteet sakon uhalla. Vaivaishoitohallitus lupasi asioihin

⁹⁹ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 20.7.1908, 2 §; 25.9.1908, 2 §; 6.11.1908, 2 §; 1.12.1908, 2 §; 18.12.1908, 3 §; 3.7.1909, 4 §; 8.10.1909, 3 - 4 §, 9 §; 23.10.1911, 10 §; 16.12.1911, 3 §, Ruohomäki 2017, s. 162 – 163; Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 20.9.1908, 14 §; 26.1.1909, 5 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 30.1.1912, 5 §; 4.4.1912, 8 §.

parannuksia. Merikarvian vaivaistalossa hoidokit joutuivat lähinnä hoitamaan toisiaan. Vaivaishoitohallitus totesi tammikuussa 1913, että hoito ei ollut asianmukaista, ja päätti palkata johtajattarelle tilapäisen apulaisen. Tarkastaja Nilsson kirjasi tarkastuspäiväkirjaan helmikuussa 1914, että johtajatar Kosken tulisi harjoitella jossakin hyvin hoidetussa vaivaistalossa. Joulukuussa 1914 kunnanvaltuusto päätti vaatia vaivaistalon johtajattarelta takaisin hänelle harjoittelun ajalta maksetut palkat ja matkakulut. Samalla valtuusto teki vaivaishoitohallitukselle tietäväksi, että se ei voinut hyväksyä virkailijoidensa opintomenoja ilman valtuuston tai kuntakokouksen hyväksymistä. Kun vuoden 1914 tilinpäätös lopullisesti hyväksyttiin syyskuussa 1915, valtuusto päätti luopua johtajattaren opintomatkan aikaisen palkan ja matkakulujen takaisinperinnästä.¹⁰⁰

Kesäkuussa 1915 kunnanvaltuusto valitsi 31:stä virkaa hakeneesta köyhäintalon johtajattareksi neiti A. Bromanin ja varasijoille neidit E. Juuselan ja H. Luukkosen, joista kukaan ei ottanut virkaa vastaan. Heinäkuussa valtuusto valitsi vaivaishallinnon ehdotuksesta johtajattareksi neiti Hilma Gustafssonin sekä varalle kolme henkilöä. Maaliskuussa 1916 köyhäintalon johtajatar anoi 7 mk 50 p:n palkankorotusta vedoten palvelijan puuttumiseen ja lisääntyneeseen työmäärään. Valtuusto ei hyväksynyt palkankorotusta, mutta velvoitti köyhäinhoitohallituksen hankkimaan vaivaistalolle palvelijan. Kesäkuussa 1917 valtuusto hylkäsi köyhäintalon johtajattaren palkankorotusanomuksen, jota tämä perusteli ajan kalleudella. Jo saman vuoden syyskuussa valtuusto valitsi köyhäintalon uudeksi johtajattareksi köyhäinhoitohallituksen ehdotuksen mukaisesti Aino Kilpeläisen Rääkkylästä. Heinäkuussa 1916 kunnanvaltuusto hyväksyi hevosen ja lehmän hankkimisen vaivaistalolle köyhäinhoitohallituksen esimiehen ehdotuksesta. Tammikuussa 1917 kunnanvaltuusto piti voimassa köyhäinhoitohallituksen päätöksen köyhäintalon hevosen myymisestä. Syyskuussa 1916 valtuusto päätti puhelimen hankkimisesta köyhäintalolle. Tammikuussa 1918 valtuusto oikeutti köyhäinhoidon esimiehen räätäli V. Laihon ostamaan viljaa köyhäintaloa varten. Elokuussa 1919 kunnanvaltuusto valtuutti Laihon ja tilojenhoitokomitean puheenjohtajan F. F. Kouhin neuvottelemaan köyhäintalojen työnjohtajan palkasta tämän uhattua irtisanoutumisella. Huhtikuussa 1920 kunnanvaltuusto päätti jättää köyhäintalon johtajattaren, lastenkodin opettajattaren ja mielisairaanhoitajan valinnan köyhäinhoitohallitukselle.¹⁰¹

Vaivaistaloon joutumista pidettiin häpeällisenä ja työkyvyttömyyttä suurena onnettomuutena. Vuoteen 1919 asti holhoukseen joutunut menetti kunnallisen äänioikeutensa ja vaivaistaloon joutunut

¹⁰⁰ Ruohomäki 2017, s. 163 – 164; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 3.8.1911, 1 §; 28.11.1911, 9 §; Merikarvian valtuuston pöytäkirjat 28.12.1914, 10 §; 18.9.1915, 3 §.

¹⁰¹ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 8.6.1915, 1 §; 13.7.1915, 2 §; 11.3.1916, 2 §; 12.7.1916, 3 §; 20.9.1916, 8 §; 31.1.1917, 18 §; 16.6.1917, 4 §; 24.9.1917, 4 §; 23.1.1918, 18 §; 16.8.1919, 17 §; 3.4.1920, 13 §.

omaisuutensa hallinnan. Merikarvian kuntakokous hyväksyi vähäisen keskustelun jälkeen 29.3.1910 vaivaistalolle tiukan järjestyssäännön. Vain pykälästä 14 koskien kahvin ja tupakan tarjoamista vaivaistalon asukkaille äänestettiin. Kirjallisessa äänestyksessä pykälä tuli hyväksytyksi äänin 312 – 211 ehdotetussa muodossa, jonka mukaan vaivaistalon puolesta kahvia ja tupakkaa ei tarjota, vaan ainoastaan silloin, jos joku haluaa niitä vaivaistalon asukkaille lahjoittaa. Kuitenkin jo toukokuussa kuntakokous päätti käyttää viinavoittovaroista 160 mk kahvin ja tupakan ostamiseen vaivaistalolle. Toukokuussa 1915 kunnanvaltuusto hylkäsi ehdotuksen aamukahvin tarjoamisesta vaivaistalon asukkaille. Järjestyssääntö edellytti päivittäistä työntekoa kaikilta siihen kykeneviltä vaivaistalon asukeilta. Sunnuntaisin hoidettiin vain taloustyöt. Hoidokit saivat omistaa huonekaluja ja vaatteita vain vaivaishoitohallituksen luvalla. Vaivaishoitohallitus sai myydä hoidokkien omaisuutta tai käyttää sitä vaivaistalon hyväksi. Hoidokki voitiin päästää vaivaistalosta, jos hän osoitti kykenevänsä elättämään itsensä ja perheensä, mutta hänet voitiin pitää siellä, kunnes hän oli työlään tai muuten korvannut saamansa avustukset. Sääntöjen tarkoituksena oli myös estää turvautumista kunnan vaivaishoitoon. Vaivaistalon arki oli tiukasti aikataulutettu. Säännöt määrsivät myös rangaistuksen niille, jotka moittivat vaivaistalon olosuhteita. Käytettyjä rangaistuksia olivat kotiaresti sekä työ tai oleskelu eristettynä vähennetyin ruoka-annoksin. Vaivaistalon pirtin nurkassa oli putka arestirangaistuksia varten. Vaivaistalon olosuhteista ja niiden puutteista käytiin keskustelua työväenlehdissä, kun taas porvarillisissa lehdissä puutteita pyrittiin vähättelemään.¹⁰²

Porissa ilmestyvässä Sosialidemokraatissa väitettiin Merikarvian vaivaishoitolautakunnan jäsenten vaatineen itselleen työsuoritteita köyhäinhoidon asiakkailta. Samassa lehdessä kerrottiin Merikarvian vaivaishoitohallituksen alentaneen kotiavustuksia elinkustannusten kohotessa. Lehdessä syksyllä 1912 käyty keskustelu Merikarvian vaivaistalon huonoista olosuhteista johti pitkittyneeseen kunnianloukkausoikeudenkäyntiin, jossa Merikarvian vaivaishoitolautakunnan jäsenet ja köyhäintalon johtajatar Selma Tornikoski ja hänen sijaisensa Emilia Tornikoski syyttivät kunniansa loukkaamisesta Sosialidemokraatin vastaavaa toimittajaa Juho Jokista ja lehden Merikarvian kirjeenvaihtajaa Vihtori Niemeä. Vaivaishoitohallituksen esimies kanttori F. N. Satavuori sekä Selma ja Emilia Tornikoski olivat myös nostaneet painokanteen Sosialidemokraatti-lehteä ja sen vastaavaa toimittajaa vastaan. Jutun käsittely oikeudessa kesti noin vuoden. Oikeus hylkäsi kanteet, koska vastaajilla oli riittävästi näyttöä siitä, että Sosialidemokraatissa esitetyt väitteet köyhäintalosta perustuivat tosiasioihin. Molemmat osapuolet veloitettiin itse maksamaan oikeudenkäyntikulunsa. Sosialidemokraatin lehtikirjoituksiaan varten haastattelemat ihmiset, joista osa esiintyi todistajina

¹⁰² Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 29.3.1910, 3 §; 20.5.1910, 2 §; Ruohomäki, 2017, s. 165 – 166; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 3.5.1915, 2 §; Suomen Sosialidemokraatti 25.1.1918, no. 20 s. 1.

oikeudenkäynnissä, olivat kertoneet köyhäintalon likaisuudesta, syöpäläisistä, kelvottomasta ruuasta ja hoidotta jättämisestä. Sosialidemokraatissa todettiin ravinnon Merikarvian köyhäintalolla parantuneen nimismies Magnus Selanderin sinne tehdyn tarkastuksen jälkeen. Työväenyhdistys järjesti 5.1.1913 ohjelmallisen iltaman, jonka tulot käytettiin Jokisen ja Niemen taloudelliseen tukemiseen oikeudenkäynnissä.¹⁰³

Tarkastajien todettua useasti Merikarvian vaivaistalon ahtaaksi ja tarkoitukseensa sopimattomaksi, kunta alkoi suunnitella uuden köyhäintalon rakentamista vuonna 1913. Tarkoitukseen nimitettiin komitea, joka ehdotti olemassa olevan vaivaistalon laajentamista ja omien osastojen rakentamista lapsille ja mielisairaille. Kuntalaiset sen sijaan halusivat lopettaa vaivaistalon ja palata vaivaishoitopiirikäytäntöön. Kuntakokous päätti palauttaa vaivaishoidon piiriin vuodesta 1914 ja perustaa asiaa valmistelemaan komitean. Kunnallislautakunta totesi joulukuussa 1913, että piirijako ei toteudu seuraavan vuoden alusta, sillä köyhäinhoidon budjetti oli laadittu kunnan yhteisen vaivaishoidon pohjalta. Asetettu komitea vastusti piirijakoon palaamista katsoen vaivaistalon olevan edullisin ja tarkoituksenmukaisin tapa hoitaa vaivaisia. Komitea ehdotti vaivaistalon laajentamista ja erillisiä osastoja lapsia ja mielisairaita varten. Kuntakokous, johon osallistui poikkeuksellisen runsaasti työväestöä, ei hyväksynyt komitean ehdotusta, vaan vaati piirijakoon palaamista. Piirijakoon palaamista kannattaneista osa uskoi sen vähentävän köyhäinhoidon kustannuksia, osa, etenkin työväestöön kuuluvat halusi eroon köyhäintalosta sen huonojen olosuhteiden takia. Ehdotusta piirijakoon palaamiseksi tekemään valittiin komitea. Kuntakokouksen puheenjohtaja opettaja Otto Levänen ilmoitti, että hän ei ole enää käytettävissä tehtävänsä, sillä hän ei halunnut olla mukana tekemässä harkitsemattomia ja mahdollisesti laittomia toimia. Kuntakokous myönsi Leväselä eron kuntakokouksen puheenjohtajan toimesta ja valitsi tehtävään kauppias H. Virtapuron, joka valitti valinnastaan kuvernöörille. Kuntakokous halusi myöntää eron H. Virtapuruolle ja palauttaa Leväsen puheenjohtajaksi. Kuvernöörin päätöksen mukaisesti kuntakokous myönsi seuraavassa kokouksessa Virtapuruolle eron ja päätti toimittaa uuden puheenjohtajan vaalin. Kesäkuussa 1914 kuntakokous hyväksyi piirijakoon palaamisen verotukseen perustuvassa äänestyksessä äänin 2968 puolesta 140 vastaan. Samalla kuntakokous hyväksyi uuden vaivaishoito-ohjesäännön, jolle kuvernöörin vahvistusta hakemaan valittiin maanviljelijä H. Mikkola ja opettaja O. A. Levänen. Tyytymättömyytensä päätökseen ilmoittivat rovasti H. E. Wegelius, vaivaishoitohallituksen esimies

¹⁰³ Sosialidemokraatti 15.2.1912, no. 18 s. 2; Sosialidemokraatti 9.5.1912, no. 50 s. 2; Sosialidemokraatti 29.8.1912, no. 101, s. 2; Sosialidemokraatti 3.9.1912, no. 97 s. 2; Sosialidemokraatti 12.9.1912, no. 101 s. 2; Sosialidemokraatti 7.11.1912, no. 125 s. 2; Sosialidemokraatti 5.12.1912, no. 137 s. 2; Sosialidemokraatti 31.12.1912, no. 147 s. 3; Sosialidemokraatti 15.7.1913, no. 77, s. 2; Sosialidemokraatti 17.7.1913, no. 78 s. 2; Sosialidemokraatti 22.7.1913, no. 80 s. 3; Sosialidemokraatti 31.7.1913, no. 84 s. 1; Satakunnan Sanomat 8.11.1912, no. 129 s. 2; Satakunnan Sanomat 4.12.1912, no. 140 s. 2; Satakunnan Sanomat 29.1.1913, no. 12 s. 2; Satakunnan Sanomat 20.4.1913, no. 45 s. 2.

kanttori F. N. Santavuori, kunnallislautakunnan esimies maanviljelijä F. F. Kouhi ja kauppias E. Saukkola. Tyytymättömyyttään päätökseen he perustelivat sillä, ohjesääntöä laativa komitea ei ollut selvittänyt kustannuseroja vaivaistalon ja vaivaispiireissä toteutettavan hoidon välillä. Piirijako johtaisi myös verotukselliseen epätasa-arvoon eri piirien asukkaiden välillä. Lisäksi vastalauseen esittäjät pitivät koulupiirijaon ottamista vaivaispiirien pohjaksi virheenä. Kunnallislautakunta oli jo niin kuormitettu, että sillä olisi vaikeuksia toimia myös vaivaishoitohallituksena. Kuvernööri piti tapaa hakea vahvistusta uudelle ohjesäännölle lainvastaisena ja palautti asiakirjat kuntakokouksen esimiehelle. Kuntakokous päätti jatkaa vahvistuksen hakemista tarvittaessa lakimiehen avustuksella. Kuvernööri hylkäsi uuden ohjesäännön ja piirijakoon palaamisen, jota lounaispiirin vaivaishoidontarkasta oli vastustanut. Kuvernöörin päätös luettiin kuntakokoukselle 30.12.1914. Kuntakokous päätti tyytyä kuvernöörin päätökseen.¹⁰⁴

Kunnallislautakunta ehdotti keväällä 1915 vaivaistalon laajennusta, ja lisämaan ostosta laajennusta varten valittiin maanomistajien kanssa neuvottelemaan kunnallislautakunnasta F. F. Kouhi ja talollinen Wihtori Haanpää. Kuntakokous totesi maaliskuussa 1915 silloisen vaivaistalon tiloiltaan riittämättömäksi. Sen laajennusta varten tarvittiin lisää tonttimaata tai sitä varten tuli ostaa uusi tila. Asian valmistelua varten kuntakokous nimitti komitean. Kuntakokous päätti, että uuden köyhäintalon suunnitteluun käytetään ammattilaista. Ehdotuksen lähettää kunnasta henkilö tutustumaan muiden kuntien köyhäintaloihin se hylkäsi. Kuntakokous päätti ostaa vaivaistalon laajennusta varten Erkkilän tilan Alakylästä. Se nimitti komitean laatimaan ehdotus ja suunnitelma köyhäintalon rakennuksia varten ja oikeutti nyt jonkun komitean jäsenistä tutustumaan muihin köyhäintaloihin. Joulukuussa 1915 kuntakokous valitsi uuden köyhäintalon rakentamista varten rakennustoimikunnan. Erkkilän talon ostamista varten päätettiin ottaa kunnan säästöpankista 40 000 mk:n laina. Kaksi päivää kuntakokouksen jälkeen kunnanvaltuusto päätti ehdottaa kuntakokoukselle lainasumman nostamista 70 000 mk:aan, josta osa käytettäisiin talousmenoihin ja vaivaiskassan menoja varten. Valtuusto päätti siirtää kaikki köyhäintalon rakentamista varten kootut varat köyhäinhoidon tilille, mitä varten piti avara erillinen rakennustili.¹⁰⁵

Suunnitelmasta laajentaa olemassa olevaa köyhäintaloa luovuttiin jo seuraavana vuonna, kun kunta osti köyhäintaloa varten Harjun tilan Tuorilasta. Rakentaminen päätettiin aloittaa vasta

¹⁰⁴ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 10.9.1913, 13 §; 29.12.1913, 5 §; 24.1.1914, 3 §; 26.5.1914, 1 – 2 §; 30.6.1914, 3 §; Päätökseen tyytymättömyyden ilmoitus 10.7.1914; 14.11.1914, 9 §; Satakunnan Sanomat 29.5.1914, no. 60 s. 4; Satakunnan Sanomat 3.7.1914, no. 74 s. 2; Satakunnan Sanomat 11.12.1914, no. 143 s. 3.

¹⁰⁵ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 25.8.1913, 4 §; 19.12.1913, 4 §; 2.3.1915, 5 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 31.3.1915, 3 §; 10.7.1915, 5–6 §; 28.9.1915, 8 §; 2.11.1915, 5 §; 27.12.1915, 3 – 4 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 29.12.1915, 1 §.

maailmansodan päättymisen jälkeen. Aluksi Harjun tilan rakennukset vuokrattiin tilan entiselle omistajalle, entiselle nimismiehelle M. Selanderille 100 mk:n kuukausivuokralla ja kahden kuukauden irtisanomisajalla. Syyskuussa 1916 kunnanvaltuusto valitsi kuntakokouksen esimiehen maanviljelijä K. V. Dahlrosin ja maanviljelijä A. Viikilän laatimaan Harjun tilalle hoitosuunnitelma yhdessä tilan hoitokomitean kanssa. Tammikuussa 1917 valtuusto keskusteli Harjun tilan hoidosta ja sen rakennusten käytöstä ennen uuden köyhäintalon rakentamista. Asiaa käsittelevään komiteaan valittiin lisäjäseniksi maanviljelijät H. Länsitalo ja E. E. Österberg. Helmikuun kokouksessa valtuusto siirsi komitean lausunnon käsittelyn seuraavaan kokoukseen, koska kokous ei ollut päätösvaltainen. Komiteaa pyydettiin laatimaan laskelma rakennusten korjauskustannuksista, joita vaivaistalon asukkaiden siirtäminen Harjuun edellyttäisi. Ehdotuksen perusteella valtuusto päätti äänin 9 – 6 siirtää köyhäintalon hoidokit Harjuun. Toukokuun 1917 kokouksessa valtuusto päätti, että siirto tuli suorittaa heti kun välttämättömät korjaukset rakennuksiin oli tehty. Korjaukset jätettiin Harjun hoitokomitean vastuulle. Samoin päätettiin, että köyhäinhoitohallitus valitsee keskuudestaan isännöitsijän Harjun tilalle. Suunnitelma koki takaiskun, kun läänin maaherra päätti, että rakennusten huonon kunnon takia Harjuun voisi siirtää vain kymmenen hoidokkia. Valtuusto ei vielä luovuttanut, vaan valitsi komitean antamaan selvitystä maaherralle. Vuoden 1917 alussa kunnallislautakunta päätti ottaa 10 000 mk:n lainan lopun kauppasumman maksamiseksi Selanderille. Tarkoitusta varten otettiin laina Merikarvian Säästöpankista ja loppu kauppasumma 25 000 mk maksettiin kesäkuussa 1917. Tammikuussa 1918 valtuusto totesi maaherranviraston päättäneen lopullisesti, että Harjun talo silloisessa kunnossaan ei ollut sopiva köyhäintaloksi. Kunnalta vaadittiin päätöksiä köyhäintalon olosuhteiden parantamiseksi. Valtuusto päätti jättää asian uuden kunnallislain perusteella valittavan valtuuston päätettäväksi. Valtuusto kuitenkin päätti syyskuussa 1918 muiden valtuutettujen äänin rovasti Wegeliusta vastaan, että köyhäintalo tultaisiin rakentamaan Harjun tilalle. Rovasti Wegelius olisi rakennuttanut köyhäintalon Erkkilän tilalle ja pitänyt vain lastenkodin Harjussa. Rakentamisen ajankohtaa ja laajuutta ei vielä päätetty.¹⁰⁶

Merikarvialla mielisairaات hoidettiin 1910-luvulla enimmäkseen elätteellä ja vain vähäiseltä osin vaivaistalossa. Merikarvian kunta harkitsi 1917 syksyllä mielisairasosaston rakentamista Harjun tilalle, mikä päätettiin kuitenkin lykätä rauhallisempiin aikoihin. Elintarvikepula pakotti kunnan järjestämään mielisairaiden hoidon kuntalaisten kieltäytyessä ottamasta heitä hoitoon. Kunnanvaltuusto päätti toukokuussa 1918 perustaa väliaikaisen mielisairasosaston Erkkilän talon

¹⁰⁶ Ruohomäki 2017, s. 166; Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 23.9.1916, 7§; 7.11.1916, 3 §; 22.1.1917, 3 §; 20.6.1917; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 12.2.1916, 1 §; 17.6.1918, 1§; 8.7.1916, 3 §; 11.11.1916, 2 §; 10.2.1917, 6 §; 19.5.1917, 2 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 20.9.1916, 6 §; 8.11.1916, 2 §; 27.12.1916, 5 §; 31.1.1917, 10 §; 24.2.1917, 5 §; 21.4.1917; 1 §; 30.4.1917, 3 – 4 §; 3.9.1917, 3 §; 23.1.1918, 20 §; 28.9.1918, 1 §.

pakariin. Tarkastaja Nilsson totesi 1921, että olosuhteet mielisairasosastolla olivat kelvottomat ja hoidettavat huolehtivat toisistaan. Erkkilän tilan rakennukset paloivat kesäkuussa 1922. Tulipalo alkoi mielisairasosastolta, ja eräs sen mielenterveysongelmista kärsinyt asukas tunnusti sytyttäneensä palon, jossa kuoli yksi asukas.¹⁰⁷

Elintarvikepulan vallitessa kuntalaiset eivät enää halunneet ottaa kasvattilapsia, minkä takia Merikarvialle tarvittiin tilapäinen lastenkoti. Ehdotuksen teki kunnan köyhäinhoitohallituksen esimies Vilho Laiho syksyllä 1917. Kunta päätti perustaa Harjun tilan päärakennukseen lastenkodin, jonka kodin toiminta alkoi keväällä 1918. Jo toukokuussa lastenkoti oli täynnä eivätkä kaikki lapset mahtuneet sinne. Lastenkodin tarvetta lisäsivät sisällissodan sotaorvot, joista osa oli äitiensä hoidossa kunnan köyhäinhoitoavustuksen turvin. Kaikkien puutteellisissa oloissa elävien sotaorpojen äidit eivät anoneet avustuksia. Merikarvian lastenkodissa oli paikka 40 lapselle, mutta siellä oli lapsia ylipaikoilla ja myös sinne kuulumattomia aikuisia. Rakennus vaati köyhäinhoitohallituksen mukaan korjauksia, joita suunnittelemaan ja kustannusarviota laatimaan kunnanvaltuusto valitsi maaliskuussa 1919 komitean. Sosiaalihallituksen köyhähoidon ylitarkastajan ja lastensuojeluosaston päällikön kirjelmän kiinnitettyä huomiota kerjääviin ja kuljeskeleviin lapsiin valtuusto esitti toiveen, että varakkaammat perheet ottaisivat hoitoonsa kerjääviä lapsia, joista pahatapaisimmat tilan salliessa tulisi sijoittaa lastenkotiin. Opettajan toimen perustamista lastenkotiin harkittiin, mutta siitä luovuttiin valtionavun hakemisesta kunnan kannalta epäedullisten ehtojen takia. Valtuusto totesi, että monet lastenkodin lapset kävivät jo läheistä Tuorilan koulua. Kesällä 1920 kunnanvaltuusto päätti lastenkodin sisäpuolisesta remontista. Köyhäintaloon, lastenkotiin ja Erkkilän taloon päätettiin hankkia paloruiskut. Sähkövalaistuksen hankkimista lastenkotiin harkittiin. Vaivaishoidon tarkastajan 1921 antaman lausunnon mukaan ahtauteen lastenkodissa olisi pitänyt puuttua. Hän totesi kuitenkin, että lastenkoti oli puhdas ja järjestyksessä. Lastenkoti tuhoutui tulipalossa syyskuussa 1921. Sammutustöitä haittasi sammutusveden ja -välineiden puute, ja vain osa irtaimistoa pystyttiin pelastamaan. Tämän jälkeen lastenkoti päätettiin kunnan köyhäinhoitohallituksen ehdotuksesta lopettaa ja huoltajaa vailla olevat lapset sijoittaa jälleen yksityiskoteihin. Suomen Maalaisten Paloapuyhdistys kieltäytyi maksamasta täyttä korvausta lastenkodin tulipalosta. Valtuusto päätti tyytyä maksettuun 48 000 mk:n korvaukseen, mutta kehotti kunnallislautakuntaa valvomaan asiassa

¹⁰⁷ Ruohomäki 2017, s. 166 – 168; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 24.4.1917, 2 §; 28.9.1917, 10 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 11.5.1918, 8 §; Satakunnan Kansa 8.6.1922, no. 127 s. 3; Satakunnan Kansa 9.6.1922, no. 128 s. 2.

kunnan etua Turun Läänin Paloapuyhdistyksen suhteen. Elokuussa 1922 valtuusto päätti tyytyä paloapuyhdistyksen päätökseen olla maksamatta korvauksia.¹⁰⁸

Maaliskuussa 1922 kunnallislautakunta ehdotti Sosiaalihallituksen köyhäinhoidon tarkastusosaston ylitarkastajan kirjelmän perusteella valtuustolle köyhäinhoitohallituksen esimiehen Vilho Laihon ja köyhäintalon johtajattaren neiti Uusivuoren erottamista toimistaan sopimattoman käytöksen takia. Kunnanvaltuusto kehotti köyhäinhoitohallitusta ryhtymään välittömästi toimeen neiti Uusivuoren erottamiseksi. Poliisikonstaapeli Frans Alastupila valittiin lisäjäseneksi kunnan tilanhoitokomiteaan. Valtuusto päätti, että tilanhoitokomitean tulee jatkossa jättää palkkiolaskunsa kunnallislautakunnan hyväksyttäväksi. Se päätti myös, että köyhäinhoidon tarvikkeet hankitaan jatkossa huutokaupalla. Köyhäinhoitohallitus määrättiin suorittamaan huutokauppa puolen vuoden tarvikkeista lokakuussa 1922. Valtuusto päätti, että köyhäinhoitohallitus ei saa enää hankkia mitään tavaroita Harjun tilanhoitajan kautta. Kunnallislautakunnan kokouksessa lokakuussa 1922 kunnallislautakunta käsitteli köyhäinhoidontarkastaja A. Nilssonin Turun ja Porin läänin maaherralle osoittamaa kirjelmää koskien Merikarvian köyhäintalon kirjanpidon epäselvyyksiä. Kunnallislautakunta velvoitti kunnan tilintarkastajat selvittämään epäselvyydet. Kyseessä näyttää olleen köyhäintalon varojen väärinkäyttö, sillä samassa kokouksessa kunnallislautakunta lupasi maksaa Laiholle hänelle kuuluvia matkakorvauksia 500 mk, jos hän tilittää heti kunnan rahastoon 4773 mk. Valtuustolle luettiin ruustinna Th. (Mathilda) Wegeliuksen ja M. Peltolan kirjelmä kunnan köyhäinhoitoon tarvittavista muutoksista. Valtuusto myönsi eron 1.12.1922 lähtien köyhäinhoitohallituksen esimiehelle äänin 7 – 5. Vähemmistöön jääneet kannattivat esimiehen eroa vuoden 1922 lopussa. Köyhäinhoidon esimieheksi loppukaudeksi valittiin maanviljelijä J. A. Laurila, joka valitti päätöksestä maaherralle. Valtuusto ei vapauttanut Laurilaa tehtävästä, mutta hän vapautui tehtävästä maaherran 23.1.1923 tekemällä päätöksellä, koska ”hän oli toiminut köyhäinhoitolautakunnassa kahdeksan vuotta”. Koska uusi köyhäinhoito-ohjesääntö ei ollut valmistunut vuoden 1922 loppuun mennessä, valtuusto päätti pyytää maaherralta lisäaikaa tammikuuhun 1923 uuden köyhäinhoitolautakunnan valitsemisessa. Helmikuussa 1923 valtuusto päätti jättää Harjun tilan taloudenhoidossa tehtävät muutokset tilanhoitokomitean huoleksi. Vuonna 1927 köyhäinhoitolautakunnan puheenjohtajaa vastaan esitettiin julkisuudessa epäilyksiä taloudellisista väärinkäytöksistä Harjun tilan suhteen. Puheenjohtaja vastasi väitteisiin Satakunnan Kansassa

¹⁰⁸ Ruohomäki 2017, s. 168 – 170; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 3.11.1917, 5 §; 24.3.1919, 7 - 8 §; 16.8.1919, 2 §; 6.9.1919, 4 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 3.7.1920, 3 §; 28.8.1920, 14 §; 23.9.1920, 25 §; 24.9.1921, 12 §; 6.2.1922, 9 §; 26.8.1922, 14 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 27.11.1917, 2 §; Uusi Aika 15.9.1921, no. 210 s. 2.

julkaistulle ilmoituksella, jossa tilan työjohtaja, kunnalliskodin johtajatar ja kunnankirjuri vahvistivat, että väärinkäytöksiä ei ollut tapahtunut.¹⁰⁹

Koska vaivaishoidontarkastaja Nilssonin monet kehotukset asianmukaisen köyhäintalon perustamisesta Merikarvialle eivät olleet tuottaneet tulosta, hän valitti 1920 Turun ja Porin läänin maaherralle, joka velvoitti kunnan rakentamaan uuden köyhäintalon 1.1.1923 mennessä. Köyhäinhoitohallitus oli puoltanut kunnalliskodin rakentamista, mutta jättänyt rakentamispäätöksen kunnanvaltuustolle. Valtuusto päätti kunnan vaikean rahatilanteen takia valittaa päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja pyytää rakennusajan pidentämistä vuoteen 1926. Kesäkuussa 1922 kunnanvaltuusto käsitteli toimia uuden köyhäintalon rakentamiseksi ja nimitti komitean tekemään ehdotuksen köyhäintalon piirustuksiksi ja kustannusarvioksi. Satakunnan Kansassa rovasti Wegelius selosti Merikarvian kunnalliskotiprojektin vaiheita ilmaisten turhautumisensa sen hitaaseen etenemiseen. Maaherran uuden päätöksen mukaan Merikarvain kunta velvoitettiin 1000 mk:n uhkasakon ja 10 000 mk:n sakon uhallla rakentamaan uusi köyhäintalo ja mielisairasosasto 1.1.1925 mennessä, jos rakennus tehdään tiilestä, puurakennuksena 1.1.1924 mennessä. Valtuusto päätti, että kunta valittaa päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valtuusto sai uuden köyhäintalon piirustukset ja kustannusarvion hyväksyttäväkseen helmikuussa 1923. Tiilestä rakennettuna köyhäintalon kustannuksiksi olisi tullut 1 100 000 mk, puusta rakennettuna 660 000 mk. Äänin 19 – 1 valtuusto päätti rakennusmateriaaliksi puun. Rakennuspaikaksi valittiin lopullisesti Harjun tila, jonne sopiviksi piirustukset tuli muokata. Valtuusto valitsi viisihenkisen rakennuskomitea, jonka tuli välittömästi ryhtyä rakennustoimiin. Rakennuspuuta tuli ottaa kunnan metsistä niin paljon kuin mahdollista. Valtuusto hyväksyi muutamin muutoksin arkkitehti A. Wörnen jo vuonna 1916 laatimat köyhäintalon piirustukset. Rakennukseen päätettiin tehdä keskuslämmitys. Rakennustyön valvojaksi valittiin työnjohtaja J. Tarmo 400 mk:n lisällä hänen kuukausipalkkaansa. Köyhäintalon sähköliittymä tilattiin tarjousten perusteella Merikarvian Sähkö Oy:ltä. Tuorilaan rakennettu kunnalliskoti valmistui joulukuussa 1924. Sitä tarkastamaan ja vastaanottamaan valtuusto valitsi J. O. Rikalaisen, J. Aitasalon ja H. Salmen. Tarkastuksen perusteella uusi kunnalliskoti otettiin yksimielisesti vastaan. Juhlalliset avajaiset päätettiin järjestää mahdollisimman pian ja valtuusto myönsi tarkoitukseen 1000 mk. Uudessa kunnalliskodissa oli tilat 70 hoidokille. Vaivaishoidontarkastaja oli lopputulokseen tyytyväinen. Vuonna 1925 päätettiin Harjun kunnalliskodin yhteyteen rakentaa mielisairasosasto. Rakennus päätettiin saattaa valmiiksi siihen

¹⁰⁹ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 5.3.1922, 1 §; lokakuu 1922 (tarkka päiväys puuttuu), 4 – 5 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 11.3.1922, 15 §, 20 §; 28.8.1922, 2 §; 14.10.1922, 7 – 8 §; 17.11.1922, 7 – 9 §; 18.12.1922, 7 §; 10.2.1923, 6 §, 12 §; Satakunnan Kansa 20.12.1927, no. 293 s. 7.

varatun määrärahan ylittymisestä huolimatta. Mielisairasosasto valmistui vuoden 1926 lopulla. Harjun kunnalliskotiin päätettiin rakentaa myös sauna ja tallirakennus.¹¹⁰

3.7 Köyhien avustamiseen tarkoitettut lahjoitusrahastot

Varakkaat kuntalaiset testamenttasivat kunnalle varoja kunnassa asuvien köyhien avustamiseksi. Maria Aadolfiina Gustafssonin testamentissa oli 8000 mk:n lahjoitus Merikarvian seurakunnalle köyhien ja sairaiden auttamiseksi. Rahasto, josta voitiin myöntää avustuksia seurakuntaan kuuluville kuntalaisille, luovutettiin Merikarvian kunnalle seurakunnan kirkonkokouksessa 21.1.1906. Kuntakokous valtuutti kunnallislautakunnan hoitamaan lahjoitusvaroja. Testamentissaan rouva Aini Norrgård määräsi kunnan hallittavaksi 10 000 mk Johan Wilhelm Norrgårdin köyhäinrahaston nimellä käytettäväksi köyhäin työläisperheiden avustamiseen. Kuntakokous päätti tarjota pääomasta lainoja yksityisille 6 %:n korolla jättäen sijoittamisen kunnallislautakunnalle. Muita rahastoja olivat Rosnellin testamenttirahasto sekä Wilhelmiina Norrgårdin rahasto. Rouva Wilhelmiina Norrgård lahjoitti kunnalle 1913 nimeään kantavaan rahastoon 2000 mk, joka oli talletettava tuottavasti. Rahaston koroista köyhille jaettavien avustusten minimisummaksi hän määräsi 5 mk, jota ei saanut vähentää muista rahastoista myönnettävistä avustuksista. Valtuusto jätti rahaston kunnan rahastonhoitajan K. E. Vesasen hoidettavaksi. Kunnallislautakunta jakoi vuosittain avustuksia kunnan köyhille näiden rahastojen koroista. Gustafssonin rahaston avustukset oli tarkoitettu köyhien sairaiden sairaanhoitolaskujen maksuun sekä avustuksiksi köyhille henkilöille, jotka eivät saaneet varsinaista vaivaisapua. Vuonna 1908 rahastosta jaettavaa oli 385 mk ja hakijoita 60. Joulukuussa 1910 Maria Gustafssonin testamenttirahaston koroista myönnettiin 19 henkilölle 20 mk:n avustus ja Rosnellin testamenttirahaston koroista 7 mk seitsemälle henkilölle. Joulukuussa 1911 Gustafssonin testamenttirahaston korkoja jaettiin 22 henkilölle yhteensä 349 mk, Rosnellin rahaston koroista kahdelle henkilölle yhteensä 7 mk ja J. V. Norrgårdin köyhäinhoitorahaston koroista kymmenelle henkilölle yhteensä 60 mk. Joulukuussa 1912 J. W. ja A. Norrgårdin köyhäinhoitorahaston koroista myönnettävät 5 – 10 mk:n avustukset päätettiin suunnata ensi sijassa köyhille perheille. Gustafssonin testamenttirahaston korkoja jaettiin 20 henkilölle yhteensä 384 mk ja Rosnellin rahaston yhteensä 7 mk kolmelle henkilölle. Joulukuussa 1913 J. W. ja A. Norrgårdin rahaston korkoja jaettiin yhteensä 600 mk 5 mk:n ja 20 mk:n avustuksina. Wilhelmiina Norrgårdin rahaston korkoja jaettiin yhteensä

¹¹⁰ Ruohomäki, 2017, s. 170 – 171; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 22.5.1920 6 §; 16.12.1920, 8 §; 16.6.1922, 8 §; 10.2.1923, 1 - 2 §; 24.2.1923, 3 §; 11.8.1923, 5 §; 29.9.1923, 6 §; 6.5.1924, 5 – 6 §; 21.6.1924, 20 §; 21.6.1924, 20 §; 20.8.1924, 8 §; 14.11.1924, 13 §; 13.12.1924, 17 - 18 §; 30.12.1924, 13 – 14 §; 29.5.1926, 13 – 15 §; 18.9.1926, 28 §; 16.4.1927, 4 – 5 §; 14.5.1927, 3 §; 20.8.1927, 15 §; 29.10.1927, 2 §; 29.10.1927, 2 §, 24 §, 26.11.1927, 4 §; Satakunnan Kansa 30.6.1922, no. 131 s. 6; Satakunnan Kansa 17.4.1927, no. 88 s. 3; Satakunnan Kansa 20.8.1927, no. 191 s. 4; Satakunnan Kansa 29.11.1927, no. 276 s. 4.

22 mk 50 p viidelle henkilölle, Gustafssonin rahaston korkoja yhteensä 384 mk 20 henkilölle ja Rosnellin rahaston korko 7 mk yhdelle henkilölle.¹¹¹

Joulukuussa 1914 testamenttirahastoista maksettavia avustuksia pienennettiin, koska maailmansodan takia kunnan köyhien taloudellinen tilanne oli entisestään heikentynyt ja avustusten pyytäjien määrä lisääntynyt merkittävästi. Wilhelmiina Norrgårdin rahaston koroista jaettiin 5 – 15 markan avustuksia 17 henkilölle. J. W. ja A. Norrgårdin rahaston korkoja jaettiin 5 – 15 markan avustuksina 102 henkilölle. Rouva Gustafssonin rahastosta jaettiin 10 markan avustuksia. Poikkeusolojen jatkuessa myös joulukuussa 1915 - 1920 rahastoista jaettujen avustusten suuruudet pysyivät vuoden 1914 alennetulla tasolla. Kohoaviin elinkustannuksiin nähden avustukset olivat todella pieniä, mutta silti niille riitti hakijoita. Joulukuussa 1921 J. W. ja Aini Norrgårdin rahastosta jaettiin 10 - 25 mk:n avustuksia 46 henkilölle, Gustafssonin rahastosta 20 – 40 mk:n avustuksia 18 henkilölle, Rosnellin rahastosta 10 mk yhdelle ja W. Norrgårdin rahastosta 10 – 15 mk 12 henkilölle. Joulukuussa 1922 jaettiin W. Norrgårdin rahastosta 10 – 25 mk:n avustuksia 11 henkilölle, Gustafssonin rahastosta 20 – 50 mk avustuksia 19 henkilölle, Rosnellin rahastosta 10 mk yhdelle ja J. W. ja A. Norrgårdin rahastosta 10 – 30 m k avustuksia 48 henkilölle. Vuosina 1923 - 1927 rahastoista jaettavien avustusten suuruudet ja niitä saaneiden määrät pysyivät jokseenkin vuoden 1922 tasolla.¹¹²

Testamenttirahastojen pääomasta kunta otti lainoja eri tarkoituksiin. Maaliskuussa 1911 kunnallislautakunta päätti maksaa testamenttirahastoista vaivauskassalle otetusta lainasta korkoa ja ottaa Rosnellin rahastosta lisälainaa 1000 mk 6 %:n korolla. Kuntakokous totesi huhtikuussa 1911, että Gustafssonin rahastosta oli lainattu varoja kunnan kassaan hyvittämättä menetettyjä korkoja. Jatkossa korot tuli hyvittää rahastoille. Marraskuussa 1911 rouva Gustafssonin testamenttirahastosta lainattiin 5000 mk pankkikorolla vaivauskassan velan lyhentämiseksi.¹¹³ Testamenttirahastojen varoja myös lainattiin yksityisille: marraskuussa 1911 kunnallislautakunta päätti lainata J. V. Norrgårdin köyhäinhoitorahastosta 10 000 mk kunnallislautakunnan jäsenelle maanviljelijä F. F. Kouhille 5 %:n korolla vakuutena ensimmäinen kiinnitys Heikkilän tilaan. Vaikka 2000 mk:n erästä kyseisestä 10 000 mk:n pääomasta oli tullut hakemus, koko pääoma päätettiin lainata Kouhille. Korko kuitenkin nostettiin 6 %:iin. Joulukuussa 1913 kunnallislautakunta päätti myöntää rouva Wilhelmiina

¹¹¹ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 27.2.1906, 6 §; 23.10.1911, 2 §; Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 20.12.1907, 12 – 13 §; 17.12.1908, 4 §; 1.12.1910; 1 – 2 §; 16.12.1911, 1 – 3 §; 18.12.1912, 2 – 4 §; 19.12.1913, 6 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 8.10.1909, 5 §; 28.11.1911, 7 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 30.9.1913, 15 §.

¹¹² Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 18.12.1914, 2 §; 16.12.1915, 1 §; 15.12.1916, 1 §; 13.12.1917, 2 §; 12.12.18.12.1918, 1 §; 20.12.1919, 5 §; 15.12.1920, 7 §; 19.12.1921, 1 §; 16.12.1922, 4 §; 15.12.1923, 2 §; 12.12.1924, 2 §; 2 §; 16.12.1926, 1 §; 14.12.1927, 1 §.

¹¹³ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat, 12.3.1911, 3 §; 12.11.1911, 12 §.

Norrgårdin rahastosta 2000 mk:n korollisen lainan tehtailija Arvid Salmelle. Salmen maksettua lainansa takaisin, varat päätettiin heinäkuussa 1914 tallettaa Merikarvian Säästöpankkiin. Heinäkuussa 1915 kuntakokous käsitteli kunnallislautakunnan ehdotusta, että maanviljelijä E. Österbyllä lainassa oleva Rosnellin testamenttirahaston pääoma noin 195 mk lahjoitettaisiin Österbylle, koska hän oli jättänyt maksamatta lainan korot. Lainan ulosottoasian käsittely oli kesken kihlakunnanoikeudessa. Kuntakokous päätti jatkaa velan ulosottoa. Vuoden 1911 tilintarkastuskertomuksessa tilintarkastajat totesivat, että kuntakokouksen päätöstä ei ollut pantu toimeen. Valtuusto velvoitti kunnallislautakunnan irtisanomaan laina ja hakemaan pääoma ja maksamattomat korot ulosoton kautta. Vuoden 1912 tilintarkastuskertomuksessa tilintarkastajat totesivat, että Rosnellin testamenttirahaston varat on siirrettävä Merikarvian säästöpankkiin. Korot vuodelta 1912 oli maksettu mutta korkoja aiemmin viivästyneille koroille ei ollut maksettu. Kunnan tappioksi jäi 2 mk 10 p. Valtuuston käsitellessä Rosnellin testamenttirahaston tilejä huhtikuussa 1914 todettiin, että valtuuston aikaisempia päätöksiä ei ollut pantu toimeen. Rahaston varat ja maksamattomat korot päätettiin ulosmitata E. Österbyltä, joka puolestaan pyysi pöytäkirjaan merkittäväksi, että hän halusi nähdä alkuperäisen testamentin todetakseen, miten korot oli maksettava. Vuoden 1914 tilintarkastuskertomuksessa kunnan tilintarkastajat totesivat, että Rosnellin rahaston takaisinperintä ei vielääkään ollut edennyt ja ehdottivat pääoman lahjoittamista E. Österbylle. Valtuusto totesi, että rahastosta ei ollut kunnalle mitään hyötyä ja päätti ehdottaa kuntakokoukselle sen lahjoittamista Österbylle.¹¹⁴

3.8 Köyhistä huolehtimista poikkeusoloissa

Ensimmäisen maailmansodan alkaminen näkyi Merikarvian kunnallishallinnossa syyskuussa 1914, kun kunnallislautakunta käsitteli kokouksessaan kuvernöörin kiertokirjeitä koskien sotaan määrättyjen reserviläisten perheiden huoltamista ja hätäaputöiden järjestämistä. Reserviläisten perheiden avustukset maksettiin ainakin osin kunnallislautakunnan hinnoittelemina elintarvikkeina.. Kunnallislautakunta totesi, että jos mahdollista, vaivaiskassalle lainataan 50 hehtolitraa ruista kunnan lainamakasiinista vaivaistaloa ja köyhien kotiaavustuksia varten. Syyskuussa 1915 valtuusto hyväksyi 200 hehtolitrin ruista hankkimisen vaivaistalolle syömäviljaksi ja päätti ehdottaa kuntakokoukselle viljan hankkimista varastoon kuntalaisten tarpeisiin talvea varten. Kunnallislautakunta päätti ryhtyä toimeen noin 1000 säkin ruista hankkimiseksi kunnalle. Kuntakokous jätti leipäviljan hankkimisen ja sitä varten tarvittavan 25 000 mk:n lainan ottamisen kunnallislautakunnan vastuulle. Viljaa ostamaan kunnallislautakunta valitsi maanviljelijä Julius Aitasalon ja myönsi hänelle vapaat kyydit sekä 4 mk:n

¹¹⁴ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 12.11.1911, 11 §; 16.12.1911, 7 §; 5.12.1913, 7 §; 26.7.1914, 2 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 28.4.1911, 1 §; 10.7.1915, 4 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 10.5.1912, 1 §; 2.5.1913, 1 §; 28.4.1914, 3 §; 3.5.1915, 1 §.

palkkion päivästä. Lainanotosta vastasi kunnallislautakunnan esimies F. F. Kouhi. Kotimaisen viljan saatavuus osoittautui heikoksi, ja kunnallislautakunta päätti odottaa Poriin mahdollisesti pian saapuvaa venäläistä ruista. Kunnallislautakunnan esimies sai luvan ostaa ruista, jos sen hinta oli alla 38 penniä kilolta. Vuoden 1916 alussa kunnallislautakunta päätti hankkia ruista tai ruisjauhoa niin paljon kuin niitä vain oli saatavilla. Kun viljapula ei helpottanut, kunnallislautakunta päätti helmikuussa 1917 lähettää maanviljelijä J. Aitasalon ja konstaapeli K. Murron Pohjanmaalle ostamaan viljaa. Ostotavoite oli 1000 tynnyriä eikä hankintahintaa ollut rajoitettu. Viljaa onnistuttiin hankkimaan Kurikasta, ja kunnallislautakunta nimitti lautakunnan huolehtimaan viljan myynnistä. Keväällä 1917 kunnallislautakunta päätti ilmoittaa siemenviljapulasta läänin kuvernöörille.¹¹⁵

Elintarvikepula johti väliaikaisen elintarvikelautakunnan nimittämiseen. Elintarvikelautakunnalle myönnetyn määrärahan käytöstä sen tuli tehdä tilit kuukausittain ja lautakunnan rahastonhoitajan tuli antaa takaus. Elintarvikelautakunnan puheenjohtajalle myönnettiin viljan ostoa varten 10 000 mk:n ennakko, joka päätettiin viedä myöhemmin kuntakokouksen hyväksyttäväksi. Elokuussa 1917 kuntakokous päätti myöntää elintarvikelautakunnalle luottoa 500 000 mk, johon sisältyivät kaikkia aiemmat elintarvikelautakunnalle myönnettyt lainat. Kuntakokous käsitteli elokuussa 1917 elintarvikelautakunnan eronpyyntöä. Elintarvikelautakunta katsoi tehneensä parhaansa, mutta sen jäseniin oli kohdistettu jopa tappouhkauksia. Kaksivaiheisen äänestyksen jälkeen kuntakokous ei myöntänyt eroa elintarvikelautakunnalle, mutta valitsi lautakuntaan lisää jäseniä. Kauppias K. A. Söderlundille ei myönnetty lupaa tuoreen kalan myyntiin Pietariin. Elintarvike- ja rehupulan takia kunnallislautakunta päätti ehdottaa, että valtuusto anois Merikarvialle sijoitettujen venäläisten rajavartijoiden määrän vähentämistä. Lokakuussa 1917 kuntakokous päätti kääntyä vaalipiirin kansanedustajien puoleen pyytäen eduskuntaa myöntämään varoja kunnille niin, että viljan hintoja voitaisiin alentaa suhteessa työläisten palkkoihin. Elintarvikelautakunta sai luvan myydä vähitellen perunoita köyhille kuntalaisille, joilla ei niitä ollut omasta takaa. Heinäkuussa 1918 todettiin, että silloin kunnalle elintarvikelautakunnan toiminnasta aiheutunut tappio oli 223 530 mk 39 penniä. Kunnanvaltuusto päätti antaa kunnan köyhien käyttöön perunamaata. Järjestämisvastuu annettiin köyhäinhoitohallitukselle. Valtuusto päätti tammikuussa 1919, että viljana myönnettyt hätäapulainat maksetaan takaisin hinnalla 50 mk/hehtolitra viljaa.¹¹⁶

¹¹⁵ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 2.3.1915, 6 §; 2.10.1915, 1 §; 14.10.1915, 2 §; 2.11.1915, 3 §; 5.1.1916, 5 §; 22.2.1917, 1 §; 3.3.1917, ? §; 13.3.1917, 2 §.

¹¹⁶ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 18.9.1915, 5 §; 30.4.1917, 6 §; 14.1.1919, 11 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 11.8.1917, 2 - 3 §; 5.8.1917, 3 §; 28.9.1917, 4 §; 30.10.1917, 7 - 8 §; 10.11.1917, 4 §; 9 §; 12.7.1918, 2 §.

Toukokuussa 1918 kunnanvaltuusto päätti avustaa köyhien lasten ruokkimista varten perustettuja keskuskeittiöitä ostamalla tarvittavat polttopuut. Koska monilla lapsilla ei ollut varaa maksaa ruuasta, kunta vastaisi neljäsosan keittiöistä ruokansa hakevien lasten ruokakustannuksista. Nämä lapset saisivat ruokansa lupalappua vastaan, joita vastaan keskuskeittiöt saisivat rahat kunnan kassasta. Valtuusto määräsi vaivaishoitohallituksen jäsenet auttamaan muita lapsia sen esimiehen vastalauseesta huolimatta. Vaivaishoitohallituksen jäsenten voivat neuvotella auttamisesta kaitsijoiden kanssa. Valtuusto päätti sulkea sairastuvan elintarvikepulan takia ja irtisanoa sen henkilökunnan. Lastenruokalat päätettiin lakkauttaa syksyllä 1918 uuden sadon valmistuttua.¹¹⁷

Köyhien aseman helpottamiseksi vaivaishoitohallituksen esimies V. Laiho ehdotti toukokuussa 1915 15 – 25 mk:n lainojen myöntämistä tilapäistä köyhäinapua tarvitseville velkakirjoja vastaan, mihin kunnallislautakunta ei suostunut, koska tarkoitukseen ei ollut varattu rahaa ja kyseinen käytäntö olisi lisännyt apua pyytävien määrää. Ehdotus ei myöskään saanut kannatusta kunnanvaltuustossa. Sen sijaan valtuusto päätti ehdottaa kuntakokoukselle hätäaputöiden järjestämistä, joka hyväksyi ehdotuksen jättäen asian käytännön toteutuksen kunnallislautakunnan ja köyhäinhoitohallituksen yhteiseksi tehtäväksi.¹¹⁸

Kunnallislautakunta ehdotti syksyllä 1914 kuvernöörin kiertokirjeen perusteella hätäaputöiden järjestämistä. Kuntakokous päätti, että hätäaputöitä järjestetään ja valitsi hätäaputyökomiteaksi kunnallislautakunnan ja vaivaishoitohallituksen. Hätäaputöihin päätettiin käyttää 2000 mk A. Ahlströmin ja Kruunun lahjoitusrahastoista kuitenkin siten, että varoja ei nosteta pankista vaan kunnallislautakunta valtuutettiin lainaamaan summa sieltä, mistä sen edullisimmin saa. Kunnallislautakunta päätti hätäaputöiden järjestämisestä kunnan eri puolilla. Töiden järjestämistä varten nimitettiin kolmimiehinen komitea ja töitä valvomaan päätettiin palkata työnjohtajat. Hätäaputöitä järjestettiin muun muassa metsän raivauksessa. Kunnallislautakunta ehdotti kuntakokoukselle 15 000 – 20 000 mk:n lainan ottamista hätäaputöitä ja kasvavia köyhäinhoidon menoja varten. Se ehdotti myös 100 – 500 mk:n lainojen myöntämistä kymmeneksi vuodeksi talollisille pellonraivaukseen, ojitukseen ja vastaavaan toteutettavaksi hätäaputöinä. Vaikka kuntakokous oli valtuuttanut kunnallislautakunnan myöntämään lainoja, lautakunta katsoi vielä elokuussa 1915, että hätäaputöiden tarve ei niitä vielä edellyttänyt. Lautakunnan jäsenet velvoitettiin seuraamaan tilannetta piireissään ja ilmoittamaan työttömyydestä lautakunnan esimiehelle. Syyskuussa tilanne oli kuitenkin jo niin vakava, että lainojen hausta päätettiin kuuluttaa.

¹¹⁷ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 11.5.1918, 4 – 5 §; 22.6.1918, 4 §.

¹¹⁸ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 24.5.1915, 1 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 8.6.1915, 3 §.

Kunnallislautakunta käsitteli saapuneet 45 lainahakemusta lokakuussa, jolloin se hylkäsi 4 hakemusta ja myönsi 41 lainaa joko anotun suuruisena tai pienempänä, yhteensä 7850 mk 4 %:n korolla sekä vuosittaisella 10 % lyhennyksellä. Jos lainaa ei lyhennettäisi ja sen korkoja maksettaisi sovitusti tai sitä käytettäisiin muuhun kuin työpalkkoihin, se irtisanottaisiin välittömästi. Näin myös toimittiin: kun havaittiin, että nostettua lainaa ei ollut käytetty tai se oli käytetty muihin tarkoituksiin, se irtisanottiin ja laitettiin tarvittaessa ulosottoon.¹¹⁹

Työllisyystilanteen edelleen heikentyessä vuoden 1917 lopulla kuntakokous ja kunnallislautakunta käsittelivät töiden järjestämistä työttömille ja työttömyyslautakunnan nimittämistä. Työllisyystöinä oli tarkoitus teettää kunnan omistamilla tiloilla metsä- ja ojitustöitä sekä maanteiden ojitusta ja leventämistä. Metsätöihin päätettiin ottaa nuoria ja perheettömiä miehiä, tietöihin suurperheisiä. Hätäaputöihin päätettiin olla palkkaamatta työnsä itse jättäneitä eikä niitä, joilla katsottiin olevan varallisuutta. Joulukuussa 1917 kunnallislautakunta päätti myöntää 5000 mk:n tilapäisen lainan työttömyyslautakunnalle kunnes kuntakokous ehtisi tehdä asiasta päätöksen.¹²⁰ Hätäaputyöt eivät näytä sujuneen täysin päätösten mukaisesti, sillä tammikuussa 1918 kunnallislautakunta valitsi kolme jäsentään tarkastamaan hakkuita kunnan omistamalla Erkkilän tilalla.¹²¹ Sisällissodan jälkeen elokuussa 1918 kunnallislautakunta päätti, että työttömyyslautakunta ryhtyi järjestämään hätäaputöitä vapautuneille punavangeille, kuten sosiaalihuollituksen työnvälitysosaston kiertokirje edellytti.¹²²

Tammikuussa 1918 Haminaholman sahan ammattiosasto pyysi kunnalta avustusta, koska sahan työläiset kokivat, että eivät tulleet toimeen palkoillaan. Kunnanvaltuusto päätti kääntyä A. Ahlström Osakeyhtiön puoleen pyytäen yhtiötä maksamaan työläisilleen sellaisia palkkoja, että nämä tulisivat niillä toimeen ilman köyhäinapua, sillä nykyiset toimet kunnan köyhien auttamiseksi rasittivat suuresti kunnan taloutta. Ahlström-yhtiön puoleen kääntymistä varten valittiin lähetystö. Valtuusto totesi, että silloisilla palkoilla 60 p/tunti tai 90 p/tunti oli täysin mahdotonta tulla toimeen. Päätettiin avustaa sahatyöläisiä maksamalla heille kalliin paikan lisästä vaivaishoitohallituksen toimesta ja periä maksetut lisät A. Ahlström Osakeyhtiöltä. Samoin tultaisiin menettelemään, jos muiden työnantajien

¹¹⁹ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 6.9.1914, 2 §, 4 §; 9.10.1914, 2 – 4 §; 28.9.1914, 12 – 13 §; Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 2.3.1915, 6 §; 19.3.1915, 2 §; 25.6.1915, 1 – 2 §; 11.8.1915, 2 §; 25.9.1915, 3 §, 5 §; 2.10.1915, 1 §; 14.10.1915, 1 – 2 §; 2.11.1915, 1 §, 3 §; 5.1.1916, 2 §, 5 §; 23.9.1916, 2 §; 22.2.1917, 1 §; 25.2.1917, 3 §, 3.3.1917, 1 §; 13.3.1917, 2 §; 17.3.1917, 1 §; 16.4.1917, 2 §; 13.7.1917, 3 §; 22.9.1917, 8 §, 10 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 10.7.1915, 2 §.

¹²⁰ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 19.11.1917, 1 §; 13.12.1917, 1 §.

¹²¹ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 14.1.1918, 1 §.

¹²² Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 16.9.1918, 1 § Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 27.11.1917, 5 – 7 §; 22.12.1917, 2 – 3 §.

työntekijöille jouduttaisiin maksamaan avustuksia. Jos Ahlström-yhtiö ei korottaisi työläisten palkkoja, valtuusto päätti kääntyä asiassa maaherranviraston puoleen.¹²³

Samassa kokouksessa valtuusto päätti perustaa työttömyyslautakunnan naisten hätäaputoita varten. Lautakuntaan valittiin rouvat Aini Hille, Emma Lindqvist ja Alma Rosnell. Hätäaputoiden järjestämistä varten lautakunnalle myönnettiin 500 mk. Valtuusto hylkäsi laituritöissä olevien hätäaputyöläisten palkankorotusvaatimukset. Valtuusto päätti päinvastoin alentaa hätäaputyöläisten palkat samoiksi kuin Haminaholman sahatyöläisillä: perheellisille 90 p /tunti, perheettömille 60 p/tunti ja pojille 50 p/tunti. Perhesuhteiden perusteella hätäaputyöläisille voitaisiin myöntää kalliinajanlisää. Seuraavassa kokouksessa valtuusto päätti äänin 10 – 6 pitää voimassa päätöksensä hätäaputyöläisten palkoista. Päätöksen jälkeisessä keskustelussa selvisi, että valtuustolla ei ollut oikeutta muuttaa kuntakokouksen päätöstä hätäaputoista. Kuntakokous oli päättänyt perheellisen hätäaputyöläisen palkaksi 1 mk/tunti ja lisäksi 15 p/tunti jokaista alaikäistä lasta kohti, pojille vähintään 75 p/tunti ja lisäksi 15 p/tunti elätettävää äitiä ja sisarusta kohti. Valtuusto velvoitti köyhäinhoitohallituksen poistamaan hätäaputoista ne, jotka eivät välttämättä niitä elatukseensa tarvinneet. Hätäaputyöläisille päätettiin maksaa palkka kahdelta lakkopäivältä. Seuraavassa kokouksessa valtuusto päätti hätäaputoiden uudelleenjärjestämisestä, sillä metsätyöt kunnan metsissä olivat loppuneet ja niistä oli pitänyt siirtää väkeä laiturityömaalle. Hätäaputoihin piti löytää rahoitus. Maanviljelijä E. E. Österby lupasi kunnalle tarkoitukseen 10 000 mk:n lainan 5 % korolla, mikä päätettiin hyväksyä. Laiturityömaalta päätettiin vähentää tarpeettomat työntekijät, mutta jatkaa laiturin rakentamista. Päätökset hätäaputoista päätettiin jättää kuntakokoukselle, mutta äänin 10 – 3 päätettiin jatkaa kuntakokouksen päättämiä maantietöitä. Hätäaputoina rakennettava laituri ja sille johtava tie päätettiin saattaa valmiiksi 1.6.1919 mennessä. Valtuusto päätti muuttaa hätäaputyökomitean nimeksi tie- ja laiturikomitean. Kesäkuussa 1919 laiturihankkeelle vielä myönnettiin lisärahoitusta, joka elokuussa rajoitettiin 10 000 mk:aan.¹²⁴

Sisällissodan loputtua toukokuussa 1918 kunnallislautakunta ehdotti kuntakokoukselle varojen myöntämistä suojeluskuntalaisten perheiden elatukseen.¹²⁵ Kunnallislautakunta myös asetti keskuudestaan arvointilautakunnan arvioimaan punakaartilaisten aiheuttamia vahinkoja. Arvointilautakuntaan kuuluivat kunnallislautakunnan esimies opettaja A. Hakosalo ja talolliset A. Tommila ja J. Tuomikoski. Sosiaalihallituksen kierokirjelmän johdosta kunnanvaltuusto asetti

¹²³ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 23.1.1918, 2 §.

¹²⁴ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 23.1.1918, 4 – 5 §; 25.1.1918, 1 – 2 §; 16.12.1918, 5 §; 21.6.1919, 2 §; 16.8.1919, 15 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirja 8.3.1918, 2 - 5 §.

¹²⁵ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 24.5.1918.

valmisteluvaliokuntansa selvittämään, mitä ehtoja sotaorpojen sijoittaminen yksityiskoteihin edellytti. Syyskuussa 1919 kunnanvaltuusto päätti hakea valtionapua sotaorpojen huoltamista varten.¹²⁶

Marraskuussa 1918 kunnallislautakunnan tiedoksi esitettiin sosiaalihallituksen kiertokirje koskien ammatintarkastajien asettamista. Kunnallislautakunta päätti viedä asian kunnanvaltuuston päätettäväksi.¹²⁷ Kunnallislautakunta päätti julistaa ammattientarkastajan viran haettavaksi ajalle 15.3. – 1.4.1921. Marraskuussa 1921 hakuaikaa jatkettiin kuun loppuun. Kunnallisen ammattientarkastajan virka oli jälleen avoinna 24.11. – 8.12.1924, minkä jälkeen tehtävään valittiin J. Vuori 800 mk:n vuosipalkalla.¹²⁸

¹²⁶ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 31.5.1918; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 16.8.1919, 5 §; 6.9.1919, 6 §.

¹²⁷ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 17.11.1918, 7 §.

¹²⁸ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 12.3.1921, 3 §; 17.11.1921, 6 §; 25.10.1924, 5 §; 12.12.1924, 4 §.

4 Köyhäinhuoltoasioiden käsittely Merikarvian kunnallislautakunnassa, kuntakokouksessa ja kunnanvaltuustossa

4.1 Merikarvian kunnallislautakunnan vastuut ja tehtävät köyhäinhoidossa

Vuoden 1908 loppuun Merikarvian köyhäinhoito perustui piirijakoon. Piirikohtaisten vaivaiskassojen lisäksi kunnassa oli yhteinen vaivaiskassa, josta vastasi kunnallislautakunta toimien näin muiden tehtäviensä ohessa vaivaishoitohallituksena. Kunnallislautakunnan epäkiitollisena tehtävänä oli ratkoa vaivaishoitopiirien keskinäisiä kiistoja, patistella piirejä huolehtimaan velvollisuuksistaan ja piirien kieltäytyessä maksamasta avustuksia päättää niiden mahdollisesta maksamisesta yhteisestä vaivaiskassasta. Merikarvian vaivaishoitopiirien kiistoja koskien vastuuta tietyistä vaivaisista ratkottiin kuvernöörin virastossa ja jopa maan senaatissa, mikä ilmenee muun muassa kunnallislautakunnan pöytäkirjasta 5.5.1907. Kiistaa köyhien avustamisesta oli myös kuntien välillä: toisessa kunnassa kirjoilla olevat pyrittiin ensi sijassa palauttamaan kotikuntaansa, tai jos tämä ei onnistunut, perimään heille maksetut avustukset tai kustannukset köyhäintaloon sijoittamisesta kotikunnalta. Kunnallislautakunta teki myös päätöksiä avustuksista, elätteelle sijoittamisesta ja sijoituksista maksettavista korvauksista sekä köyhien sairaiden lähettämistä lääkäriin tai sairaalahoitoon kunnan kustannuksella, mitä varten heille myönnettiin köyhyystodistus. Työkykyisten henkilöiden sairauskustannusten korvaamiseen kunnallislautakunnan kanta oli useimmiten kielteinen. Lääkäriissäkäynnin tai sairaalahoidon kustannuksista saatettiin maksaa ennakkoon, mutta maksut perittiin maksukykyisiltä jälkikäteen.¹²⁹

Kun vaivaishoitopiireistä luovuttiin vuoden 1909 alusta, merkittävä osa vaivaishoitoa koskevista päätöksistä siirtyi tehtäväksi vaivaishoitohallituksessa, mutta jonkin verran vaivaishoitoa koskevia asioita käsiteltiin edelleen myös kunnallislautakunnassa. Yksittäisten henkilöiden ja perheiden avuntarpeet käsiteltiin yleensä vaivaishoitohallituksessa ja tuotiin vain poikkeustapauksissa kunnallislautakunnan käsittelyyn. Vuoden 1913 joulukuun kokouksessa kunnallislautakunta ilmoitti, että koska vaivaishoitohallitus vaivaishoitoasetuksen mukaisesti valitsee itse rahastonhoitajan vaivaiskassan varoja hoitamaan, kunnallislautakunta ei vastaa vaivaishoitohallituksen varoista eikä niiden käyttämisestä. Vammaisten koulunkäyntiin liittyvät avustusasiat käsiteltiin edelleen kunnallislautakunnassa. Kunnallislautakunta teki myös päätökset kunnan köyhien lähettämistä

¹²⁹ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 5.1.1906, 1 §, 6 - 7 §; 7.1.1906, 1 §; 2.2.1906, 2 - 4 §; 2.3.1906, 1 §, 5 §, 6 §; 11.3.1906, 1 §; 12.4.1906, 1 - 4 §; 27.5.1906, 7 §; 29.6.1906, 2 - 7 §; 3.8.1906, 1 §, 2 §; 5.8.1906, 1 §; 24.8.1906, 4 §, 5 §, 6 §; syyskuu 1906 (päivämäärä puuttuu pöytäkirjasta), 1 §; 5.10.1906, 1 §; 2.11.1906, 3 - 7 §; 14.12.1906, 2 §, 6 §; 18.1.1907, 2 - 6 §, 11 §, 14 §; 1.2.1907, 2 - 4 §; 1.3.1907, 2 - 8 §; 21.3.1907, 2 §; 5.5.1907, 2 §, 4 - 6 §; 7.6.1907, 4 §, 7 §; 5.7.1907, 2 §; 5 - 7 §, 9 §; 2.8.1907, 3 §, 5 §; 6.9.1907, 2 - 3 §; 12.10.1907, 3 §, 5 §; 14.11.1907, 2 - 4 §; 20.12.1907, 2 - 5 §; 10 - 11 §; 12.1.1908, 2 - 3 §; 5 - 6 §, 8 §; 11.2.1908, 2 - 9 §; 20.3.1908, 2 - 3 §, 7 - 8 §, 10 §, 12 - 15 §; 20.4.1908, 2 §, 4 - 10 §; 10.5.1908, 4 - 5 §, 7 §; heinäkuu 1908 (päivämäärä puuttuu), 6 - 8 §; 19.8.1908, 1 - 2 §; 20.9.1908, 1 - 5 §, 7 - 9 §; 11.10.1908, 4 - 6 §; 23.10.1908, 1 - 5 §; 8.11.1908, 1 §; 17.12.1908, 2 - 3 §, 7 §.

kunnan ulkopuolisiin sairaaloihin ja parantoloihin. Vaivaishoitopiirien keskinäiset vastuuriidat loppuivat, mutta vaivaishoitoa tarvitsevien kotikunta-asioita käsiteltiin edelleen kunnallislautakunnassa. Maailmansodan puhjettua 1914 ja köyhäinhoitotilanteen joutuessa sen myötä kriisiin, vieraspaikkakuntalaisten oleskeluun kunnassa suhtauduttiin entistäkin kielteisemmin, ja heidän majoittamisestaan jaeltiin varoituksia uhaten myös voimakkaammilla toimilla.¹³⁰ Kuntien välisissä kiistoissa köyhien sairauskulujen korvaamisesta saatettiin valittaa aina korkeimpaan hallinto-oikeuteen saakka.¹³¹

Vuoden 1910 helmikuun kokouksessaan Merikarvian kunnallislautakunta käsitteli sahatoimintaa harjoittavan toiminimi J. V. Norgårdin ilmoitusta noin kahdenkymmenen alle 18-vuotiaan irtisanomisesta, koska työväensuojelulaki kielsi vuorotyön alle 18-vuotiailta. Kunnallislautakunta päätti pyytää Teollisuushallituksesta, että alle 18-vuotiaat voisivat olla vuorotyössä esittämällä lääkärintodistuksen. Jos nämä nuoret olisivat menettäneet työpaikkansa, he ja heidän vanhempansa olisivat joutuneet vaivaishoidon elätettäväksi.¹³²

Sisällissodan jälkeen Suomessa otettiin käyttöön asevelvollisuuteen perustuva armeija. Kunnanvaltuusto päätti jättää kunnallislautakunnan tehtäväksi sotilasavustusanomusten käsittelyn. Avustuksia myönnettiin asepalveluksessa olevien omaisille, joiden katsottiin olevan riippuvaisia asepalveluksessa olevan elatuksesta, kuten heidän puolisoilleen ja vanhemmilleen. Marraskuussa 1918 asiaa koskeva maaherran kirjelmä esitettiin kunnallislautakunnalle. Kunnallislautakunta päätti samassa kokouksessa myöntää 30 – 125 mk:n avustuksen neljän sotilaan perheille. Jatkossa kunnallislautakunta käsitteli sotilasavustusanomuksia säännöllisesti. Useimmat päätökset olivat myönteisiä, mutta myös sotilasavustuksia myös evättiin. Kielteisen päätöksen saaneet saattoivat myös tehdä valituksen läänin maaherralle, ja päätös voitiin joutua käsittelemään uudelleen.¹³³

¹³⁰ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 8.1.1909, 2 – 3 §; 29.2.1909, 4 – 5 §; 1 2.3.1909, 4 §, 7 §; 26.6.1909, 6 §; 11.9.1909, 9 §; 29.10.1909, 10 §; 15.4.1910, 3 §; 9.9.1910, 9 §; 9.3.1912 4 §; 25.8.1913, 2 §; 19.12.1913, 3 §; 18.12.1914, 8 §; 9.2.1914, 3 §; 22.3.1914, 4 §; 9.2.1916, 2 §; 2.10.1915, 2 §; 5.1.1916, 2 §; 14.1.1918, 5 §; 15.6.1919, 1 §; 27.11.1919, 1 §; 19.10.1920, 2 §; lokakuu 1922 (tarkka päiväys puuttuu), 5 §; 4.4.1925, 8 §; 28.12.1925; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirja 30.9.1909.

¹³¹ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 5.11.1927, 4 §.

¹³² Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 12.2.1910, 1 §.

¹³³ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 17.11.1918, 4 §; 27.11.1919, 3 §; 20.12.1919, 2§; 21.1.1920, 3 §; 9.2.1920, 1 §; 28.2.1920, 1 §; 3.3.1920, 1 §; 24.3.1920, 1 §; 24.3.1920, 1 §; 22.5.1920, 1 §; 10.7.1920, 1 §; 17.8.1920, 1 §; 5.3.1921, 1 §; 12.3.1921, 1 §; 7.1.1922, 1 §; 6.2.1922, 1 §; 20.5.1922, 10 §; 2.7.1922, 1 §; 13.7.1922, 1 §; 29.12.1922, 3 §; 17.2.1923, 1 §; 28.7.1923, 3 §; 13.11.1923, 1 §; 14.2.1924, 1 §; 19.4.1924, 1 §; 24.5.1924, 2 §; 19.6.1924, 2 §; 16.8.1924, 3 §; 25.10.1924, 1 §; 16.1.1925; 10.5.1925, 2 §; 1.8.1925, 4§; 17.11.1925, 4 – 5 §; 12.12.1925, 1 §; 16.1.1926, 2 §; 14.2.1926, 1 §; 3.4.1926, 5 §; 8.5.1926, 1 §; 17.6.1926, 1 §; 4.9.1926, 1 §; 26.10.1926, 1 §; 20.11.1926; 8.1.1927, 1§; 20.1.1927, 3§; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 17.8.1918, 12 §.

Huonoa elämää viettäviä ja huolenpitoa omaisistaan laiminlyöviä kunnan asukkaita kutsuttiin kunnallislautakunnan eteen nuhdeltavaksi tai heille annettiin varoitus. Näin meneteltiin vielä vuonna 1927.¹³⁴

Kunnallislautakunnan jäsenten tehtäviin kuului myös mielisairaiden saattaminen mielisairaalaan ja sieltä takaisin Merikarvialle. Tehtävästä maksettiin matkakustannusten lisäksi toisinaan myös palkkio. Huolimatta mielisairaiden perhehoitovaliokunnan toiminnan aloittamisesta vuoden 1907 alusta lopulliset päätökset mielisairaalaan lähettämistä näytetään edelleen tehdyn kunnallislautakunnassa käytännön jatkuessa vielä vaivashoitohallituksen perustamisen jälkeenkin.¹³⁵ Kunnallislautakunta valitsi mielisairaiden perhehoitovaliokunnan jäsenet. Tapana oli valita valiokunnan jäseneksi kunnanlääkäri.¹³⁶ Vaivaispiireistä luopumisen jälkeen kunnallislautakunta valitsi ehdokkaat vaivashoitohallituksen esimieheksi ja jäseniksi, vaivashoidon tarkastajaksi ja lastenvalvojaksi, holhouslautakunnan esimieheksi ja jäseniksi sekä sairashuoneen johtokuntaan. Lopulliset valinnat teki kuntakokous, joka myös myönsi tai jätti myöntämättä eron lautakunnista¹³⁷ Kunnallislautakunta valitsi keskuudestaan tapauskohtaisesti henkilön tai useamman vastaamaan valitukseen, joita kunnan tai jonkun sen vaivashoitopiirin päätöksistä oli tehty läänin kuvernöörille.¹³⁸

Kunnallislautakunta teki ehdotukset kuntakokoukselle kunnalle kuuluvien viinavoittovarojen käytöstä. Useimmiten kyseiset varat haluttiin käyttää köyhien kansakoululaisten koulutarvikkeisiin tai vaateavustuksiin. Vuoden 1911 viinaverovaroista oli tarkoitus käyttää 50 mk kahvin ostamiseen vaivaistalolle. Vuoden 1912 viinavoittovarot kunnallislautakunta ehdotti käytettäväksi kokonaisuudessaan koulutarvikkeisiin, mutta jos tarkoitukseen saataisiin valtionapua, varat jätettäisiin kunnan kassaan. Vuoden 1914 viinavoittovarot ehdotettiin käytettäväksi kansakoululaisten koulutarvikkeisiin heidän varallisuuteensa katsomatta, mutta joulukuussa 1914 niistä päätettiin käyttää 25 mk kansankirjaston hyväksi, 300 mk sairastuvan talousmenoihin sekä loput köyhien kansakoululaisten vaate- ja tarvikeavustuksiin.¹³⁹

¹³⁴ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat heinäkuu 1908 (päivämäärä puuttui), 2 – 3 §; 5.1.1916, 4 §; 26.3.1927, 5 §; 30.4.1927, 1 §; 28.6.1927, 1 §; 15.10.1927, 1 §; 5.12.1927, 2 – 4 §.

¹³⁵ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 27.5.1906, 5 §; 24.8.1906, 7 §; 1.2.1907, 4 §; 26.5.1907, 2 §; 5.7.1907, 11 §; 10.5.1908, 7 – 8 §; 20.9.1908, 2 §; 8.4.1909, 7 §; 15.5.1909, 2 §; 26.6.1909, 2 §; 8.9.1912, 3 §;

¹³⁶ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja heinäkuu 1908 (päivämäärä puuttuu), 4 §.

¹³⁷ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 17.12.1908, 11 – 13 §; 28.9.1911, 1 §; 9.3.1912, 2 §; 22.3.1914, 3 §; 25.9.1915, 2 §; 2.10.1915, 3 §; 23.9.1916, 4 §; 19.11.1916, 1 §; 22.9.1917, 5 §; 4.9.1926, 7 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 16.9.1910, 11 §; 29.9.1911, 6 §; 17.5.1912, 3 §; 30.9.1912, 7 – 8 §; 15.11.1912, 3 §; 22.2.1913, 2 §; 10.6.1913, 3 §; 10.9.1913, 8 §; 29.12.1913, 4 §; 28.9.1914, 5 – 7 §; 14.11.1914, 2 §, 4 §; 28.11.1914, 2 §; 30.12.1914, 3 – 4 §, 7 §; 31.3.1915, 8 §; 10.4.1915, 5 §; 10.7.1915, 7 §; 28.9.1915, 2 §, 6 §; 2.11.1915, 3 §.

¹³⁸ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 29.9.1907, 1 §; 20.4.1908, 5 §; 8.11.1908, 2 §.

¹³⁹ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat, 18.3.1910; 1.12.1910, 3 §, 5 §; 16.12.1911, 4 §; 16.12.1911, 8 §; 18.12.1912, 6 §; 5.12.1913, 3 §; 18.12.1914, 3 §.

4.2 Merikarvain kuntakokouksen rooli köyhäinhoidossa

Ennen köyhäinhoitopiireistä luopumista ja vaivaishoitohallituksen perustamista vuonna 1909 yksittäisten henkilöiden avustusasioita käsiteltiin kunnallislautakunnan lisäksi myös kuntakokouksessa etenkin, jos avuntarvitsijan vaivaishoitopiiri oli evännyt avun myöntämisen. Avustus saatettiin evätä, päättää maksaa kunnan yhteisestä vaivauskassasta tai velvoittaa kyseinen vaivaishiipi huolehtimaan avustuksesta. Piirijaosta luopumisen jälkeenkin kuntakokous käsitteli yksittäisten henkilöiden avuntarpeita vaivaishoitohallituksen aloitteesta tai sen päätöksestä tehtyjen valitusten perusteella. Kuntakokous teki myös päätöksiä pahantapaisten lasten lähettämisestä kasvatustiloihin ja vammaisten pääsystä heille tarkoitettuihin kouluihin. Kun piirijaosta oli luovuttu ja vaivaishoitohallitus asetettu, kuntakokous jätti päätösten toteuttamisen vaivaishoitohallitukselle. Se saattoi myös siirtää päätösvallan kunnallislautakunnalle.¹⁴⁰

Kuntakokous otti kantaa vaivaishoitohallituksen päätöksiin. Toukokuussa 1909 se totesi, että aikaisempi käytäntö tarjota ilmaiset lääkkeet myös muille kuin vaivaisapua saaville köyhille oli johtanut korkeisiin kustannuksiin ja väärinkäytöksiin. Kokous päätti, että vaivaishoitohallitus sai jatkossa määrätä ilmaiset lääkkeet vain vaivaisapua saaville. Heinäkuussa 1911 kuntakokous valitsi selvityksen antajat kunnan vaivaishoitohallituksen tekemään valitukseen koskien päätöstä, jolla kunta oli vaatinut vaivaishoitohallitusta korvaamaan vaivaistalon vilttien ostosta aiheutuneet tappiot. Kuvernööri siirsi asian sovinto-oikeuden käsiteltäväksi ja kuntakokous päätti viedä sitä eteenpäin. Asia ei ilmeisesti edennyt sovinto-oikeuteen, koska kuntakokous päätti, että vaivaishoitohallituksen tuli korvata vilteistä yhdeksän markkaa.¹⁴¹

Kuntakokous myös valitsi jäseniä kunnan lautakuntiin ja henkilöitä luottamustoimiin ja päätti heidän palkkioistaan sekä päätti eronpyyntöjen hyväksymisestä ja luottamushenkilöiden erottamisesta. Näitä päätöksiä tehtiin kuntakokouksessa erityisesti vuosina 1917 ja 1918.¹⁴²

Kuntakokous teki lopulliset päätökset valtion kunnalle jakamien viinavoittovarojen käytöstä. Tavallisesti ainakin osa näitä varoista päätettiin käyttää köyhien koululaisten koulutarvikkeisiin ja vaateavustuksiin. Vuoden 1908 joulukuussa kuntakokous päätti käyttää viinavoittovaroista 100 mk säästöpankin perustamiseen ja loput köyhien kansakoululaisten vaateavustuksiin. Elokuussa 1909

¹⁴⁰ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 29.12.1905 ja 8.1.1906, 6§; 9.2.1906, 7 – 8 §; 24.9.1906, 6 §; 2.2.1907, 3 §; 29.5.1907, 5 §; 24.4.1908, 6 §; 15.5.1908, 3 §; 1.6.1908, 2 §; 29.3.1909, 4 – 6 §; 3.8.1909, 6 §; 30.9.1909, 9 §; 26.4.1910, 3 §; 2.8.1910, 3 §; 5.8.1910, 4 §; 20.8.1910, 3 §; 3.7.1911, 4 §, 6§; 3.8.1911, 3 – 4 §; 28.11.1911, 4§; 16.12.1911, 3 §; 13.8.1912, 3 §; 22.8.1913, 5 §; 10.9.1913, 14 §; 10.7.1915, 8 §; 11.8.1917, 6 §.

¹⁴¹ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirja 5.5.1909, 11; 4.12.1909, 2 §; 3.7.1911, 8§; 23.10.1911, 9 §; 28.11.1911, 11 §; 22.12.1917, 6 §.

¹⁴² Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 28.9.1917, 5 - 6 §; 30.10.1917, 4 – 5 §; 22.12.1917, 4 §; 23.4.1918, 4 §, 6 – 10 §; 10.7.1918, 2 §; 10.8.1918, 4 – 7 §; 5.10.1918, 2 § 8 §; 31.10.1918, 2 §; Satakunta 24.9.1907, no.109 s. 3.

kuntakokous päätti ilmaista koulutarvikkeiden hankkimisesta kaikille kansakoululaisille, myös Haminaholman yksityisen kansakoulun oppilaille. Koulutarvikkeisiin myönnetyt varat määrättiin palautettavaksi kunnan kassaan, jos koulutarvikkeiden ostoon saataisiin valtionapua. Tammikuussa 1911 kuntakokous päätti käyttää viinavoittovaroista 75 mk Riispyyn paloruiskurahastoon. Joulukuussa 1911 kuntakokous päätti käyttää viinavoittovarot köyhien kansakoululaisten oppikirjoihin ja koulutarpeisiin paitsi 50 mk sumutorven hankkimiseen Stakin saaren valolaitteelle.¹⁴³

Syyskuussa 1909 kuntakokous edellytti, että Merikarvian sataman rauhattomuuteen ja paheelliseen elämään tuli puuttua. Päättiin pyytää kuvernööriltä kuntaan yhtä poliisia lisää ja määrätä kunnallislautakunta selvittämään putkan perustamista sataman läheisyyteen. Kuntakokous päätti kehottaa kaikkia työnantajia ja liikkeenharjoittajia vaatimaan työhön pyrkiviltä lainmukaiset passit ja työtodistukset.¹⁴⁴

Kunnan tilinpäätös ja tilintarkastajien kertomus esitettiin kuntakokoukselle, joka päätti tilien hyväksymisestä. Vuoden 1910 vaivauskassan tileissä tilintarkastajat olivat havainneet useita virheellisiä kirjauksia. Kuntakokous päätti, että ne on oikaistava seuraavassa tilissä. Se myös päätti, että jatkossa vaivaistalon johtajattaren oli tehtävä tili kaikista vaivaistalolle tekemistään ostoksista ja hänen käytettäväkseen annetuista rahavaroista.¹⁴⁵

4.3 Merikarvian kunnanvaltuuston tehtävät köyhäinhoitoa koskien

Myös vuoden 1912 alusta perustettu kunnanvaltuusto käsitteli yksittäisten ihmisten köyhäinhoitoa kuten valituksia ja saattoi velvoittaa vaivaishoitohallituksen toimimaan asioissa. Erityisesti kasvatustilaisuuksien ja vammaisten koulunkäyntiavustukset tuotiin valtuuston päätettäväksi. Valtuustolle esitettiin syyskuussa 1924 kiertokirje koskien työlaitoksen perustamista Turun ja Porin läänin. Valtuusto päätti yksimielisesti, että Merikarvia liittyy hankkeeseen. Lokakuussa valtuustolle esitettiin hanketta valmistelevalle Tampereella pidetyn kokouksen pöytäkirja. Valtuusto päätti ilmoittaa Merikarvian osallistumisesta pikaisesti.¹⁴⁶

¹⁴³ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 31.12.1906, 6 §; 29.4.1907; 18.12.1908, 3 §; 14.6.1909, 7§; 3.8.1909, 7 §; 23.8.1909, 4 §; 20.5.1910, 2 §; 31.1.1911, 5 §; 30.12.1911, 6 §.

¹⁴⁴ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirja 13.9.1909, 2 §.

¹⁴⁵ Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirjat 30.4.1906, 3 §; 28.4.1911, 1 §; 21.7.1922, 9 §.

¹⁴⁶ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 10.5.1912, 4 §; 27.12.1912, 4 §; 3.3.1914, 3 §; 14.10.1914, 9 §; 28.12.1914, 12 §; 8.6.1915, 5 §; 13.7.1915, 5 §; 18.9.1915, 6 §; 11.12.1915, 9 §; 29.12.1915, 4 §; 22.5.1916, 4 - 5 §; 20.9.1916, 7 §, 10 §; 8.11.1916, 9 §; 31.1.1917, 12 §; 30.4.1917, 5 §; 16.6.1917, 5 §; 27.12.1918, 4 §; 24.3.1919, 5 §; 21.6.1919, 17 §; 16.8.1919, 20 §; 29.9.1919, 9 §; 2.12.1919, 10 – 11 §; 28.8.1920, 16 – 17 §; 23.9.1920, 24 §, 26 §; 18.1.1921, 12 §; 11.3.1922, 14 §; 10.2.1923, 9 §; 11.8.1923, 7 §; 9.6.1923, 6 §; 11.8.1923, 7 §; 1.3.1924, 3 §; 21.6.1924, 22 §; 27.9.1924, 12 §, 14 §; 11.10.1924, 4 §; 14.11.1924, 8 §; 14.11.1924, 11 §; 27.2.1926, 15 §; 8.4.1926, 6 §; 30.6.1926, 8 §; 18.9.1926, 10 §; 19.3.1927, 2 §; Satakunnan Kansa 20.3.1927, no. 66 s. 5.

Kunnanvaltuuston perustamisen jälkeen valtuusto päätti kunnan saamien viinavoittovarojen käytöstä. Joulukuussa 1912 se päätti käyttää kyseiset varat kokonaan köyhien kansakoululaisten kouluavustuksiin. Samoin joulukuussa 1913 viinavoittovarat päätettiin käyttää varattomien ja vähävaraisten koululaisten oppikirjoihin ja koulutarpeisiin. Vuoden 1914 viinavoittovaroista, yhteensä 5854 mk 49 p, 3000 mk päätettiin käyttää Lammelan kansakoulun rakennukseen, 2000 mk Tuorilan kansakoulun rakennukseen, 600 mk kunnan sairastuvan hyväksi ja loput diakonissakassaan. Päätöstä muutettiin huhtikuun 3. päivän kokouksessa siten, että 3254 mk 49 p käytetään Lammelan koulun rakentamiseen. Rovasti Wegelius ehdotti 254 mk:n käyttämistä diakoniaan. Asiaa päätettiin käsitellä seuraavassa kokouksessa, jossa diakonissakassalle myönnettiin 250 mk. Vuoden 1915 viinavoittovaroista valtuusto päätti käyttää 25 mk kansankirjaston perustamiseen, 50 mk kalastajain valolaitteen korjaamiseen ja loput varattomien koulutarpeisiin. Vuoden 1916 viinavoittovarat päätettiin käyttää köyhien kansakoululaisten koulutarvikkeisiin. Vuoden 1917 viinavoittovarat päätettiin jakaa kunnan kansakouluille oppilasmäärien suhteessa, ja maaliskuussa 1917 ne päätettiin käyttää köyhien oppilaiden koulutarvikkeisiin. Kunnan varoja käytettiin köyhien koululaisten vaateavustuksiin myös kieltolain (1919 – 1932) aikana, kun viinavoittovaroja ei enää saatu. Opettaja Ines Tommilan ehdotuksesta koskien rahaston perustamista köyhien lasten vaateavustuksia varten, valtuusto päätti ottaa asian huomioon vuoden 1923 talousarvion yhteydessä.¹⁴⁷

Kunnanvaltuusto valitsi henkilöt luottamustoimiin kuten jäsenet lautakuntiin, valiokuntiin ja hallituksiin ja päätti niiden jäsenten palkkioista. Valtuusto käsiteli lautakuntien jäsenyyksistä kuvernöörille ja Suomen itsenäistyttyä maaherralle tehtyjä valituksia ja valitsi henkilöt asioista antamaan selvitystä. Joulukuussa 1913 valtuusto totesi, että se ei voi käsitellä maanviljelijä Arvid Tommilan eronpyyntöä vaivaishoitohallituksen jäsenyydestä, koska asia kuului kuntakokoukselle. Toukokuussa 1915 valtuusto päätti lopettaa terveyslautakunnan ja siirtää sen tehtävät kunnallislautakunnalle. Helmikuussa 1923 kunnanvaltuusto päätti, että köyhäinhoitolautakunnan puheenjohtajat ja jäsenet valitaan jatkossa kolmeksi vuodeksi. Lautakunnan puheenjohtajan palkkioksi päätettiin 2500 mk vuodessa ja jäsenten palkkioiksi sama kuin valtuuston jäsenten. Köyhäinhoitolautakunnan uudeksi puheenjohtajaksi valittu urkuri Heikki Vaihinainen oli valittanut maaherralle vaatien vuosipalkkionsa korottamista 5000 mk:aan. Muuten hän eroaisi puheenjohtajuudesta. Valtuusto päätti nostaa vuosipalkkion 3000 mk:aan. Jos Vaihinainen ei tähän tyytyisi, valtuusto pyysi lupaa valita uuden köyhäinhoitolautakunnan puheenjohtajan. Valtuusto ei

¹⁴⁷ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 27.12.1912, 11 §; 8.12.1913, 1 §; 3.3.1914, 1 §; 3.4.1914, 1 – 2 §; 28.4.1914, 4 §; 28.12.1914, 4 §; 11.12.1915, 7 §; 31.1.1917, 13 §; 24.3.1917, 5 §; 16.12.1920, 18 §; 14.10.1922, 6 §; 30.12.1922, 2 §; Satakunnan Sanomat 29.12.1912, no. 150 s. 3.

myöntänyt Vaihiselle eroa ja maaherra hylkäsi hänen valituksensa. Lastenvalvojan tehtävästä Vaihininen vaati 1000 mk vuodessa valtuuston päättämän 500 mk:n sijasta. Vaihiselle myönnettiin syyskuussa 1923 ero lastenvalvojan tehtävästä ja tilalle valittiin rouva Ines Tommila 500 mk:n vuosipalkkiolla. Rouva Tommila pyysi eroa tehtävästä jo ennen kautensa alkua, jolloin Vaihista pyydettiin jatkamaan tehtävässä, kunnes uusi henkilö on saatu valittua. Holhouslautakunnan ehdotuksesta lastenvalvojaksi valittiin konstaapeli Frans Alastupila. Valittaessa köyhäinhoitolautakuntaan kahta jäsentä erovuoroisten tilalle marraskuussa 1927 yhteisymmärrykseen pääseminen venyi toiseen asiaa käsittelevään kokoukseen, jossa ensimmäisessä kokouksessa tehty valinta peruttiin ja pitkän pohdinnan jälkeen jäseneksi päätettiin valita nainen. Valintaa on kuvattu värikkäästi Satakunnan Kansan Maalaiskirjeessä, jollaisia lehdessä julkaistiin Satakunnan kuntien kunnalliselämästä kirjoittajaa ilmoittamatta. Naisen nimeä ei lehtikirjoituksessa mainita. Kunnanvaltuuston pöytäkirjan mukaan köyhäinhoitolautakunnan jäseneksi vuosiksi 1928 – 1930 valittiin rouva Hanna Alho.¹⁴⁸

4.4 Merikarvian köyhäinhoito talousarvioiden valossa

Kunnallislautakunnan joulukuun kokouksissa laadittiin kunnan tulo- ja menoarvio seuraavalle vuodelle. Budjetin hyväksyi kuntakokous, vuoden 1913 talousarviosta alkaen vuonna 1912 toimintansa aloittanut kunnanvaltuusto. Kunnanvaltuusto hyväksyi tilinpäätökset tilintarkastuskertomuksen perusteella vuoden 1911 tilinpäätöksestä alkaen. Menoarvioon sisältyi kustannusarvio kunnan yhteisen vaivauskassan, myöhemmin kunnan köyhäinhoitohallituksen menoista. Vaivaishoidon kustannukset katettiin pääosin vaivaismaksuilla tai –veroilla, jotka kerättiin kunnan maksukykyisiltä asukkailta. Kunnallislautakunta kävi läpi veroluettelot ja poisti niistä köyhät, jotka samalla menettivät kunnallisen äänioikeutensa, jos heillä sellainen oli ollut.

Olen jakanut tarkastelujakson 1907 – 1927 kolmeen osaan, joista ensimmäinen kattaa vuodet 1907 – 1914, toinen vuodet 1915 – 1920 ja kolmas 1921 – 1922. Keskimäinen jakso kattaa pääosin ensimmäisen maailmansodan vuodet sekä sisällissodan ja sen jälkiselvittelyt. Taulukossa 1 esitän ensimmäisen jakson vuosittaiset köyhäinhoidon menoarviot. Jaottelu on pääosin sellainen kuin se budjeteissa on esitetty.

¹⁴⁸ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 27.12.1912, 9 §; 30.9.1913, 7 §, 9 §; 8.12.1913, 3 §, 13 §; 14.10.1914, 4 – 8 §; 3.5.1915, 4 §; 18.9.1915, 1 §; 20.9.1916, 1 §; 24.9.1917, 10 §; 28.1.1919, 8 – 10 §; 24.2.1919, 7 §, 12 §, 14 §; 29.9.1919, 2 §; 23.9.1920, 7 §, 11 §; 18.1.1921, 7 §; 28.5.1921, 12 §; 24.9.1921, 6 §; 22.10.1921, 8 §; 16.6.1922, 1 §; 22.9.1922, 7 §; 14.10.1922, 9 §; 10.2.1923, 7 – 8 §; 24.2.1923, 7 – 9 §; 29.3.1923, 2 §; 5.5.1923, 12 §; 9.6.1923, 8 §; 29.9.1923, 2 §, 5 §; 17.12.1923, 15 §; 29.12.1923, 17 – 18 §; 1.3.1924, 7 §; 27.9.1924, 1 §; 22.9.1925, 2 §, 4 §; 18.9.1926, 11 §; 19.2.1927, 2 §; 14.5.1927, 13 §; 24.9.1927, 2 §, 14 §; 29.10.1927, 6 §; Satakunnan Kansa 30.1.1919, no. 27 s. 3; Satakunnan Kansa 2.10.1920, no. 226 s. 3; Satakunnan Kansa 24.9.1925, no. 218 s. 4; Satakunnan Kansa 11.11.1927, no. 261 s. 8.

Taulukko 1. Merikarvian köyhäinhoidon budjetoidut menot 1907 - 1914

	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914
	mk	mk	mk	mk	mk	mk	mk	mk
Mielisairaiden hoito	1500	3000	3300	3000	3000	3000	3000	3000
VaivaSpiirien rasiustun tasaus	900	1300						
Varattomien lääkkeet	1000	1000	1000	1200	1000	1000	800	800
Varattomien sairaalamaklut ja lääkäriinpalKKiot	380	350	400		500	1700	1700	1600
Kunnan yhteiset vaivaShoitolaiset	225	500						
Perhehoitovaliokunnan palKKiot		30						
VaivaSkassan velka		500	500					
VaivaShoitohallituksen esimiehen ja jäsenten palKKiot			500	600	500	800	800	800
VaivaShoidon menot			15000					
Alaikäisten elatus ja vanhusten avustukset				10000				
VaivaShoitolaisten avustukset, alaikäisten hoito						8000	8000	8000
Satunnaiset avustukset								500
Yleisen vaivaShoidon satunnaiset menot				1500	1500	500	500	
Vaivaistalon kunnostus ja kunnossapito			1000		500	300	300	400
Riihen rakentaminen						300		
Uudemman päärakennuksen vuoraus							1000	
Vaivaistalon palvelusväen palKkaaminen			500					
Varattomien hoitotarvikkeet lääkäriille			200					
Vaivaistalossa asuvien avustukset ja alaikäisten hoito					4300			
Vaivaistalon vuodevaatteet				450	150	200	200	200
Hoidettavien ja henkilöKunnan ruoka ja eläinten rehu				6000	5500	5000	5000	5000
Vaivaistalon kalustus ja sen kunnossapito				680	200	150	150	150
Johtajan huonekalut				200				
Vaivaistalon isännöitsijän palKka					50			
Vaivaistalon johtajattaren palKka					450	400	450	450
Työväen palKat ja ajopalKKiot				200	400	400	400	400
Kahvi ja tupakka				100	100	200	200	200
Vaivaistalon satunnaiset menot				1500	500	500	500	500
Vaivaistalon lainan kuoletukset				2000				
Lainojen korot				1000				
VaivaShoidon budjetoidut menot yhteensä	4005	6680	22400	28430	18650	22450	23000	22000

Vuosien 1907 ja 1908 menoarviot kattavat vain kunnan yhteisen vaivaSkassan osuuden Merikarvian köyhäinhuoitomenoista. Osan kokonaismenoista maksoivat köyhäinhuitoiirit, joilla oli omat taloutensa. Vuodesta 1909 tämän jakson loppuun menoarviot pysyivät melko samansuuruisina paitsi vuonna 1910, jolloin menoarvioon sisältyi vaivaistalon hankintaa varten otettujen lainojen korkoja ja kuoletuksia sekä vaivaistalon kaluston hankintamenoja.

Vuosien 1907 ja 1908 menoarvioissa merkittävimmät kohteet olivat mielisairaiden hoito (1907 1500 mk, 1908 3000 mk), varattomien lääkekustannukset ja sairaalamaklut (1907 1380 mk, 1908 1350

mk) sekä tasaus- ja muut maksut vaivaishoitopiireille (1907 900 mk, 1908 1300 mk). Mielisairaiden hoidossa siirryttiin vuoden 1908 alusta valvottuun perhehoitoon, jossa perhehoitovaliokunta teki sijoitusperheiden kanssa kirjalliset sopimukset. Tulo- ja menoarvion tulopuolella vuonna 1908 oli vaivaisten osuus perunkirjoitusmaksuista, 150 mk.¹⁴⁹

Vuoden 1909 vaivaishoidon tulo- ja menoarviosta näkyy vaivaishoitopiireistä luopuminen ja vaivaistalon käyttöönottoon varautuminen. Vaivaistalon kuntoon laittamiseen varattiin 1000 mk ja palvelusväen palkkaamiseen vaivaistalolle 500 mk. Vaivaishoitohallituksen esimiehelle ja jäsenille alettiin maksaa palkkioita. Vaivaishoidon menoihin, so. avustuksiin ja elätekorvauksiin varattiin 15 000 mk. Tulopuolella olivat vain tulot perunkirjataksoista 200 mk.¹⁵⁰

Vuoden 1910 budjetissa tulopuolelle kirjattiin 300 mk perunkirjoitustuloja. Vaivaistalon, jonka toiminta alkoi vuoden alusta, menoihin varattiin 9130 mk, josta osa kohdistui vaivaistalon toiminnan käynnistämiseen. Tästä merkittävin menoerä oli johtajattaren ja vaivaistalon asukkien ruoka, johon varattiin 6000 mk. Johtajattaren palkkaa ei mainita vuoden 1910 budjetissa, mutta työväen palkkoihin varattiin 200 mk. Vaivaistalon ulkopuoliseen köyhäinhoitoon varattiin 13 000 mk. Vaivaistalon lainan kuoletuksiin varattiin 2000 mk ja lainan korkoihin 1000 mk.¹⁵¹

Vuoden 1911 menoarviossa varattiin vaivaistalossa asuvien vakituisiin ja tilapäisiin avustuksiin sekä alaikäisten hoitopalkkioihin elätehoidossa 4300 mk. Tarkoituksena lieenee ollut, että kaikki muut avuntarvitsijat paitsi alaikäiset hoidettaisiin vaivaistalossa. Vaivaistalon palkkamenot koostuivat isännöitsijän palkkiosta (50 mk), vaivaistalon johtajattaren palkasta (450 mk) ja työväen palkoista (400 mk). Kunnallislautakunta ehdotti vaivaistalosta vielä jäljellä olevan hinnan 8000 mk maksamista säästövaroista.¹⁵²

Merikarvian kunnanvaltuusto käsitteli kunnan tilintarkastajien kertomusta vuodelta 1911 toukokuussa 1912. Tilintarkastajat olivat ehdottaneet, että jatkossa köyhäinhoitohallituksen tileissä eriteltäisiin kunkin köyhäinapua saavan kulut sekä virkailijoille maksetut summat. Köyhäintalon hankinnat tulisi jatkossa tehdä tarjousten perusteella. Valtuusto päätti, että mielisairaiden perhehoitovaliokunnan laskut hyväksyttäisiin jatkossa vain tositteita vastaan. Valtuusto myönsi köyhäinhoitohallitukselle oikeuden hankkia köyhäintalolle tarpeita tarjousten perusteella.¹⁵³

¹⁴⁹ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 14.12.1906, 9 §; 5.5.1907, 3 §; 20.12.1907, 14 §; 26.7.1914, 2 §;

¹⁵⁰ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 17.12.1908, 10 §.

¹⁵¹ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 21.12.1909, 1 §.

¹⁵² Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 1.12.1910, 6 §, 9 §.

¹⁵³ Merikarvian kunnanhallituksen pöytäkirja 10.5.1912, 1 §.

Vaivaiskassan vuoden 1912 menoarviossa vaivaistalon johtajattaren ja asukkaiden ruokaan sekä heiniin varattiin 500 mk vähemmän kuin edellisenä vuonna (5000 mk). Työväen palkkoihin ja ajopalkkioihin varattu summa (400 mk) pysyi ennallaan, johtajattaren palkkaan varattiin vain 400 mk, kun se edellisenä vuonna oli 450 mk. Vaivaishoitohallituksen esimiehelle maksettiin luottamustoimestaan 400 mk ja jäsenille yhteensä 400 mk.¹⁵⁴

Merikarvian kunnanvaltuusto käsitteli vuoden 1912 tilintarkastuskertomusta toukokuussa 1913. Tilintarkastajien havaitsemat virheet valtuusto edellytti korjattavaksi seuraavissa tileissä. Tilintarkastajien ehdotuksesta valtuusto antoi vaivaishoitohallituksen tehtäväksi periä kunnan maksamat sairaalamaksut takaisin maksukykyisiltä.¹⁵⁵

Vaivaiskassan vuoden 1913 menoarviossa vaivaistalon toimintamenot pidettiin edellisen vuoden tasolla paitsi johtajattaren palkka, joka korotettiin takaisin 450 mk:aan. Vaivaistalon uudemman päärakennuksen vuoraukseen varattiin 1000 mk. Kunnanvaltuusto hyväksyi vaivaiskassan tulo- ja menoarvion vuodelle 1913 ehdotetussa muodossa.¹⁵⁶

Kunnanvaltuusto käsitteli vuoden 1913 tilintarkastuskertomusta huhtikuussa 1914. Sairashuoneen tilien osalta tilintarkastajat ehdottivat, että kunnan köyhien ja itsemaksavien potilaiden maksut olisi kirjattava erikseen. Valtuusto päätti, että virheet vaivaiskassan tileissä on oikaistava seuraavan vuoden tileissä. Sairastuvan tilejä varten oli hankittava suurempi tilikirja ja eroteltava tilit tilintarkastajien ehdotuksen mukaisesti.¹⁵⁷

Vuoden 1914 menoarviossa vaivaishoidon menot arvioitiin lähes samoiksi kuin edellisenä vuotena. Köyhien lääkkeisin tarkoitettua summaa oli korotettu 500 mk:sta 800 mk:aan. Valtuusto hyväksyi tulo- ja menoarvion sellaisenaan.¹⁵⁸

Tilintarkastuskertomuksessa vuodelta 1914 kunnan tilintarkastajat totesivat, että vaivaiskassan tilit olivat epäselvät eivätkä kassakirja, kantokirja ja tilinpitäjän oma kirjanpito vastanneet toisiaan. Tilintarkastajat ehdottivat, että kantokirja tuli tarkistaa ja tilit tehtävä uudestaan. Tileistä puuttui myös Gustafssonin lahjarahastosta otettu 5000 mk:n ja makasiinirahastosta otettu 4500 mk:n laina. Valtuusto määräsi tilit tehtäväksi tilit uudelleen. Tilintarkastajille päätettiin maksaa kullekin 10 mk:n

¹⁵⁴ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 16.12.1911, 10 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirja 30.12.1911, 2 §.

¹⁵⁵ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 2.5.1913, 1 §.

¹⁵⁶ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja, 18.12.1912, 5 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 27.12.1912, 8 §.

¹⁵⁷ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 28.4.1914, 3§; Suomen Sosialidemokraatti 4.4.1914, no. 38 s. 2;

Satakunnan Sanomat 3.6.1914, no. 62 s. 4.

¹⁵⁸ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat, 5.12, 1913, 2 §; Merikarvian valtuuston pöytäkirja 8.12.1913, 1 §.

lisäpalkkio. Vaivaishoitohallituksen edellisen esimiehen F. N. Santavuoren ja hänen seuraajansa maanviljelijä J. Viertolan tuli maksaa kunnalle takaisin mahdollisesti liikaa perimänsä palkkiot. Kunnanvaltuusto valtuutti poliisi K. Murron perimään vaivaistalon johtajattarelta tämän opintomatkan aikaiset palkat ja matkakulut. Tilintarkastajat totesivat, että sairashuoneen tileistä puuttuu useita suorituksia, jotka vaivaiskassa oli maksanut sairashuoneelle. Sairashuoneen palvelijattaren palkaksi oli vahvistettu 15 mk kuukaudessa, mutta sairashuoneen johtajatar oli jatkuvasti maksanut omalle tililleen 25 mk kuukaudessa. Valtuusto antoi sairashuoneen tileistä tehtyjen muistutusten raueta, mutta edellytti, että jatkossa kaikki sairashuoneen saamat suoritukset kirjataan tileihin.¹⁵⁹

Tilintarkastajien lausunto uudelleen laadituista vuoden 1914 vaivaiskassan ja makasiinivarastojen tileistä esitettiin kunnanvaltuustolle syyskuussa 1915. Tilintarkastajat olivat havainneet tileissä edelleen vähämerkityksellisiä virheitä mutta ehdottivat kuitenkin tilien hyväksymistä. Valtuusto päätti, että jos vaivaishoitohallitus oli määrännyt silloisen vaivaistalon johtajattaren opintomatkalle täydellä palkalla, palkan takaisinperintää ei tehdä. Jos johtajatar oli nostonut itselleen myös palvelijattaren palkan, se tuli periä takaisin. Osa virheistä tuli oikaista seuraavissa tileissä. Vaivaishoitohallitukselle myönnettiin tili- ja vastuuvapaus huomautukset huomioon ottaen.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 3.5.1915, 1 §.

¹⁶⁰ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 18.9.1915, 3 §.

Taulukko 2. Merikarvian köyhäinhoidon budjetoidut menot 1915 - 1920

	1915	1916	1917	1918	1919	1920
	mk	mk	mk	mk	mk	mk
Vaivaistalon ruoka	5000	6000	7000	10000	33000	40000
Vaivaistalon vuode- ym. vaatteet	200	600	2000	3000	3000	6000
Vaivaistalon lääkkeet ja lääkärinpalkkiot			100	500	800	800
Vaivaistalon kaluston kunnossapito	150	100	400	500		
Uuden kaluston hankkiminen vaivaistalolle			1200	1000		
Työväen palkat ja ajopalkkiot	400					
Vaivaistalon rakennusten kunnossapito	400	400	500	2000	3000	
Vaivaistalon satunnaiset menot	500	500	1000	1000	7000	6000
Vaivaistalon johtajattaren palkka (+palvelijatar 1919-20)	450	450	550	600	1500	2500
Hevosen ja työkalujen ajo- ja peltokulut		1800				
Työnjohtajien ja palvelijoiden palkat ym.		800	2000	5000		
Lastenkodin ruoka				8000	20000	25000
Lastenkodin vaatteet				2000	3000	6000
Lastenkodin lääkkeet ja lääkärinpalkkiot				1000	1000	800
Lastenkodin johtajattaren palkka (+palvelija 1919 - 20)				600	2000	4800
Lastenkodin palvelijan palkka				300		
Lastenkodin sekalaiset menot				1000	3000	3000
Mielisairaiden ruokamenot					6500	
Mielisairaiden vaatteet					500	
Mielisairaanhoidajan palkka					1800	1920
Elätehoito ja avustukset	8500	11000	15000	23000	45000	40000
Tilapäiset avustukset		3000	3000	3000	8000	5000
Varattomien lääkkeet ja lääkärinpalkkiot	800	800	300	1000		
Vaivaishoitohallituksen palkkiot	800	600	800	1000	2000	2500
Varattomien sairaalamaksut ja lääkärinpalkkiot	1600	2500	3900		4000	4000
Vaivaishoidon satunnaiset menot	1000		1000	1000	4000	5000
Velka vuodelta edelliseltä vuodelta		5000	3500			
Velkojen korot (+kuoletukset 1919)		4700	3932,5	6000	19500	
Velka viljan ostosta						6000
Mielisairaiden hoito kunnan ulkopuolella	3000	4700	5440	9877,5	7950	3000
Vaivaishoidon budjetoidut menot yhteensä	22800	42950	51623	81378	176550	162320

Myös vuoden 1915 talousarviossa köyhäinhoidon menot arvioitiin edellisen vuoden suuruisiksi. Valtuusto hyväksyi kunnallislautakunnan laatiman tulo- ja menoarvioehdotuksen 28.12.1914. Sairashuoneelle ehdotettua 300 mk:aa viinavoittovaroista ei hyväksytty, vaan valtuusto edellytti sairastuvan menojen supistamista. Vuoden 1915 tilintarkastajat muistuttivat vaivaishoitohallituksen osalta, että vaivaishoidon tulot on merkittävä esimiehenkirjaan, kuitit vaivaisprosenttien maksuista on toimitettava kunnan rahastonhoitajalle ja esimiehen on huolehdittava, että kunnanvaivaiset eivät ole sairaanhoidon suhteen edullisemmassa asemassa kuin itsemaksavat köyhät. Kuntakokous päätti,

että kunnan hätäapurahaston varojen käyttämisestä on tehtävä tili ja jättää se tarkastettavaksi kunnan tilintarkastajille, joiden tulee antaa siitä lausunto kuntakokoukselle tai kunnanvaltuustolle.¹⁶¹

Kun köyhäinhoitoon tarvittavat varat olivat useita vuosia pysyneet melko vakiona, kasvoi tarvittava markkamäärä sekä inflaation että lisääntyneen avuntarpeen seurauksena. Vaivaiskassa oli velkaantunut jo vuoden 1915 aikana. Vuoden 1916 menoarvio kasvoi 88 %, edellisen vuoden velkaa ja velkojen korkoja huomioon ottamatta 46 %. Valtuusto alensi elätehoitoon ja kotiapuun varattua summaa 13 000 mk:sta 11 000 mk:aan ja sairashuonemaksuihin varattua summaa 3000 mk:sta 2500 mk:aan. Vaivaishoidon rakennustilille varatiin uuden vaivaistalon rakentamista varten 66 800 mk. Valtuusto päätti ehdottaa kuntakokoukselle 70 000 mk:n lainan ottamista vaivaistaloa varten ostetun Erkkilän talon kauppahintaa ja talousmenoja sekä vaivaiskassan menoja varten. Sairashuoneen menoihin hyväksyttiin 450 mk:n lisäys aikaisemmin myönnetyn 500 mk:n lisäksi. Sairastuvan määräraha loppui kesken, ja valtuusto myönsi tarkoitukseen lisämäärärajan marraskuussa 1916. Samalla valtuusto päätti ehdottaa kuntakokoukselle 6000 mk:n lainan ottamista köyhäinhoidon tarpeisiin. Vuoden 1916 lopulla kunnallislautakunta ehdotti köyhäinhoidon paisuneita menoja katettavaksi pieneltä osin hakkaamalla ja myymällä puuta kunnan metsistä. Osa hakattavasta puumäärästä oli tarkoitus käyttää köyhäintalon ja sairastuvan lämmitykseen.¹⁶²

Köyhäinhoitoon talousarviossa varattu summa kasvoi vuonna 1917 edellisvuodesta nimellisarvoltaan 20 %. Budjetoidusta summasta varattiin 3500 mk vuoden 1916 vajauksen kattamiseen. Köyhäintalon ruokaan varattu summa kasvoi edellisvuodesta 17 % ja köyhäintalon palkkoihin varattu 104 %. Vakinaisiin ja tilapäisiin kotiavustuksiin varattu nimellissumma kasvoi 29 %. Velkojen korkoihin oli budjetoitu 3932,50 mk. Kunnan tiloilta arvioitiin saatavan maataloustuloja 4755 mk, loppu köyhäinhoidon menoista tuli katettavaksi verotuksella. Valtuusto päätti korottaa köyhäinhoitohallituksen esimiehen palkkion 300 mk:aan pitäen jäsenten palkkiot ja köyhäintalon johtajattaren palkan ennallaan. Lääkäripalkkioihin ja lääkkeisiin ehdotuksessa varattu 300 mk korotettiin 600 mk:aan. Sairaalan johtokunnan ehdotus päivämaksun korottamiseksi 25 p:llä hyväksyttiin. Sairaalamaksuja jouduttiin korottamaan uudestaan syyskuussa 1917. Rovasti Wegelius ehdotti *Köyhäinhoito* -lehden tilaamista kaikille köyhäinhoitohallituksen jäsenille. Ehdotus hylättiin,

¹⁶¹ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 18.12.1914, 9 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 28.12.1914, 1 §; Merikarvian kuntakokouksen pöytäkirja 3.6.1916, 2 §.

¹⁶² Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 16.12.1915, 7 §; 7.11.1916, 2 §; 22.1.1917, 5 §; 22.2.1917, 2 – 4 §; 13.3.1917, 1 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 29.12.1915, 1 - 2 §; 8.11.1916, 1 §.

mutta todettiin, että köyhäinhoitohallitus voi tilata pari kappaletta ko. lehteä. Helmikuussa 1917 kunnanvaltuusto hylkäsi köyhäinhoitohallituksen anomuksen kokouspalkkioiden maksamisesta.¹⁶³

Vuoden 1917 tilit ja tilintarkastajien kertomus esitettiin kunnanvaltuustolle vasta joulukuussa 1918. Hätäaputöiden tilit olivat kateissa. Ne päätettiin etsiä ja esittää tilintarkastajille. Asia oli avoin vielä seuraavassa kokouksessa. Köyhäinhoitohallitukselle ja sairastuvan johtokunnalle myönnettiin tili- ja vastuuvapaus. Valtuuston kokouksessa 14.1.1919 todettiin, että vuoden 1917 kunnalliskertomus oli valmistunut, esitelty valtuustolle ja asia loppuun käsitelty.¹⁶⁴

Köyhäinhoitohallituksen budjetissa vuodelle 1918 on ensimmäisen kerran esitetty arvio maatalouden tuloista kunnan omistamilta Harjun, Erkkilän ja Holmströmin tiloilta, mikä on arvioitu 20 750 mk:ksi. Köyhäinhoitoon varattujen menojen nimellisarvo kasvoi 58 %, vaivaistalon ruokaan varattu summa 43 % ja palkkoihin varattu 120 % edellisvuodesta. Vaivaistalon ulkopuolella asuvien köyhien vakinaisiin avustuksiin varattu summa kasvoi edellisvuodesta 44 %. Lainojen korkoihin varattiin 6000 mk. Perustetun lastenkodin kuluihin varattiin 12 900 mk, 16 % köyhäinhoidon budjetista. Kunnanvaltuusto hyväksyi ehdotuksen tulo- ja menoarvioksi ilman muutoksia.¹⁶⁵ Kunnanvaltuusto hyväksyi tilintarkastuskertomuksen perusteella sairashuoneen ja köyhäinhoidon tilit vuodelta 1918 marraskuussa 1919 muistutuksitta.¹⁶⁶

Vuoden 1919 tulo- ja menoarviossa kunnan omistamien tilojen tuotoksi on arvioitu 9665 mk, köyhäintalon asukkaiden työn arvoksi 3000 mk ja vaivaisprosenttien ym. kautta saatavaksi tuloksi 2000 mk, yhteensä 14 665 mk. Köyhäinhoidon budjetin kokonaissumma kasvoi edellisvuodesta 117 %. Köyhäintalon ja lastenkodin ruokaan varattu summa kasvoi edellisvuodesta 231 %, siis yli kolminkertaiseksi. Asukkaiden määrän lisääntymisen lisäksi tähän vaikutti inflaatio ja yleistä inflaatiota suurempi elintarvikkeiden hinnan kohoaminen. Köyhäintalon ulkopuolella asuvien avustuksiin budjetoitu summa kasvoi edellisvuodesta 104 %. Köyhäinhoidon kokonaismenoarvio oli 176 550 mk, josta veroilla katettavaksi jäi 161 885 mk. Valtuusto hyväksyi köyhäinhoidon budjetin esitettyssä muodossa.¹⁶⁷

¹⁶³ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 15.12.1916, 5 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 27.12.1916, 4 §; 24.2.1917, 7 §; 24.9.1917, 3 §.

¹⁶⁴ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 16.12.1918, 12 §; 27.12.1918, 3 §; 14.1.1919, 1 §.

¹⁶⁵ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 20. ja 27.12.1917, 1 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 29.12.1917, 1 §; Satakunnan Kansan 18.1.1918, no. 15 s. 4.

¹⁶⁶ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 3.11.1919, 2 §.

¹⁶⁷ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 18.12.1918, 2 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 27.12.1918, 2 §.

Merikarvian köyhäinhoidon tulo- ja menoarviossa vuodelle 1920 ovat mukana kunnan omistamien Erkkilän, Harjun ja Holmströmin tilan tulot ja edellisvuodesta poiketen myös tilojen aiheuttamat menot. Köyhäinhoidon tuloiksi arvioitiin 67 507,50 mk: Erkkilän tilan tulot 17 097,50 mk, Holmströmin 11860 ja Harjun tilan 33 500 mk, vaivaisprosentit 3000 mk, vuokrat torppareilta 50 mk sekä köyhäintalon asukkaiden työn arvo 2000 mk. Menoja arvioidaan koituvan Erkkilän tilasta 9000 mk, Holmströmin tilasta 8000 mk ja Harjun tilasta 26 500 mk. Lisäksi arvioitiin tilojen yhteisiksi kustannuksiksi 15 600 mk, jolloin tilojen tuottoarvioksi jäi 3357,50 mk. Köyhäintalon ja lastenkodin ruokamenojen kasvuksi arvioitiin 9 % ja palkkakulujen 74 %. Köyhien avustuksiin tarvittavan summan kunnallislautakunta arvioi 15 % pienemmäksi kuin vuonna 1919. Valtuusto korotti vakinaisiin avustuksiin käytettävän määrärahan 48 000 mk:aan, jolloin avustuksiin varattu summa pysyi edellisvuoden tasolla, ja mielisairaanhoidajan vuosipalkan 2400 mk:aan, jolloin palkkamenoihin budjetoitiin 83 % vuotta 1919 enemmän. Köyhäinhoidon edellisten vuosien alijäämiä päätettiin paikata 50 000 mk:lla. Tämä huomioon ottaen köyhäinhoidon menobudjetti kasvoi 25 % edellisvuodesta. Alijäämiä huomioon ottamatta menoarvio aleni 3 %. Huhtikuussa 1920 kunnanvaltuusto päätti kerätä verotuksella 25 000 mk sairaalan rakentamista varten.¹⁶⁸

Tilintarkastuskertomuksessa vuodelta 1920 kunnan tilintarkastajat huomauttivat Harjun tilan taloudenhoidosta ja edellyttivät, että heidän tekemänsä muistutukset on otettava huomioon. Vilja- ja muu kauppa tilalta oli kiellettävä. Kunnan tilojen toiminnasta oli laadittava yksityiskohtaisempi kannattavuuslaskelma. Valtuusto myönsi tilivelvollisille tili- ja vastuuvapauden tilintarkastajien huomautuksilla.¹⁶⁹

¹⁶⁸ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 29.12.1919, 2 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 30.12.1919, 11 §; 3.4.1920, 14 §.

¹⁶⁹ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 30.11.1921, 16 §.

Taulukko 3. Merikarvian köyhäinhoidon budjetoidut menot 1921 – 1927

	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
	mk	mk	mk	mk	mk	mk	mk
Kunnalliskodin ruoka	48000	75000	50000	40000	60000	55000	106000
Kunnalliskodin vaatteet ja sekalaiset menot	30000	45000	40000	10000	35000	15000	17500
Kunnalliskodin lääkkeet ja lääkärinpalkkiot	1500	2000	2500	3000	4000	3500	13500
Kunnalliskodin kalusto ja sen kunnossapito				1000	15030	5000	12500
Kunnalliskodin rakennusten kunnossapito		8000	5000	10000		7000	12000
Sauna ja pesutupa					15000		
Vaivaistalon satunnaiset menot				10000		5000	5000
Kunnalliskodin lämpö ja valo				16000	29000	14000	22500
Palovakuutus					3000	200	
Karjanhoito				13000			
Kunnalliskodin johtajattaren ja henkilökunnan palkka	9000	10000	10000	10000	11000	7000	23000
Kunnalliskodin johtokunnan palkkiot ja matkakulut						300	300
Lastenkodin ruoka	62000						
Lastenkodin vaatteet ja sekalaiset menot	30000						
Lastenkodin lääkkeet ja lääkärinpalkkiot	1500						
Lastenkodin johtajattaren ja palvelijan palkka	10000						
Sotaorpojen hoitomaksut				13000	18000	18000	18000
Tarkastajan palkka				1000			
Pakkokasvatus					4200	4500	4500
Pakkotyölaitokset						7925	
Korvaukset muille kunnille				10000	10000	5000	5000
Kotiaivustukset	65000	130000	130000	130000	100000	120000	120000
Tilapäiset avustukset	10000	10000	8000	5000	5000	5000	7000
Varattomien lääkkeet ja lääkärinpalkkiot	5000	8000	8000	10000	5000		
Vaivashoitohallituksen palkkiot ja matkakulut	5000	7000	4000	7000	8000	8200	9000
Sekalaiset hallintomenot				1000	2000		500
Varattomien sairaalamaksut	10000	10000	10000		5000		15000
Hautausmenot ja sekalaiset menot	10000	10000	4000	10000	4000	10000	8000
Ennakoimattomat menot					10000		
Velkojen korot ja lyhennykset	6300	6000	4000	6000	50000		
Kunnan ulkopuolinen laitoshoido						29500	6700
Mielisairaiden hoito	8000	8000	50000	50000	50000	60000	17000
Köyhäinhoidon budjetoidut menot yhteensä	311300	329000	325500	356000	443230	380125	423000

Merikarvian köyhäinhoidon tulo- ja menoarviossa vuodelle 1921 arvioitiin kunnan maatilojen tuotoksi 73 400 mk. Kokonaismenoiksi maataloista arvioitiin 68 197,50 mk, jolloin köyhäinhoidon menojen katteeksi tilojen tuottoa jäisi 5202,50 mk. Kunnalliskodin ja lastenkodin ruokaan varattu summa kasvoi edellisvuodesta 47 %. Lastenkodin ruokaan budjetoitu summa kasvoi edellisvuoden 25 000 mk:sta 62 000 mk:aan, mistä voi päätellä, että lastenkotiin sijoitettujen lasten määrän oli täytynyt kasvaa merkittävästi. Köyhäintalolle ja lastenkodille budjetoidut palkkakulut lähes

kaksinkertaistuvat 9700 mk:sta 19 000 mk:aan. Budjetoidut avustusmenot kasvoivat 67 % vuodesta 1920. Menoihin budjetoitiin lisäksi velkojen lyhennyksiä ym. 200 000 mk. Hyväksyessään kunnan tulo- ja menoarvion kunnanvaltuusto päätti, että kunnallislautakunnan ja köyhäinhoitohallituksen jäsenten palkkiot määräytyvät samoin kuin valtuuston jäsenten palkkiot. Kunnallislautakunnan ja köyhäinhoitohallituksen esimiesten vuosipalkkioksi päätettiin 2000 mk. Valtuusto hyväksyi kunnan tilit vuodelta 1921 tilintarkastajien lausunnon perusteella maaliskuussa 1922. Pöytäkirjamerkintä tilien hyväksymisestä näyttää olleen ennenaikainen, sillä valtuusto palasi vuoden 1921 tilintarkastuskertomuksen käsittelyyn heinäkuussa 1922, jolloin todettiin, että Harjun tilan tilit elokuulta 1921 puuttuivat kokonaan. Harjun isännöitsijä selitti sen johtuvan päärakennuksen eli lastenkodin tulipalosta, jossa tuhoutuivat kaikki tilien laatimiseen tarvittavat tiedot. Isännöitsijä velvoitettiin laatimaan mahdollisuuksien mukaan tilit heinä-elokuulta 1921. Valtuusto ei myöntänyt Harjun tileistä vuodelta 1921 tilivapautta, vaan velvoitti tilinhoitokomitean selvittämään tilan tuloja. Kunnan tilojen tilit päätettiin erottaa köyhäinhoidon tileistä. Tilanhoitokomitea erotettiin ja sen tilalle valittiin uusi kolmihenkinen komitea.¹⁷⁰

Merikarvian köyhäinhoitobudjetissa vuodelle 1922 kunnan maatalojen menoiksi budjetoitiin 173 865 mk. Tuloiksi kunnan maataloista arvioitiin 161 680 mk eli toiminnan arvioitiin olevan tappiollista. Köyhäintalon ruokamenot arvioitiin 56 % suuremmiksi kuin vuonna 1921. Lastenkodin ruoka- ja muut menot jäivät pois, sillä lastenkoti lopetettiin tulipalon jälkeen ja lapset sijoitettiin perhehoitoon. Köyhäintalon palkkamenojen kasvuksi arvioitiin 11 %. Kotiavustuksiin varattu summa kasvoi 87 % vuodesta 1921, mikä todennäköisesti johtuu aikaisemmin lastenkodissa hoidettujen lasten perhesijoituksista. Uutta kunnalliskotia varten rahastoitiin 50 000 mk.¹⁷¹

Tilintarkastajien lausunto vuoden 1922 tileistä esitettiin valtuustolle ja tilit hyväksyttiin osittain marraskuussa 1923. Harjun tilan tileissä ei havaittu virheitä. Työnjohtaja Koposen aikaiset epäselvyydet heinämaiden myynnissä jätettiin tilanhoitokomitean selvitettäväksi. Tilien hyväksymistä jatkettiin 29.12.1923 ja 14.1.1924. Valtuusto päätti siirtää 9.2.1924 päätökset kunnan pääkirjasta huhtikuulle. Kirjanpidon selkeyttäminen jätettiin kunnankirjurin tehtäväksi.¹⁷²

Köyhäinhoidon tulo- ja menoarviossa vuodelle 1923 arvioitiin kunnan tilojen tuotoksi 134 260 mk ja menoiksi 148 805 mk, joten maatalojen toiminta arvioitiin selvästi tappiolliseksi. Köyhäintalon

¹⁷⁰ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 27.12.1920, 1 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 30.12.1920, 2 §, 5 – 5 §; 11.3.1922, 3 § 21.7.1922, 5 §; 18.12.1922, 13 – 15 §; Uusi Aika 19.1.1921, no. 13 s. 3.

¹⁷¹ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 29.12.1921, 1 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 30.12.1921, 2 §.

¹⁷² Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 24.11.1923, 4 §; 29.12.1923, 16 §; 14.1.1924, 4 §; 9.2.1924, 8 §.

ruokamenot arvioitiin 33 % pienemmiksi kuin edellisenä vuonna. Johtajattaren ja palvelijoiden palkkoihin varattiin sama summa kuin edellisenä vuotena. Avustuksiin budjetoitiin 1,4 % vähemmän kuin vuodeksi 1922. Uutta kunnalliskotia varten päätettiin rahastoida 200 000 mk, joka päätettiin koota verotuksella.¹⁷³ Tilintarkastajien kertomus vuodelta 1923 esitettiin valtuustolle lokakuussa 1924. Tilintarkastajat olivat todenneet sairashuoneen tileissä laskujen sijasta viittauksia vastakirjoihin. Jatkossa tilien tekijän tulisi vaatia kauppiailta laskut. Muut tilit paitsi Harjun köyhäintalon rakennustili hyväksyttiin.¹⁷⁴

Merikarvian köyhäinhoidon tulo- ja menoarvioon vuodelle 1924 ei enää sisällytetty kunnan maatilojen menoja ja tuloja. Kunnalliskodin ruokamenoihin budjetoitiin 20 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Henkilökunnan palkkoihin varattiin sama summa kuin vuodeksi 1923. Avustuksiin varattiin 2,2 % edellisvuotta vähemmän. 300 000 mk:aa päätettiin rahastoida uutta kunnalliskotia varten. Tilintarkastuskertomus vuodelta 1924 esitettiin valtuustolle elokuussa 1925. Tilivelvollisille myönnettiin tili- ja vastuuvapaus tilintarkastajien muistutukset huomioon ottaen.¹⁷⁵

Köyhäinhoidon tulo- ja menoarvioehdotuksessa vuodeksi 1925 varattiin kunnalliskodin ravintokustannuksiin 50 % edellisvuotta enemmän, palkkakustannuksiin 10 % enemmän. Avustuksiin varattiin 22 % edellisvuotta vähemmän. Mielisairaalan rakentamista varten päätettiin rahastoida 25 000 mk. Köyhäinhoidon budjetin ulkopuolella Harjun tilan maatalouden tuloiksi arvioitiin 119 362,50 mk ja menoiksi 126 400 mk. Tappio ehdotettiin katettavaksi verotuksella. Köyhäintalon tilanhoito päätettiin yhdistää vuoden 1925 alusta köyhäinhoitolautakunnan hallintoon. Kesäkuussa 1925 maanviljelijä V. Stark ehdotti valtuustolle osoittamassaan kirjeessä Harjun maatilán työväen siirtämistä muonapalkalle. Valtuusto ei katsonut asian kuuluvan sille, vaan jätti sen köyhäinhoitolautakunnan käsiteltäväksi. Tilit vuodelta 1925 hyväksyttiin tilintarkastajien muistutukset huomioon ottaen toukokuussa 1926. Kunnalliskodin rakennustileissä ilmenneen virheen takia niiden käsittely siirrettiin myöhemmäksi.¹⁷⁶

Köyhäinhoidon tulo- ja menoarviossa vuodeksi 1926 varattiin kunnalliskodin ruokaan 8 % vuotta 1925 vähemmän, palkkakuluihin 36 % vähemmän. Avustukseen varattiin 15 % enemmän kuin edellisvuodeksi. Valtuusto poisti budjetista kiertävän sairaanhoitajan virkaa varten varatun 12 000

¹⁷³ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 16.12.1922, 5 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 18.12.1922, 10 §; 30.12.1922, 1 §.

¹⁷⁴ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 11.10.1924, 3 §.

¹⁷⁵ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 15.12.1923, 1 §; 27.12.1923, 4 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 17.12.1923, 5 §; 29.12.1923, 2 §, 4 §, 14 §; 22.8.1925, 4§.

¹⁷⁶ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 12.12.1924, 5 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 13.12.1924, 2 – 3 §; 30.12.1924, 2 §; 27.6.1925, 15 §; 29.5.1926, 2 §, 4 §; 24.7.1926, 7 §; 18.9.1926, 12 §; Satakunnan Kansa 28.2.1926, no. 48 s. 4; Satakunnan Kansa 25.7.1926, no. 166 s. 3; Satakunnan Kansa 31.12.1926, no. 299 s. 4.

mk:n määrärahan ja tarkoitukseen mahdollisesti saatavan valtionavun 4000 mk. Helmikuussa 1926 valtuusto päätti perustaa kunnansairaalaan toisen sairaanhoitajan viran. Hoitajan tuli toimia kiertävänä sairaanhoitajana sairaalan tilanteen niin salliessa. Varat tarkoitukseen päätettiin otettavaksi valtionapujen tililtä. Mielisairaalan rakennuskomitealle myönnettiin hankkeen kustannuksiin varat palstojenmyyntitililtä, mikä tuli otettavaksi huomioon vuoden 1926 menoarviossa. Mielisairaalan rakentamista varten päätettiin ottaa 250 000 mk:n laina. Köyhäinhoidon budjetin ulkopuolella Harjun tilan menoiksi arvioitiin 150 302 mk ja tuloiksi 177 990 mk.¹⁷⁷ Varoja kunnan ulkopuolisissa hoito- ja työlaitoksissa olevien kuluihin ei ollut varattu riittävästi. Maaliskuussa 1926 kunnallislautakunta päätti ottaa budjetin ylittävän osuuden työlaitosmaksuista kunnanvaltuuston käyttömenoista.¹⁷⁸

Köyhäinhoidon tulo- ja menoarviossa vuodeksi 1927 kunnalliskodin ruokamenoihin varattiin 93 % edellisvuotta enemmän, palkkoihin 229 % enemmän. Syynä palkkakulujen yli kolminkertaistumiseen oli lisähenkilökunnan palkkaaminen etenkin mielisairasosastoa varten. Avustuksiin varattiin 1,6% vuotta 1926 enemmän. Harjun maatilaa menoiksi arvioitiin 144 810, maksettavat eläkkeet 5000 mk, sekä tulot 125 650. Tilan toiminta arvioitiin tappiolliseksi.¹⁷⁹ Valtuusto myönsi kesäkuussa 1927 tili- ja vastuuvapauden vuodelta 1926 tilintarkastajien lausunnon perusteella ja heidän muistutuksensa huomioon ottaen. Valtuusto velvoitti köyhäinhoidon piirimiehet pitämään avustusluettelot ajan tasalla ja esittämään ne köyhäinhoitolautakunnan puheenjohtajan tarkastettavaksi ennen niiden luovuttamista tilintarkastukseen.¹⁸⁰

Merikarvian köyhäinhoidon vuoden 1928 tulo- ja menoarvion käsittelystä ei ole merkintöjä kunnallislautakunnan vuoden 1927 pöytäkirjoissa. Kunnanvaltuusto vahvisti talousarvion vuodelle 1928 29.12.1927.¹⁸¹

Taulukossa 4 on esitetty Merikarvian köyhäinhoitoon budjetoimien varojen muutokset vuonna 1916, 1920 ja 1927, kun vertailuvuotena on 1909. Vuosien 1907 ja 1908 budjetoituja köyhäinhoitomenoja ei ole otettu mukaan vertailuun, koska vaivaispiiriä ollessa tällöin voimassa ne kattavat köyhäinhoitomenoista vain yhteisen vaivauskassan osuuden. Budjetoidut summat on esitetty sekä nimellisinä markkoina että nykyrahassa, ja tapahtuneet prosentuaaliset muutokset esitetty sekä

¹⁷⁷ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirjat 12.12.1925, 3 §, 9 §; 27.2.1926, 9 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 31.12.1925, 1 §, 5 §, 16 – 18 §, 21 – 22 §; 27.2.1926, 9 §; 24.7.1926, 5 §, 17 §.

¹⁷⁸ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 15.3.1926, 3 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirjat 27.2.1926, 10 §, 17 §; 8.4.1926, 5 §.

¹⁷⁹ Merikarvian kunnallislautakunnan pöytäkirja 28.11.1926, 3 §; Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 14.12.1926, 2 §.

¹⁸⁰ Merikarvian kunnanvaltuuston pöytäkirja 18.6.1927, 1 §.

¹⁸¹ Satakunnan Kansa 31.12.1927, no. 301 s. 4.

nimellisarvoisina että reaalisina. Budjetoitujen köyhäinhoitomenojen arvot vuoden 2020 euroissa on saatu Suomen Pankin Rahamuseon rahanarvolaskurin avulla.¹⁸²

Taulukko 4. Merikarvian budjetoitujen köyhäinhoitomenojen kehitys vuodesta 1909 vuoteen 1927

Vuosi	Köyhäinhoitoon budjetoitu mk (nimellisarvo)	Köyhäinhoitoon budjetoitu € (2020 rahassa)	Muutos vuodesta 1909 % (nimellisesti)	Muutos vuodesta 1909 % (reaalisesti)
1909	22 400	91 220		
1916	42 950	103 200	92	13
1920	162 320	66 140	624	-27
1927	423 000	133 900	1788	47

Markkamääräisesti lähes kaksinkertaistunut köyhäinhoitobudjetti on vuodesta 1909 vuoteen 1916 kasvanut vain noin 13 %. Vaikka vuoden 1920 köyhäinhoitobudjetti on markkamääräisesti yli kuusinkertainen vuoteen 1909 verrattuna, reaalisesti se on supistunut 27 %. Vuoden 1927 köyhäinhoitobudjetti on markkamääräisesti lähes 19-kertaisesti vuoden 1909 budjetti, mutta reaalista kasvua on vain noin 47 %. Markkamääräisesti Merikarvian köyhäinhoitoon budjetoimat varat lähes nelinkertaistuivat vuodesta 1916 vuoteen 1920, kun ne reaalisesti supistuivat 36 %. Köyhäinhoidon budjetti kasvoi vuodesta 1920 vuoteen 1927 markkamääräisesti n. 160 %, reaalisesti n. 100 %.

¹⁸² apps.rahamuseo.fi/rahanarvolaskin#FIN, ladattu 21.10.2020.

5 Johtopäätökset

Keisarillisella asetuksella vuonna 1865 päätettiin siirtyä Suomen kunnissa seurakunnista erilliseen kunnallishallintoon. Ylin päätösvalta kunnissa oli kuntakokouksille, joihin veroa maksavat, itseään ja omaisuuttaan hallitsevat kuntalaiset, myös naimattomat naiset ja naislesket saivat osallistua. Äänioikeus kuntakokouksessa oli myös kunnassa toimivilla veroa maksavilla yrityksillä. Kuntaan oli myös mahdollista nimittää valtuusto, jonka päätösvalta etenkin talousasioissa oli rajoitettu. Päätöksiä valmistelemaan tuli valita kunnallislautakunta, jossa oli puheenjohtajan lisäksi vähintään viisi jäsentä. Merikarvialla seurakunnasta riippumattomaan kunnallishallintoon siirryttiin vuoden 1868 alusta silloinkin vastentahtoisesti, sillä siirtymäaikaa olisi haluttu saada lisää. Merikarvialla kunnanvaltuusto päätettiin ottaa käyttöön vasta vuoden 1912 alusta. Valtuuston perustaminen hyväksyttiin veroäyriin perustuvassa äänestyksessä. Valtuuston paikat jaettiin vanhasuomalaisten, nuorsuomalaisten ja sosialidemokraattien kesken siten, että kullekin puolueelle tuli 11 paikkaa valtuustoon, jonka jäsenet kuntakokous valitsi. Ylimpänä päättävänä elimenä Merikarvialla toimi kuntakokous aina uuden kunnallislain voimaantuloon asti vuonna 1919. Kuntakokous rajoitti valtuuston päätösvaltaa, ja välillä syntyi epäselvyyttä siitä, kummalle päätösoikeus joissakin asioissa kuului.

Kunnallislautakunnan, joka aluksi oli kunnan ainoa lautakunta, jäsenenä toimi talojen isäntiä, yrittäjiä, kansakoulunopettajia sekä ammatinharjoittajia kuten suutareita, räätäleitä ja nahkureita. Pitkäaikainen kunnallislautakunnan ja muiden lautakuntien jäsen oli Merikarvian kirkkoherra, rovasti H. E. Wegelius samoin kuin lukkari F. N. Santavuori. Kunnallislautakunnan puheenjohtajana toimi useimmiten joku kansakoulunopettajista. Valtuuston jäsenenä toimi em. ammattiryhmien lisäksi myös kalastajia ja työläisiä. Naiset tulivat valtuustoon vuodesta 1919 lähtien, kun siirryttiin yleiseen kunnalliseen äänioikeuteen. Vuoden 1922 jälkeen vuoteen 1927 ulottuvalla tarkastelujaksollani valtuustossa ei ollut naisia varsinaisina jäseninä. Kunnanhallituksen jäsenenä toimi sosialidemokraatti Hanna Alho. Köyhäinhuolto-lautakunnassa (vaivaishoitohallitus), joka aloitti toimintansa vuonna 1909, toimivat pitkälti samat henkilöt kuin kunnallislautakunnassa. Sen pitkäaikaisia puheenjohtajia olivat kanttori F. N. Santavuori ja räätäli V. Laiho. Vuodesta 1889 oli mahdollista valita köyhäinhuoltolautakuntaan itseään ja omaisuuttaan hallitsevia naisia, jos kunnallislautakunta ei toiminut köyhäinhuoltolautakuntana. Merikarvian köyhäinhuoltolautakunnan ensimmäinen naispuolinen köyhäinhuoltolautakunnan jäsen oli ruustinna Th. Wegelius. Vuonna 1927 Hanna Alho valittiin köyhäinhuoltolautakunnan varsinaiseksi jäseneksi vuosiksi 1928 – 1930. Merikarvian kunnallishallinnolle oli tyypillistä runsas komiteoitien ja toimikuntien käyttö

esimerkiksi hankkeiden valmistelussa ja erilaisten ohjesääntöjen laatimisessa. Talonemäntiä sekä kunnanlääkärin ja apteekkarin rouvia valittiin johtokuntiin ja komiteoihin esimerkiksi sairaalatoimintaa koskien.

Rovasti ja ruustinna Wegelius näyttävät lähteiden valossa olleen poikkeuksellisen edistyksellisiä Merikarvian köyhäinhoidon parissa toimineiden joukossa. Rovasti Wegelius ehdotti 1917 *Köyhäinhoito* -lehden tilaamista köyhäinhoitohallituksen jäsenille, jotta he olisivat paremmin selvillä köyhäinhoidon virtauksista. Hän ilmaisi vuonna 1922 Satakunnan Kansassa pettymyksensä Merikarvian köyhäinhoidon tilaan ja kunnalliskotihankeen hitaaseen etenemiseen. Hän ainoana kannatti kunnalliskodin rakentamista kirkonkylään Tuorilassa sijaitsevan Harjun sijaan. Ruustinna Wegelius oli vuonna 1922 mukana kunnanvaltuustolle esitetyssä kirjelmässä, jolla vaadittiin parannuksia kunnan köyhäinhoitoon.

Paine uudistuksiin Merikarvian köyhäinhoidossa tuli sekä valtiovallan taholta että kunnan sisältä. Vaivaishoito asetusten 1852 ja 1879 jälkeen lainsäädäntö uudistui vasta Suomen itsenäistyttyä, kun köyhäinhoitolaki säädettiin vuonna 1922. Merkittävä vaikutus kuntien köyhäinhoitoon oli vaivaishoidon tarkastajilla ja neuvoilla, joista ensimmäiseksi tarkastajaksi nimitettiin vuonna 1888 G. A. Helsingius. Vaivaishoidon tarkastaja valvoi kuntien ja kaupunkien köyhäinhoidon lainmukaisuutta. Varsinainen päätösvalta kuntien toimintaa ja siten myös köyhäinhoitoa koskevissa asioissa oli läänien kuvernööreillä, Suomen itsenäistyttyä maaherroilla, jotka hyväksyivät esimerkiksi ohjesäännöt, investoinnit ja niihin liittyvät suunnitelmat, virkojen perustamiset ja nimitykset, mutta Merikarvian kunnallisten toimielinten pöytäkirjoista näkee, että ainakin Turun läänin kuvernööri otti vaivaishoidon tarkastajan näkemykset tarkasti huomioon. Ohjeiden ja hankkeiden valmistelussa oli otettava huomioon myös kunnan päättävien elimien kuntakokouksen ja kunnanvaltuuston näkemykset, jotka etenkin kuntakokouksen osalta pyrkivät suosimaan aiempia toimintatapoja. Kunnilla oli periaatteessa itsehallinto, mutta valtiollinen ohjaus, jonka kärkenä olivat vaivaishoidon tarkastajat ja neuvot, ohitti usein kunnallisen päätöksenteon. Köyhäinhoidon asiantuntijoiden näkemysten kehittyminen 1800-luvun loppuvuosikymmeninä ja 1900-luvun alussa ilmeni kunnissa ennen kaikkea köyhäinhoidon tarkastajien toiminnassa.

Tarkastelujakson alussa Merikarvian köyhäinhoito tapahtui vaivaishoitopiireissä, joista kukin keräsi piirin asukkailta köyhäinhoidon tarvitsemat varat ja päätti itsenäisesti avustuksista, sijoituksista ym. köyhäinhoitoon liittyvästä. Merikarvian kunnalla oli myös kunnallislautakunnan hoitama yhteinen vaivaiskassa. Piirijako aiheutti epätasa-arvoa kuntaan asukkaiden keskuudessa, niin köyhäinhoidon maksajien kuin avunsaajienkin. Jokainen piiri pyrki optimoimaan toimintansa estämällä

avuntarvitsijoiden asettumisen sen alueelle, jopa karkottamalla heitä alueeltaan. Jos vaivaispiiri ei kyennyt tai suostunut antamaan apua tarvitseville, sitä jouduttiin antamaan kunnan yhteisestä vaivauskassasta, mistä aiheutui merkittävää lisätyötä kunnallislautakunnalle. Piireihin maksetut avustukset pyrittiin perimään kyseiseltä piiriltä takaisin, usein varsin huonolla menestyksellä. Kunnallislautakunnalla oli siis vaivaishoidon tarkastajan tuella selvä motiivi pyrkiä luopumaan vaivaispiireistä ja järjestää vaivaishoito pääosin vaivaistalossa. Kuntakokous nimitti vuodenvaihteessa 1905/06 komitean uudistamaan Merikarvian köyhäinhoito-ohjesääntöä, mutta komitean ehdotukset hyväksyttiin kuntakokouksessa vain osittain. Komitea ei edes uskaltanut ehdottaa piirijaosta luopumista tai vaivaistalon perustamista. Uusi yritys piirijaosta luopumiseksi tehtiin vuonna 1907, jolloin päätettiin luopua piirijaosta vuoden 1909 alusta ja perustaa kuntaan vaivaishoitohallitus. Päätös vaivaistalon perustamisesta tehtiin vuonna 1908 ja se aloitti toimintansa vuonna 1910.

Vaivaistaloa varten ei rakennettu uusia rakennuksia vaan päädyttiin korjaamaan vanhoja. Ratkaisu osoittautui nopeasti kestäättömäksi ja vaivaistalon toiminta kriisiytyi parissa vuodessa, sillä tilat olivat huonokuntoiset ja ahtaat, ja niihin sijoitettiin kaikenlaisia vaivaisia kuten köyhiä, sairaita, vanhoja ja mielisairaita. Lasten sijoittaminen vaivaistaloon olisi edellyttänyt heille erillistä rakennusta, joten lasten sijoittamista yksityistalouksiin jatkettiin. Vaivaistalossa oli liian vähän henkilökuntaa, joka lisäksi oli ammattitaidoltaan heikkoa, joten vaivaistalon asukkaat joutuivat lähinnä huolehtimaan itsestään ja toisistaan. Kaikkien vähänkin työkykyisten piti tehdä työtä. Ankara ohjesääntö kielsi vaivaistalon asukkailta epäkohdista kertomisen. Merikarvialle oli vuoden 1912 alussa perustettu kunnanvaltuusto, jonka jäsenistä kolmannes oli sosialidemokraatteja. Mitään merkkejä kunnanvaltuuston sosialidemokraattien puuttumisesta vaivaistalon epäkohtiin ei ole havaittavissa pöytäkirjoista. Tämä saattaa johtua siitä, että valtuustoon valittiin silloisten kunnallislakien mukaan vain veroa maksavia miespuolisia kuntalaisia, joten kunnan toimielimissä toimivat sosialidemokraatit olivat joitakin työläisiä lukuun ottamatta itsenäisiä ammatinharjoittajia tai kalastajia eikä köyhällä väellä ollut toimielimissä edustusta. Tosin on todettava, että Merikarvialla on nykypäiviin jatkunut käytäntö, että pöytäkirjoihin on kirjattu useimmiten vain kunnan toimielimissä tehdyt päätökset, joten mahdollisista keskusteluista on harvoin merkintöjä. Vaivaistalon epäkohtiin puuttui vuonna 1912 Porissa ilmestynyt Sosialidemokraatti-sanomalehti, mikä johti nimismiehen vaivaistalolla tekemään tarkastukseen, jonka seurauksena olot jossain määrin paranivat. Lehtikirjoitusten seurauksena käytiin noin vuoden kestänyt oikeudenkäynti, jossa Merikarvian vaivaishoitohallitus ja vaivaistalon johtajattaret syyttivät Sosialidemokraatin päätoimittajaa ja Merikarvian kirjeenvaihtajaa kunnianloukkauksesta. Lukuisia todistajia kuultuaan

oikeus totesi, että kunnianloukkauksia ei ollut tapahtunut, sillä Sosialidemokraatissa esitetyt väitteet olivat todenmukaisia.

Vaivaistalon aiheuttama kuohunta sai Merikarvian kuntakokouksen tekemään päätöksen talon lakkauttamisessa ja takaisin vaivaispiireihin siirtymisestä. Kunnan talolliset kannattivat ehdotusta olettaen sen alentavan köyhäinhoidon kustannuksia. Myös työväestö kannatti ehdotusta vaivaistalolla todettujen epäkohtien takia. Kunnallislautakunta ei kannattanut ehdotusta arvelleen sen lisäävän työmääräänsä ja olevan mahdollisesti lainvastainen. Läänin kuvernööri jätti piirijakoon perustuvan ohjesäännön hyväksymättä ja kunnan oli tähän lopulta tyytyminen. Piirijakoon perustuva köyhäinhoitomalli oli kyllä vuoden 1879 vaivaishoitoasetuksen hyväksymä toimintatapa, mutta läänin kuvernööri käveli vaivaistalojen rakentamista kannattavan vaivaishoidon tarkastajan näkemyksen mukaisesti yli kunnallisten päätösten. Vaivaishoidon tarkastaja otti kantaa Merikarvian vaivaistalon surkeisiin olosuhteisiin ja vaati uuden köyhäintalon rakentamista. Vaivaistalon laajennusta tai uuden rakentamista alettiin suunnitella vuonna 1915. Hanke lykkääntyi maailmansodan takia, ja vuoden 1918 sisällissodan jälkeen kunta pyrki toistuvasti saamaan hankkeen toteuttamiseen lisää aikaa. Lopulta tarkoitukseen ostetulle Harjun tilalle Tuorilaan rakennettu uusi köyhäintalo eli kunnalliskoti otettiin käyttöön vuoden 1924 alussa, vuoden Turun ja Porin lääninhallituksen asettaman takarajan jälkeen. Merikarvialla ei suoraan vastustettu valtiovalan kunnalle asettamia vaatimuksia. Niiden toteuttamista vain pyrittiin lykkäämään mahdollisimman pitkälle. Kun lisää aikaa ei enää herunut, köyhäintalohanke toteutettiin ripeästi ja laadukkaasti niin, että se tyydytti köyhäinhoidon tarkastajaa.

Tarkastelujakson alussa vaivaishoito toteutettiin Merikarvian 16 vaivaispiirissä, jotka kohderyhmästä riippumatta pääosin sijoittivat apua tarvitsevat henkilöt elänteelle yksityistalouksiin. Senaatti 1891 määräsi kuntien köyhäinhoidon ohjesäännöt tarkastettavaksi kieltäen köyhien ja vammaisten julkiset huutokaupat. Merikarvialla ei tarkasteluaikana ole mainintoja vaivaishuutokaupoista. Kuvernööri oli hyväksynyt vuonna 1886 Merikarvian uuden vaivaisohjesäännön, jossa ruotuhoidosta luovuttiin. Elätehoidon lisäksi avustusmuotoja olivat laitoshoido ja avustukset. Turvattomat alaikäiset oli sijoitettava elätehoitoon, josta oli tehtävä kirjallinen sopimus. Vuoden 1908 vammaishoito-ohjesäännössä, jossa Merikarvian kunnasta muodostettiin yksi vaivaishoitopiiri, perustettiin lastenvalvojan tehtävä. Kun lasten sijoittaminen yksityistalouksiin maailmansodan ja sisällissodan takia vaikeutui, Merikarvialla toimi vuosina 1919 – 1922 lastenkoti, jonka palon jälkeen kunta taas sijoitti turvattomat lapset perheisiin.

Kun sijoituksista maksettavat palkkiot pyrittiin pitämään mahdollisimman alhaisina, elänteelle sijoitetuilta lapsilta ja vammaisilta evättiin koulutus. Kunnallislautakunta ja kuntakokous hylkäsivät tarkastelujakson alussa lähes kaikki anomukset vammaisten lähettamisestä heille tarkoitettuihin oppilaitoksiin. Vaivaishoito-ohjesäännön tarkistamisen yhteydessä 1906 hyväksyttiin velvoite elänteelle annettujen lasten ja vammaisten opetuksen järjestämisestä, minkä jälkeen lähes kaikki anomukset vammaisten oppilaitoksiin pääsemisestä hyväksyttiin.

Mielisairaita sijoitettiin köyhiin talouksiin, joissa ei ollut varoja eikä taitoa heistä huolehtimiseen. Vaikeahoitoisimpia toimitettiin valtion mielisairaalaan Pitkäniemeen Nokialle. Vuonna 1906 vaivaishoidontarkastaja esitti kirjeessään, että lääkärin valvonnassa tapahtuva perhehoito olisi ensisijainen toimintatapa mielisairaiden hoidossa. Tarkoitusta varten kuntiin tulisi perustaa perhehoitovaliokunta. Merikarvialla toimittiin nopeasti, ja vuoden 1907 alussa perustettiin perhehoitovaliokunta, jonka vastuulle uskottiin paitsi mielisairaiden perhesijoitukset myös päätökset mielisairaalaan lähettamisestä, mikä vaivaishoidonneuvojan ehdotuksen mukaisesti olisi kuulunut kunnanlääkärille. Perhehoitovaliokunta lakkautettiin 1919, ja mielisairaista huolehtiminen siirrettiin köyhäinhoitolautakunnan vastuulle. Merikarvialla harkittiin naapurikuntien kanssa yhteisen mielisairaalan perustamista tai paikkojen hankkimista Tyrvään mielisairaalaan. Mielisairaita kuitenkin hoidettiin perheissä ja Erkkilän vaivaistalossa erittäin heikoissa oloissa, kunnes Harjun kunnalliskodin yhteyteen rakennettiin mielisairasasto, joka otettiin käyttöön vuonna 1926.

Lähes koko tarkastelujakson ajan Merikarvialla toimi kunnanlääkäri, jonka palkasta osa saatiin valtioapuna. Kunnanlääkärin ohjesääntöä uudistettiin vuosina 1911, 1918, 1920 ja 1921. Kipukohtana kunnan ja kunnanlääkärin välillä oli kunnanlääkärin velvollisuus hoitaa ilman erillistä palkkiota kunnan köyhiä kirkonkylässä, köyhäintalolla ja syrjäkylissä sekä tähän liittyvät matkakorvaukset. Kunnanlääkäreistä pyrittiin pitämään kiinni suhtautumalla joustavasti heidän palkkaustoiveisiinsa ja vapaapyyntöihinsä. Kunnassa toimi ajoittain sairastupa tai sairaala. Sairastupa toimi vuosina 1912 – 1918. Oman talon rakentamista sairaalaa varten alettiin harkita jo vuonna 1910, mutta tarkoitusta varten saadun testamenttilahjoituksen käytön esti testamenttimääräys, jonka mukaan testamentatun pääoman korko oli maksettava neiti Petterssonille tämän elinajan. Kunnansairaala valmistui vuonna 1921. Merikarvialla kuten muuallakin Satakunnassa vakava ongelma oli keuhkotauti. Merikarvia tuki Harjavaltaan rakennetun keuhkotautiparantatolan toimintaa mutta vähemmän kuin oli pyydetty.

Vaivaiskassasta maksettiin köyhäintalon ja muun laitoshoidon kustannusten lisäksi avustuksia varattomille, köyhien sairaanhoidosta aiheutuneita kuluja sekä palkkioita avustettavia elänteillä pitäneille perheille. Vaivaishoidon budjeteissa ei ole eritelty kotiaavustuksia ja elätepalkkioita.

Kunnan omistamilla tiloilla, jotka toimivat vaivaistalon ja myöhemmin Harjun kunnalliskodin yhteydessä, työvoimana käytettiin laitosten asukkeja. Köyhäinhoitohallituksen tilinpäätöksistä selviää, että kunnan maatilojen toiminta ei juurikaan kannattanut. Myöhemmin maatilojen tilit erotettiin köyhäinhoidon tileistä. Porissa ilmestytvässä Sosialidemokraatissa väitettiin vuonna 1912 Merikarvian vaivaishoitolautakunnan jäsenten vaatineen itselleen työsuoritteita köyhäinhoidon asiakkailta, mistä ei mainita käyttämissäni pöytäkirjoissa.

Tarkastelujakson ajalta pöytäkirjamerkintöjä varsinaisista taloudellisista väärinkäytöksistä löytyy koskien kahta tapausta. Vaivaishoitohallituksen esimiehen kanttori F. N. Santavuoren todettiin nostaneen väärennetyillä valtakirjoilla varoja haltuunsa uskotusta kunnan maatalousrahastosta. Myös muita epäselvyyksiä ilmeni, ja Santavuori erotettiin kirjavien vaiheiden jälkeen vaivaishoitohallituksen esimiehen tehtävästä. Vuonna 1922 ilmeni epäselvyyksiä köyhäintalon tileissä ja köyhäinhoitohallituksen Harjun tilanhoitajan kautta tekemissä hankinnoissa, jotka kiellettiin ja päätettiin siirtyä huutokaupalla tehtyihin hankintoihin. Köyhäinhoitohallituksen esimiestä V. Laihoa ja kunnalliskodin johtajatarta vaadittiin erotettavaksi. Kummassakaan tapauksessa oikeudellisiin toimiin väärinkäytöksiin syyllistyneitä vastaan ei ryhdytty. Vuonna 1927 köyhäinhoitolautakunnan puheenjohtajaa V. Laihoa epäiltiin jälleen väärinkäytöksistä Harjun tilan taloudenhoidossa. Hän torjui syytökset Satakunnan Kansassa julkaistussa ilmoituksessa, jossa tilan työjohtaja, kunnalliskodin johtajatar ja kunnankirjuri vahvistivat, että väärinkäytöksiä ei ollut tapahtunut.

Kunta oli muutamia testamenttilahjoituksina saatuja rahastoja, joiden koroista myönnettiin avustuksia köyhille esimerkiksi sairauskustannuksiin. Rahastoja hoiti kunnallislautakunta, joka myös päätti vuosittain avustusten jakamisesta. Myönnettyt avustukset olivat hyvin pieniä, ja 1. maailmansodan aikana niitä vielä pienennettiin, jotta niitä olisi riittänyt useammalla. Rahastojen pääomista myönnettiin korollisia lainoja pääosin kunnan luottamustoimissa toimiville talollisille ja yrittäjille. Rahastoista myös nostettiin lainoja kunnan vaivaiskassan vajauksien paikkaamiseksi korkoa maksamatta. Vuonna 1911 kuntakokous päätti, että kunnan oli maksettava rahastoista lainaamilleen varoille korkoa. Vuodesta 1914 rahastojen varat talletettiin Merikarvian Säästöpankkiin.

Ensimmäisen maailmansodan alkamisesta vuoden 1918 sisällissotaan ulottunut poikkeusaika toi uusia haasteita myös Merikarvian kunnalle ja sen köyhäinhoidolle. Elintarvikkeista oli pulaa, muun muassa viljan saatavuus huononi ja hinta kallistui. Kunnan toimesta pyrittiin hankkimaan viljaa köyhäintalon tarpeisiin, elintarvikkeeksi myytäväksi ja maanviljelijöille siemenviljaksi. Pula-ajan ongelma oli myös työttömyys sekä työssä olevien palkat, jotka eivät riittäneet toimeentuloon. Kunta

pyrki patistelemaan työnantajia maksamaan elinkustannukset kattavia palkkoja. Se myös järjesti työttömyystöitä kunnan metsissä, tietöissä ja laiturityömaalla. Vuonna 1917 kunnan talollisille myönnettiin lainoja, jotta he voisivat työllistää työttömiä metsän- ja pellonparannustöissä. Lainojen käyttöä valvottiin, ja jos niitä käytettiin ehtojen vastaisesti, ne irtisanottiin. Vuonna 1918 kunta perusti kansankeittiöitä lasten ruokkimiseksi.

Merikarvian vaivaishoidon budjeteissa vuosiksi 1907 ja 1908 ovat vain kunnan yhteisen vaivauskassan menot, koska vaivaishoito pääosin tapahtui vaivaisspiireissä. Vuodesta 1909 kunta toimi yhtenä vaivaishoitopiirinä. Vaivaishoidon menoarviot pysyivät vuoteen 1915 melko vakiona. Ensimmäisen maailmansodan seurauksena vaivaishoito alkoi kriisiytyä vuonna 1915 ja nimellisesti sen menoarvio kasvoi vuodesta 1916 vuoteen 1920 noin nelinkertaiseksi, mihin olivat syynä sekä avuntarpeen kasvu että maailmansodasta ja sisällissodasta aiheutunut elinkustannusten raju nousu. Reaalisesti budjetoidut menot supistuivat noin 36 %, mikä kertoo, että Merikarvian köyhäinhoito tuskin kykeni vastaamaan poikkeusolojen aiheuttamaan avuntarpeeseen. 1920-luvulla olot vakiintuivat ja myös kustannustaso ainakin jossain määrin. Merikarvian köyhäinhoidon menoarvio kasvoi vuodesta 1920 vuoteen 1927 markkamääräisesti noin 160 % ja reaalisestikin noin 100 %.

Lainsäädännön ja valtiollisen ohjauksen vaikutukset vaihtelevat eri kunnissa. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla köyhäinhoidon kehityksen selvittäminen erilaisissa maalaiskunnissa ja tulosten keskinäinen vertailu. Samalla voitaisiin saada selville, mikä osuus köyhäinhoidon kehityksestä eri kunnissa oli seurausta valtiollisesta ohjauksesta ja mikä taas kuntien oman toiminnan seurausta.

Lähteet ja kirjallisuus

Arkistolähteet

Merikarvian kunnanarkisto, Merikarvia:

Kunnallislautakunnan pöytäkirjat 1906 – 1927

Kuntakokouksen pöytäkirjat 1906 – 1918

Kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1912 – 1927

Lait, asetukset ja viranomaisohjeet

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus kunnallishallituksista maalla. Annettu Helsingissä, 6. p:nä Helmikuuta 1865.

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus naisen walitsemisesta jäseneksi waiwaishoitohallitukseen. Annettu Helsingissä, 6. p:nä Elokuuta 1889.

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus Yhteisestä waiwaistenholhouksesta Suomen Isoruhtinaanmaassa. Annettu 22 p:nä Maaliskuuta 1852.

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus yleisestä waivaishoidosta Suomen Suuriruhtinaanmaassa. Annettu Helsingissä, 17 p:nä Maaliskuuta 1879.

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Kirje waiwaishoidon tarkastelijalle wäliaikaisen waiwaishoidonneuvojan asettamisesta. Annettu Helsingissä, 3 p:nä Lokakuuta 1898.

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Johtosääntö waiwaishoidon=tarkastelijalle Suomessa. Annettu 9 p:nä Lokakuuta 1888.

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Johtosääntö waivaishoidon Tarkastelijalle. Annettu Helsingissä, 16 p:nä Elokuuta 1893.

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Julistus Waivaishoidonneuvojan asettamisesta wäliaikaisesti Suomeen. Annettu Helsingissä, 3 p:nä Lokakuuta 1898.

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Julistus waiwaishoidon tarkastelusta Suomessa. Annettu Helsingissä, 16 p:nä Elokuuta 1893.

Köyhäinhoitolaki 1.6.1922/145.

Maalaiskuntain kunnallislaki 27.11.1917/108, muutokset 1919/49, 1919/105, 1919/140.

Tutkimuskirjallisuus

Annola, Johanna: Eletty laitoshoido: köyhäintalon ja kunnalliskodin johtajien kokemukset työstään 1890 – 1960, teoksessa Moilanen, Johanna, Annola, Johanna, Satka, Mirja, toim.: *Sosiaaliryön käänteet*. SoPhi 144, Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2020, s. 21 – 46.
www.jyu.fi/sophi.

Annola, Johanna: Valtiovalta köyhäintalon johtajan ammatin rakentajana 1880 – 1921. *Janus* vol. 21 (3) 2013, 2. 192 – 205.

Antola, Lauri: *Pieni pitäjä julmassa sodassa: Vuoden 1918 sisällissota Merikarvialla*. Pro gradu -tutkielma, Turku: Turun yliopisto, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Suomen historia, 2017.

Aronen, Tanja-Annika: *Kirkko ja hengellisen yhtenäiskulttuurin murros Merikarvailla 1880 - 1940*. Pro gradu -tutkielma, Turku: Turun yliopisto, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, Kulttuuriperinnön tutkimus, 2016.

Haanpää, Riina: Työväen järjestäytyminen, teoksessa *Kuunarin kryssi. Merikarvialaisten historiaa 1860-luvulta 2000-luvulle*, Sivula, Anna, Ruohomäki, Anni, Haanpää, Riina, toim., Merikarvia: Merikarvian kunta, 2017, s. 234.

Haanpää, Riina: Vuoden 1918 sota, teoksessa *Kuunarin kryssi. Merikarvialaisten historiaa 1860-luvulta 2000-luvulle*. Sivula, Anna, Ruohomäki, Anni, Haanpää, Riina, toim., Merikarvia: Merikarvian kunta, 2017, s. 227 – 267.

Haanpää, Tuulikki: *Merikarvian kirkonkylä 1900-luvulla. Kansatieteellinen osatutkimus*. Turku: Turun Yliopiston kylätutkimusryhmän julkaisuja 20, 1974.

Hakosalo, Lauri: *Hanna ja muut päättäjät. Miten Merikarvialla siirryttiin suorasta demokratiasta eli kuntakokouksesta edustukselliseen demokratiaan eli valtuustotyöskentelyyn*, Omakustanne, 2006.

Harjula, Minna: *Helsingius, Gustaf Adolf. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu*. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997 – (viitattu 6.4.2019).
<https://kansallisbiografia-fi.libproxy.helsinki.fi/kansallisbiografia/henkilo/5778>.

Harjula, Minna: *Valinnaisuudella vaivatut. Vammaisuuden tulkinnat suomalaisessa huolto-keskustelussa 1800-luvun lopulta 1930-luvun lopulle*. Väitöskirja, Bibliotheca Historica 15. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1996.

Heino, Ulla: *Merikarvian Ylikylän, Alakylän ja Pappilankylän väestö 1870 – 1970. Tilastollinen selvitys Merikarvian kirkonkylän väestökehityksestä*. Turku: Turun Yliopiston kylätutkimusryhmänjulkaisuja 8, 1971.

Heervä, Ismo: *Merikarvian kirkonkylän taloudellinen kehitys vuosina 1860 – 1940. Historiallinen osatutkimus*. Turku: Turun yliopiston kylätutkimusryhmän julkaisuja 21, Turku 1974.

Katajisto, Kati: *Sodasta sovintoon*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 2018.

Kröger, Teppo: Paikallishistoria sosiaalipalvelujen tutkimuksen menetelmänä, teoksessa Karvinen, Synnöve, Pösö, Tarja, Satka, Mirja, toim.: *Sosiaalityön tutkimus. Metodologisia suunnistuksia*. SoPhi 18, Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2001, s. 68 – 95. www.jyu.fi/sophi.

Jaakkola, Jouko: Sosiaalisen kysymyksen yhteiskunta, teoksessa Pulma, Panu, Jaakkola, Jouko, Urponen, Kyösti, Satka, Mirja: *Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva - Suomalaisen sosiaalisen turvan historia*. Sosiaaliturvan kirjallisuus, Sarja Sosiaalipolitiikka, Sosiaaliturva 1, Helsinki: Sosiaaliturvan Keskusliitto, 1994, s. 71 - 162.

Lehtojoki, K.V.: *Piirteitä Merikarvian kunnallisesta elämästä ja toimihenkilöistä vv. 1865 – 1940*. Eripainos Satakunta XV, Vammala 1952, s. 226 – 247.

Loukari, Sami: Maatalouden muutokset, teoksessa *Kuunarin kryssi. Merikarvialaisten historiaa 1860-luvulta 2000-luvulle*. Sivula, Anna, Ruohomäki, Anni, Haanpää, Riina, toim., Merikarvia: Merikarvian kunta, 2017, s. 51 – 77.

Louhelainen, Pekka: *Suomalaisen sosiaaliturvan muotoutuminen*, Tampere: Tampereen yliopisto, Sosiaalipolitiikan laitos: Tutkimuksia 66, 1984.

Paasikoski, Hanna: *Edistysseuroista kotiseuturakkauteen, Merikarvian sivistys- ja yhdistyselämä vuosien 1882 – 2013 välillä*. Pro gradu -tutkielma, Turku: Turun yliopisto, Historian, kulttuurin

ja taiteiden tutkimuksen laitos, Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, Kulttuuriperinnön tutkimus, 2017.

Piirainen, Veikko: *Kylänkierrolta kunnalliskotiin. Savon ja Pohjois-Karjalan maaseudun vaivaishoito toiminta vaivashoidon murroskautena 1800-luvun jälkipuoliskolla*. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, 1958.

Pulma, Panu: Vaivaisten valtakunta, teoksessa Pulma, Panu, Jaakkola, Jouko, Urponen, Kyösti, Satka, Mirja: *Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva- Suomalaisen sosiaalisen turvan historia, Sosiaaliturvan kirjallisuus*. Sarja: Sosiaalipolitiikka, sosiaaliturva 1, Helsinki: Sosiaaliturvan Keskusliitto, 1994, s. 15 – 70.

Rauhala, Pirkko-Liisa: *Miten sosiaalipalvelut ovat tulleet osaksi suomalaista sosiaaliturvaa*, Acta Universitatis Tamperensis, sarja A, vol. 477, Tampere: Tampereen yliopisto, 1996.

Rintala, Taina: *Vanhuskuvat ja vanhustenhuollon muotoutuminen 1850-luvulta 1990-luvulle*. Väitöskirja, Helsinki: STAKES Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Tutkimuksia 132, 2003.

Ruohonen, Anni: Vaivaistalosta kunnalliskotiin, teoksessa *Kuunarin kryssi. Merikarvialaisten historiaa 1860-luvulta 2000-luvulle*. Sivula, Anna, Ruohomäki, Anni, Haanpää, Riina, toim., Merikarvia: Merikarvian kunta, 2017, s. 161 – 172.

Ruohonen, Anni: Kunnan perustaminen, teoksessa *Kuunarin kryssi. Merikarvialaisten historiaa 1860-luvulta 2000-luvulle*. Sivula, Anna, Ruohomäki, Anni, Haanpää, Riina, toim., Merikarvia: Merikarvian kunta, 2017, s. 158 – 161.

Santavuori, Martti: *Merikarvian historia 1900-luvun alkuun*. Merikarvia: Merikarvian kunta, 1961.

Satka, Mirja: Käsitteellistyneet käytännöt sosiaalityön teoretisoinnin välineenä., teoksessa Karvinen, Synnöve, Pösö, Tarja, Satka, Mirja, toim.: *Sosiaalityön tutkimus. Metodologisia suunnistuksia*. SoPhi 18, Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2001, s. 35 – 67. www.jyu.fi/sophi.

Seppälä, Suvianna, Aronen, Tanja-Annika, Sivula, Anna: Seurakunta ja hengellinen elämä, teoksessa *Kuunarin kryssi. Merikarvialaisten historiaa 1860-luvulta 2000-luvulle*. Sivula, Anna, Ruohomäki, Anni, Haanpää, Riina, toim., Merikarvia: Merikarvian kunta, 2017, s. 123 – 157.

Suoranta, Kaisa Elina: *"Ei kai ole syyni vuoden 1918 tapahtumat....". Punaleskien avustaminen 1918 – 1948.* Pro gradu -tutkielma. Joensuu: Joensuun yliopisto, Humanistinen tiedekunta, Historian laitos, 2006.

Tikka, Marko: Sotilasavustus sosiaaliavustuksena ja sen paikallinen jakaminen 1919 – 1939, teoksessa Moilanen, Johanna, Annola, Johanna, Satka, Mirja, toim.: *Sosiaalityön käänneet.* SoPhi 144, Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2020, s. 225 - 273. www.jyu.fi/sophi.

Urponen, Kyösti: Huoltoyhteiskunnasta hyvinvointivaltioon, teoksessa Pulma, Panu, Jaakkola, Jouko, Urponen, Kyösti, Satka, Mirja: *Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva - Suomalaisen sosiaalisen turvan historia.* Sosiaaliturvan kirjallisuus, Sarja sosiaalipolitiikka, sosiaaliturva 1, Helsinki: Sosiaaliturvan Keskusliitto, 1994, s. 163 – 260.

Vanhanen, Marjo: *Valtakamppailuja ja kompromisseja. Valtion ohjauksen vaikutus vaivaishoidon järjestämiseen Keuruun kunnassa 1880-luvulta 1910-luvulle.* Pro gradu -tutkielma, Tampere: Tampereen yliopisto, 2013.

Virrankoski, Pentti, *Suomen historia 2.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2001.

Sanomalehdet

Leppänen, Veli-Pekka: *Suomi, Saksa ja eilispäivän salat. Seppo Hentilän mukaan niin meillä kuin muillakin on historiassaan katvepaikkoja runsain mitoin.* Helsingin Sanomat 9.4.2019, s. B 14.

Satakunnan Kansa 1918 – 1927, Pori.

Satakunnan Sanomat 1906 – 1918, Pori.

Satakunta 1906 – 1918, Pori.

Sosialidemokraatti 1906 – 1918, Pori.

Suomen Sosialidemokraatti 1918 – 1927, Helsinki.

Uusi Aika 1919 – 1927, Pori.

Tilastojulkaisut

Kertomus Suomen vaivaishoidontarkastelijan toiminnasta vuonna 1915. Vaivaishoidontarkastelijan vuosikertomuksia 23. *Suomen virallinen tilasto XXI B: Vaivaishoitotilasto.* Helsinki 1916.

Internet-julkaisut

Kansanedustajat: Bruno Sarlin. eduskunta.fi (ladattu 18.3.2020).

Merikarvia: Tilastotietoja, www.merikarvia.fi/?p=tilastotietoja, (viitattu 8.4.2018).

Suomen kunnat: Merikarvia,

<http://www.toti.eu.com/nordic.municipalities/kunta.asp?kuntanumero=484&id=304>, (viitattu 8.4.2018).

Suomen Pankin Rahamuseo: Rahanarvolaskuri. apps.rahamuseo.fi/rahanarvolaskin#FIN, (viitattu 21.10.2020).

Ylioppilasmatrikkeli 1853 - 1899: Malmberg Frans Alfred, ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi (viitattu 18.3.2020).